

การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์

นางสาวสุขใจ ประเทืองสุขเลิศ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

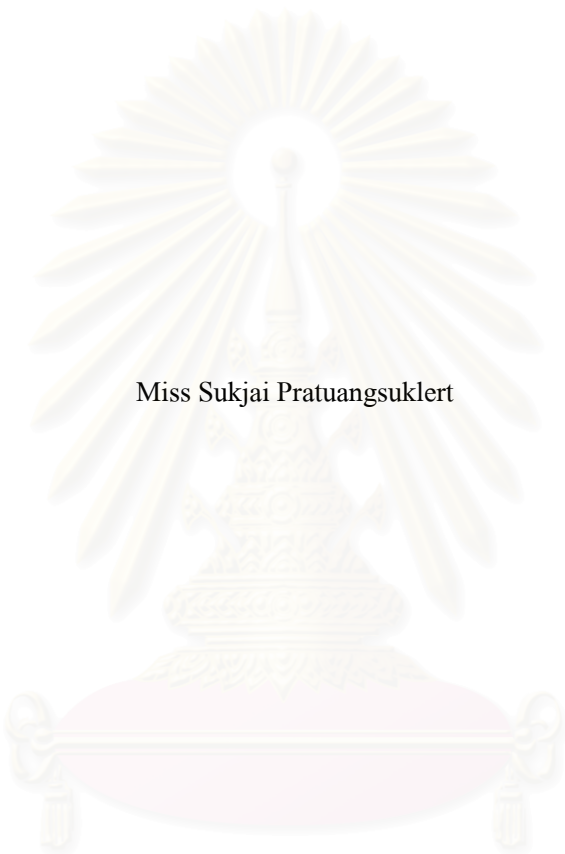
สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI PEOPLE'S PERCEPTION OF THE IMPORTANCE REGARDING
MEDIA LITERACY IN THE GLOBALIZED ERA

Miss Sukjai Pratuangsuklert

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

สุขใจ ประเทืองสุขเลิศ : การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์.
(THAI PEOPLE'S PERCEPTION OF THE IMPORTANCE REGARDING MEDIA LITERACY
IN THE GLOBALIZED ERA) อ. ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ชาติประเสริฐ, 145
หน้า.

ความรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในยุคโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวเรื่องความรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทั้งๆที่ ก่อนหน้านี้จะมีงานวิจัยที่พบว่านักศึกษาไทยมีระดับความรู้เท่าทันสื่อที่ต่ำ และแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมีมานานแล้วในประเทศไทยก็ตาม ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาว่า คนไทยรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ ความต่างกันทางด้านอายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อ ทำให้คนไทยรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูอาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียนนักศึกษา ประชาชนที่ยังไม่มีบุตร และนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า คนไทยตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชนมาก อย่างไรก็ตาม คนไทยเห็นว่าการแก้ปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชนด้วยวิธีการควบคุมและลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคสื่อสำคัญกว่าการฝึกฝนผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่แตกต่างกันทั้งสี่ด้านของคนไทย คือ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อก็พบว่า คนไทยที่เป็นนักรณรงค์ด้านรู้เท่าทันสื่อ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากที่สุด เมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ส่วนการรับรู้เกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของคนไทยพบว่า คนไทยเห็นความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างมาก โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า และการวิเคราะห์ ในขณะที่พวกเขาเห็นว่าทักษะการสร้างสรรค์สื่อจำเป็นน้อยที่สุด นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่แตกต่างกันทั้งสี่ด้านก็พบว่าคนไทยที่มีการศึกษาสูงกว่า และมีประสบการณ์ด้านสื่อมากกว่าเห็นด้วยทักษะการวิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อมากกว่าผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านสื่อน้อยกว่า นอกจากนี้ นักรณรงค์ด้านรู้เท่าทันสื่อและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการศึกษาเห็นความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ไม่มีกลุ่มใดที่เรียงลำดับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน

ภาควิชา .....วารสารสนเทศ..... ลายมือชื่อนิสิต..... *สุวิไล ประเทืองสุขเลิศ*.....

สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *ดวงกมล ชาติประเสริฐ*.....

ปีการศึกษา 2549

488 51510 28 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: MEDIA LITERACY / PERCEPTION / THAI PEOPLE

SUKJAI PRATUANGSUKLERT : THAI PEOPLE'S PERCEPTION OF THE IMPORTANCE REGARDING MEDIA LITERACY IN THE GLOBALIZED ERA.

THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR DUANG-KAMOL CHARTPRASERT, Ph.D.,145 pp.

In the globalized era, being media literate is very important. However, media literacy movement in Thailand is still not fully developed. Therefore, this study focused on Thai people's perception of the importance of media literacy and media literacy skills. It also examined whether age, educational level, social role, family role and media experience affect the perception of the importance of media literacy and its skills. Survey research and in-depth interview were conducted with Thai teachers, professors, students, people who have children and have no children, social activists and policy makers as the population of the study.

This research shows that Thai people rate the importance of the media problems highly. However, they think that controlling and punishing media producers and consumers are the most appropriate ways to solve the problem as compared to training the consumer to be media literate. When analyzing the factors affecting the perception, the data indicated that social activists and policy makers are the group that is most aware of the importance of media literacy. Regarding media literacy skills, all of the skills, especially the evaluation and analytical skills, are considered importance. Communicative participation and production skill are rated the lowest. Thai people with higher educational level and more media experience rate the importance of analytical and evaluation skill higher than their counterparts. Social activist and policy makers rate the importance of the analytical skill the highest. All Thai people perceive the importance of five media literacy skills; evaluation, analytical, access, synthesis and communicative participation and production skill, in the same order.

Department.....Journalism..... Student's signature.....*Sukjai Pratuangsuklert*
 Field of study.....Journalism..... Advisor's signature.....*Duangkamol Chartprasert*
 Academic year .....2006.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ชาติประเสริฐ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิระโสภณ และรองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมแก่ผู้วิจัย และทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบแทบเท้าคุณพ่อ คุณแม่ และขอขอบคุณท่านที่คอยสนับสนุน เป็นห่วงเป็นใยให้คำปรึกษา รวมทั้งเป็นกำลังใจสำคัญให้ลูกมาตลอด จนลูกได้สำเร็จการศึกษาในวันนี้ รวมทั้งขอขอบใจน้องเมียขิงที่ได้เป็นแรงใจ ช่วยเหลือ และผลักดันให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเพื่อน พี่ อาจารย์ และญาติที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล ตลอดจนให้คำปรึกษา และเอื้อเฟื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับงานวิจัย ไม่ว่าจะเป็นพี่แนน เจ้เป็ย เจ้หุย เจ้บั้ง เจ้ล้ง เจ้หมวย เจ้ร้อย ซาโกว พี่ฝน เต็ง หริฯ จวง พี่ไสย(พี่เล็ก) อาจารย์สุ น้องเอ็ก เพื่อนๆทุกคนในภาควิชาวารสารสนเทศ รวมทั้งพี่นาย พี่ไอ้ เจ้าหน้าทีในภาควิชา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เอเพื่อนรักที่ได้ช่วยเหลือผู้วิจัยอย่างเต็มที่จริงๆ

นอกจากนี้ ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่กรุณาสละเวลาเพื่อตอบแบบสอบถาม และให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับ ดร. นวลจันทร์ ปุยะกุล ที่นอกจากจะให้คำสัมภาษณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่แล้ว ยังเอื้อเฟื้อผู้วิจัยอย่างมาก โดยติดตามแบบสอบถามให้เพิ่มเติม และได้ให้อุปกรณ์ที่ใช้ประโยชน์ได้ดีในงานวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่แก้ว (มูลนิธิสื่อชาวบ้าน) คุณครูวรรณภา (โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย) คุณครูชูศักดิ์ ฯลฯ ครูที่ได้ช่วยผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยได้ช่วยส่งต่อแบบสอบถามตลอดจนติดตามและรวบรวมแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ค
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาที่วิจัย	7
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ	8
2.1.1 ความเป็นมาของการรู้เท่าทันสื่อ.....	8
2.1.2 โลกทัศน์กับกระบวนทัศน์ใหม่ของการรู้เท่าทันสื่อ	11
2.1.3 ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	14
2.1.4 ทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ.....	22
2.2 แนวคิดงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ และแบบแผนการรับรู้.....	32
2.3 การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ.....	37
2.4 สมมติฐานการวิจัย.....	39
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	40
2.6 นิยามตัวแปร.....	41
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	43
3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	43
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	54

4. ผลการวิจัย	55
4.1 การวิจัยเชิงสำรวจ	55
4.1.1 คุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	55
4.1.1.1 อายุ	56
4.1.1.2 ระดับการศึกษา	56
4.1.1.3 ประสบการณ์ด้านสื่อ	57
4.1.1.4 บทบาทในครอบครัว คือ คนที่มีบุตร และคนที่ยังไม่มีบุตร	57
4.1.1.5 บทบาททางสังคม คือ ครูและอาจารย์ นักเรียนและนักศึกษา ประชาชน ทั่วไป นครณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย	58
4.1.2 การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชน	58
4.1.2.1 การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	58
4.1.2.2 การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุ ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคมต่างกัน	61
4.1.2.2.1 อายุ	61
4.1.2.2.2 ระดับการศึกษา	61
4.1.2.2.3 ประสบการณ์ด้านสื่อ	62
4.1.2.2.4 บทบาทในครอบครัว คือ ผู้ที่มีบุตร และผู้ที่ยังไม่มีบุตร	62
4.1.2.2.5 บทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชน ทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครูอาจารย์) ตลอดจนนครณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วน ผลักดันนโยบาย	63
4.1.3 การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ	65
4.1.3.1 การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	65
4.1.3.2 การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคมต่างกัน	68
4.1.3.2.1 อายุ	68
4.1.3.2.2 ระดับการศึกษา	69
4.1.3.2.3 ประสบการณ์ด้านสื่อ	72
4.1.3.2.4 บทบาทในครอบครัว คือ คนที่มีบุตร และคนที่ยังไม่มีบุตร	75

4.1.3.2.5 บทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชน ทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครูอาจารย์) ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วน ผลักดันนโยบาย	77
4.1.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจาก สื่อมวลชน และความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง.....	83
4.1.4 การรับรู้ถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	84
4.1.4.1 การรับรู้ถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคมต่างกัน	87
4.1.4.1.1 อายุ.....	87
4.1.4.1.2 ระดับการศึกษา	89
4.1.4.1.3 ประสบการณ์ด้านสื่อ	93
4.1.4.1.4 บทบาทในครอบครัวที่แตกต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มียุตร	96
4.1.4.1.5 บทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชน ทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครูอาจารย์) ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วน ผลักดันนโยบาย	98
4.1.5 การรับรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน	105
4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	106
4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับสื่อ	106
4.2.2 การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ	109
4.2.3 การรับรู้เกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	112
4.2.4 การรับรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน	114
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	115
5.1 ปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชน	115
5.2 การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ.....	118
5.3 การรับรู้ถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	123
5.4 บทสรุปประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้	126
5.5 บทสรุปของสาเหตุที่ทำให้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยยังไม่พัฒนา	128
5.6 แนวทางสำหรับการรณรงค์ และวางแผนการเรียนการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อ	129
5.7 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	131

รายการอ้างอิง	132
ภาคผนวก	137
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	145

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1	แสดงจำนวนร้อยละตามอายุ..... 56
ตารางที่ 2	แสดงจำนวนร้อยละตามระดับการศึกษา..... 56
ตารางที่ 3	แสดงจำนวนร้อยละตามประสบการณ์ด้านสื่อ 57
ตารางที่ 4	แสดงจำนวนร้อยละบทบาทในครอบครัว คือ คนที่มีบุตร และคนที่ยังไม่มีบุตร .. 57
ตารางที่ 5	แสดงจำนวนร้อยละตามบทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ... 58
ตารางที่ 6	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่อ 7 ประเด็นปัญหาใหญ่จากสื่อมวลชน ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 59
ตารางที่ 7	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 59
ตารางที่ 8	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน 61
ตารางที่ 9	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 62
ตารางที่ 10	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน 62
ตารางที่ 11	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน คือ ที่มีบุตร และยัง ไม่มีบุตร 63
ตารางที่ 12	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมแตกต่างกัน คือ ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหว ทางสังคมเคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย 64
ตารางที่ 13	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และ ความตระหนักถึงปัญหาจากสื่อมวลชน 64

ตารางที่ 14	แสดงค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน ทั้งที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด	66
ตารางที่ 15	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน ทั้ง 14 ชื่อย่อยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	66
ตารางที่ 16	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วง อายุแตกต่างกัน	68
ตารางที่ 17	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี ช่วงอายุแตกต่างกัน	69
ตารางที่ 18	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีกับอายุของกลุ่มตัวอย่าง	69
ตารางที่ 19	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน	70
ตารางที่ 20	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน	71
ตารางที่ 21	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับระดับ การศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	72
ตารางที่ 22	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน ที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ ด้านสื่อแตกต่างกัน	73
ตารางที่ 23	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน ที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี ประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน	73

ตารางที่ 24	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับระดับ ประสบการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่าง.....	73
ตารางที่ 25	ค่าเฉลี่ยของความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง สองวิธีของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับประสบการณ์	74
ตารางที่ 26	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี บทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน คือ ที่มีบุตร และยังไม่มียุตร	76
ตารางที่ 27	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี บทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน คือ ที่มีบุตร และยังไม่มียุตร	76
ตารางที่ 28	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาทใน ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง	76
ตารางที่ 29	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน ที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททาง สังคมแตกต่างกัน คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดัน นโยบาย	77
ตารางที่ 30	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี บทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชน ทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วน ผลักดันนโยบาย	78
ตารางที่ 31	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาททาง สังคมของกลุ่มตัวอย่าง	79
ตารางที่ 32	ค่าเฉลี่ยของความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง สองวิธีของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาททางสังคม	80

ตารางที่ 33	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	81
ตารางที่ 34	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงปัญหาจากสื่อมวลชน และความตระหนักถึงวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่าง	83
ตารางที่ 35	แสดงค่าเฉลี่ยรวมของระดับการให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 5 ตัว คือ ทักษะการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินค่า สังเคราะห์ และสร้างสรรค์สื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	84
ตารางที่ 36	แสดงค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 21 ข้อย่อยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	85
ตารางที่ 37	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน.....	87
ตารางที่ 38	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน.....	87
ตารางที่ 39	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน	88
ตารางที่ 40	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน	88
ตารางที่ 41	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน.....	88
ตารางที่ 42	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง.....	88
ตารางที่ 43	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน	90
ตารางที่ 44	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน	91
ตารางที่ 45	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน	92

ตารางที่ 46	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน	92
ตารางที่ 47	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน	93
ตารางที่ 48	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	93
ตารางที่ 49	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน	94
ตารางที่ 50	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน	94
ตารางที่ 51	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน	95
ตารางที่ 52	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน	95
ตารางที่ 53	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน	95
ตารางที่ 54	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับระดับประสบการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่าง.....	96
ตารางที่ 55	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่ีบุตร	96
ตารางที่ 56	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่ีบุตร	97
ตารางที่ 57	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่ีบุตร	97

ตารางที่ 58	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มีบุตร	97
ตารางที่ 59	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มีบุตร	97
ตารางที่ 60	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง	98
ตารางที่ 61	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย	99
ตารางที่ 62	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย	100
ตารางที่ 63	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย	101
ตารางที่ 64	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย	101
ตารางที่ 65	การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย	102

ตารางที่ 66	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาททางสังคมของ กลุ่มตัวอย่าง	102
ตารางที่ 67	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และ ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	103
ตารางที่ 68	แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอนของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด	106

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ 1	แสดงสาเหตุที่ทำให้แบบแผนการรับรู้ และการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกัน 37
รูปภาพที่ 2	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับระดับ ประสบการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่าง 75
รูปภาพที่ 3	การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ ของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาททาง สังคมของกลุ่มตัวอย่าง 80

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิวัติทางเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาาระบบสารสนเทศและสื่อสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ทำให้ความสัมพันธ์ของประชากรโลก โลกัชิดกันมากยิ่งขึ้น กระทั่งเกิดคำว่า “โลกาภิวัตน์” (Globalization) อันมีความหมายว่า ไม่ว่าจะทุกคนในโลกจะอยู่ ณ จุดใดก็สามารถรับรู้ มีปฏิสัมพันธ์ และได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ความห่างไกลไม่ใช่อุปสรรคสำคัญในการสื่อสารอีกต่อไป การสื่อสารในปัจจุบันกลายเป็นแบบไร้พรมแดน เทคโนโลยีการสื่อสารอันทันสมัยได้เชื่อมผู้คน ชุมชน และประเทศเข้าด้วยกัน ราวกับว่าทุกคนกำลังอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือที่ McLuhan เรียกว่า หมู่บ้านโลก (Global Village) นั่นเอง

นอกจากเทคโนโลยีสารสนเทศจะก่อให้เกิดโลกาภิวัตน์แล้ว ยังก่อให้เกิด “สังคมข่าวสาร” หรือ “สังคมสารสนเทศ” (Information Society) ขึ้นอีกด้วย เนื่องจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ช่องทางการสื่อสารพัฒนามากขึ้น ช่องทางดังกล่าวทำให้การไหลของข้อมูลข่าวสาร (Information flow) มีความคล่องตัว รวดเร็ว และมีปริมาณมากขึ้นหลายเท่าตัว¹ และหากกล่าวถึงสถาบันที่เข้ามา มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนนั้น “สื่อมวลชน” (Mass Media) มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในยุคสังคมข่าวสาร เนื่องจาก สื่อมวลชนมีช่องทางการสื่อสารที่มากขึ้นทำให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนได้มากและรวดเร็ว นอกจากนี้ประชาชนเองก็ต้องอาศัยสื่อมวลชนเป็นสื่อกลาง เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารในสังคมสมัยใหม่ที่ใหญ่โตและสลับซับซ้อน

---

¹ ปารณีย์ จันทรวงศ์, “การเสนอข่าวโลกตะวันตกและข่าวโลกตะวันออกของสำนักข่าวต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 1.

อย่างไรก็ดี ช่องทางที่มากขึ้น และการบริโภคสื่อที่มากขึ้นไม่ได้ช่วยให้ประชาชนมีความรู้ในข่าวสารมากขึ้นไปด้วย เนื่องจากสื่อไม่ได้เสนอข่าวสารให้เราโดยตรงไปตรงมา ทำให้เกิดผลเสียทั้งในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ สื่อมวลชนได้ใช้วิธีการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสาร (agenda-setting) และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร (framing) ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญ รับรู้ และตีความข่าวสารตามกรอบที่สื่อกำหนดมาโดยไม่รู้ตัว² และข่าวสารนั้นอาจไม่ได้มีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประชาชนอย่างแท้จริง แต่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของสื่อมวลชนเอง หรือ เพื่อผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ โดยเฉพาะนักการเมือง ซึ่งมักเข้าใจในเรื่องดังกล่าวดี จึงพยายามครอบงำสื่อให้อยู่ภายใต้อำนาจตน หรือ/และใช้สื่อเป็นเครื่องมือ

ดังนั้น ในแง่ของการเมือง ถ้าประชาชนยังคิดว่าสื่อเป็นกระจกสะท้อนความจริง พวกเขาข่มตอกอยู่ใต้อำนาจนักการเมืองที่รู้จักใช้สื่ออย่างแนบเนียน และ “พื้นที่สาธารณะ” (public sphere) ที่ประชาชนสามารถใช้ต่อรองกับฝ่ายรัฐก็คงเกิดได้ยาก เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้ในข่าวสารอย่างเต็มที่ จึงไม่สามารถนำเสนอข้อมูล วิพากษ์วิจารณ์ อภิปรายโต้แย้ง และตรวจสอบอำนาจรัฐร่วมกันได้ อันเป็นสิ่งที่จำเป็นมากในสังคมที่ต้องการมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาธิปไตยจะมีอยู่แต่ในสังคมที่ปวงชนสามารถอภิปรายได้อย่างเต็มที่เท่านั้น³ และเมื่อประชาชนไม่มีอำนาจในการต่อรองตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว พวกเขาข่มตอกโดนเอารัดเอาเปรียบในที่สุด

นอกจากนักการเมืองที่ใช้สื่อเพื่อผลประโยชน์ของตน นักธุรกิจก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ใช้สื่อเป็นเครื่องมือทางการค้าของตนเช่นกัน อันที่จริงสื่อ ธุรกิจ และการเมืองมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาได้อาศัยความเหนือกว่าทางเศรษฐกิจ การทหาร และเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ไร้พรมแดนแพร่กระจายสินค้าวัฒนธรรมของตนให้แก่ประเทศอื่นทั่วโลก โดยอ้างถึงระบบการค้าเสรี จนกระทั่งสามารถครอบงำประเทศเหล่านี้ด้วยสินค้า และวิถีชีวิตตามแบบของตน การป้อนค่านิยมตามแบบอเมริกันผ่านสื่อ

² ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ, “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสาร และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 1-2.

³ สุกัญญา สุคบรรทัด, “จิตวิญญาณหนังสือพิมพ์,” เอกสารประกอบการสอนวิชา กฎหมายและจริยธรรมวารสารสนเทศ สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548, หน้า 30. (เอกสารไม่ได้พิมพ์เผยแพร่)

เช่นนี้ทำให้ประเทศดังกล่าวต้องสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไปในที่สุด การคุกคาม และครอบงำทางวัฒนธรรมของอเมริกาในลักษณะนี้ H. Schiller เรียกว่า **ลัทธิจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม (Cultural Imperialism)** และอิทธิพลจากลัทธิดังกล่าวนี้เองทำให้เกิดวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture) ขึ้น ทุกวันนี้สินค้าส่งออกสำคัญที่สุดของสหรัฐอเมริกา คือ **สินค้าวัฒนธรรมประชานิยม** ซึ่งถ้าประชาชนบริโภคสินค้าเช่นนี้มากจนเกินควร นอกจากจะต้องสูญเสียวัฒนธรรมของตนแล้ว ยังจะส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของประชาชนเอง ตลอดจนเศรษฐกิจของชาติอีกด้วย

นอกจากอิทธิพลสื่อจะส่งผลต่อเศรษฐกิจและการเมือง สื่อยังมีอิทธิพลต่อสังคมด้วย โดยเฉพาะในหัวข้อเรื่อง**ความรุนแรง (violence)** และ**ความสัมพันธ์ทางเพศ (sex)** จะเป็นหัวข้อที่คนในสังคมกังวล สนใจ และอภิปรายกันมาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคม และกลุ่มบุคคลที่คนในสังคมหวังว่าจะได้รับอิทธิพลของทั้งสองด้านนี้มากที่สุด คือ กลุ่มเด็กนั่นเอง ทั้งนี้จากการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลสื่อที่รุนแรงตลอด 40 ปีที่ผ่านมาพบว่า การเปิดรับสื่อที่รุนแรงทำให้เกิดผลอันตรายขึ้นทั้งหมด 3 ประการได้แก่ เกิดความก้าวร้าว (aggression) ความกลัว (fear) และความชินชา (desensitization)⁴ เช่น ในเรื่องความชินชาพบว่า ความรุนแรงของสื่อมีผลต่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เจตคติ และความทนทานต่อความก้าวร้าวของผู้ชม⁵ โดย M. H. Thomas and R. S. Drabman⁶ พบว่า หลังจากเด็กดูภาพยนตร์เรื่องสั้นที่รุนแรง เด็กกลุ่มนี้จะแสดงเจตคติว่า การแสดงความก้าวร้าวเป็นวิธีการตอบสนองที่ธรรมดาต่อความขัดแย้งของสังคม ซึ่งเจตคติเช่นนี้มีมากกว่ากลุ่มเด็กที่เปิดรับภาพยนตร์เรื่องสั้นธรรมดา เป็นต้น และนอกจากความรุนแรงแล้ว สื่อยังมีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่น โดย 53% ของวัยรุ่นกล่าวว่า พวกเขาใช้โทรทัศน์และภาพยนตร์เป็นแหล่งข้อมูลทางด้านเพศสัมพันธ์ และการคุมกำเนิด ทั้งๆที่โทรทัศน์แพร่ภาพเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์เพื่อให้เป็นสิ่งที่น่าดึงดูดใจเท่านั้น โดยไม่มีคำเตือนและการแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในภายหลัง ทั้งนี้จากผลการวิจัยต่างๆ

⁴ John D. H. Downing, Denis Mcquail, Philip Schelesinger and Ellen Wartella, *The SAGE handbook of media studies* (California: Sage Publications, 2004), pp. 545-551.

⁵ Ibid., p. 551.

⁶ M. H. Thomas and R. S. Drabman, "Effects of television violence on expectation of other's aggression," *Personality & Social Psychology Bulletin* 4, 1 (1978): 73-76, cited in John D. H. Downing, Denis Mcquail, Philip Schelesinger and Ellen Wartella, 2004: 551.

พบว่า โทรทัศน์ที่เผยแพร่ภาพที่มีเนื้อหาทางเพศนั้นมีอิทธิพลต่อเจตคติของผู้ชม⁷ เช่น L. Greeson and R. Williams⁸ พบว่าผู้ชมมีแนวโน้มที่จะยอมรับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานมากขึ้น หลังจากพวกเขาดูมิวสิกวิดีโอ

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าสื่อจะส่งผลในแง่ลบทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่ไม่ใช่ว่าสื่อจะไม่มีสิ่งดี ๆ เสนอให้กับประชาชนเลย สื่อที่น่าเสนอสิ่งดี ๆ ก็มีไม่น้อย นอกจากนี้ถ้าหากประชาชนรู้จักเลือกหาแง่มุมดี ๆ จากสื่อให้กับตนเอง สื่อที่ดูเหมือนไม่น่าจะมีประโยชน์ต่อพวกเขาอาจมีประโยชน์ขึ้นมาก็เป็นไปได้ ดังนั้นการกระตุ้นให้มีสื่อดี ๆ เพื่อประชาชนดังที่บุคคลสำคัญในหลายสาขาให้ความคิดเห็น เมื่อพูดถึงวิธีการแก้ปัญหาเพื่อขจัดผลเสียอันเกิดจากอิทธิพลของสื่อมวลชนก็เป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากเป็นการเพิ่มช่องทางเลือกที่ดีให้กับประชาชนมากขึ้น อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง เราไม่สามารถสร้างหรือบังคับให้สภาพแวดล้อมรอบตัวเราหรือรอบตัวลูกหลานของเราดีพร้อมทุกอย่างได้ ไม่มีใครสามารถป้องกันผลเสียจากสื่อหรือวัฒนธรรมประชานิยมได้อย่างเด็ดขาด⁹ นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับโลกอย่างผิดๆ เพราะพวกเขายังขาดความเข้าใจที่เกี่ยวกับสื่อ ตัวสาร และอิทธิพลของสื่อ นั่นเอง เช่น ประชาชนส่วนใหญ่จะเห็นผิดจากความเป็นจริงว่า สื่อทำให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมที่รุนแรง และประเมินว่าผู้อื่นจะได้รับผลกระทบจากสื่อสูงเกินจริง ขณะที่ประชาชนเหล่านี้ประเมินอิทธิพลสื่อต่อตนเองต่ำกว่าความเป็นจริง โดยประชาชนถึง 88% คิดว่าสื่อไม่มีอิทธิพลใดต่อพวกเขาเลย¹⁰

ดังนั้น การให้ความรู้กับประชาชน ตลอดจนลูกหลานของเราให้พวกเขา^{ู้}เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญควบคู่กันไป เพราะนอกจากการเรียนรู้ให้เท่าทันสื่อ จะเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสื่อให้กับผู้เรียนแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนรู้จักเปิดรับสื่ออย่างมีสติ

⁷ John D. H. Downing, Denis Mcquail, Philip Schelesinger and Ellen Wartella, *The SAGE handbook of media studies* (California: Sage Publications, 2004), pp. 554-555.

⁸ L. Greeson and R. Williams, "Social implications of music videos for youth: An analysis of the content and effects of MTV," *Youth & Society* 18, 2 (1987): 177-189, cited in John D. H. Downing, Denis Mcquail, Philip Schelesinger and Ellen Wartella, 2004: 555.

⁹ Richard J. Harris, *A cognitive psychology of mass communication*. 4th ed. (New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2004), p. 145.

¹⁰ W. James Potter, *Theory of Media literacy: a cognitive approach* (California: Sage Publications, 2004), p. 14-20.

ไม่ใช่เปิดรับโดยอัตโนมัติ (automatic)¹¹ หรือ โดยไม่รู้ตัว (mindless)¹² การเปิดรับสื่ออย่างมีสตินี้ จะทำให้ไม่หลงไปกับสื่อที่ถูกสร้างขึ้น และไม่พลาดจากการได้รับข้อมูลที่มีคุณค่าจากสื่อ ต่อมา สามารถวิเคราะห์วิจารณ์และประเมินตัวสื่อได้อย่างอิสระด้วยตนเอง และยังสามารถนำข้อวิเคราะห์ นั้นมาใช้เพื่อเป็นทางป้องกันตัวเองได้ สามารถตระหนักถึงสิทธิในการสื่อสารของตน และสามารถ สื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์¹³ ทำให้กลายเป็นผู้รับสื่อที่กระตือรือร้น (active audience) และมีพลัง อำนาจ ดังนั้นถ้าสามารถฝึกฝนและให้ความรู้แก่คนในสังคมเพื่อให้พวกเขาสามารถรู้เท่าทันสื่อได้ ด้วยตนเองเช่นนี้แล้ว ต่อมาคนที่มีความรู้เท่าทันสื่อในสังคมก็จะมากขึ้น และก่อให้เกิดสังคม ประชาธิปไตยและสังคมอุดมปัญญาได้อย่างแท้จริงในท้ายที่สุด

ทั้งนี้ มีงานวิจัยที่สนับสนุนถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากการมีความรู้เท่าทันสื่ออยู่หลายงานทีเดียว โดยงานวิจัยเหล่านี้ได้แก่ งานวิจัยที่พบว่า ภายหลังจากที่ได้รับการศึกษาเรื่องสื่อ ผู้ได้รับการศึกษา เรื่องนี้มีพฤติกรรมและเจตคติในทางที่ดีขึ้น เช่น งานวิจัยของ L. R. Huesmann et al. และ B. Gunter¹⁴ ที่พบว่าผู้ชมที่เปิดรับรายการที่มีการใช้ความรุนแรงเป็นประจำจะยอมรับความรุนแรง น้อยลง และแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวลดลงหลังจากที่ได้รับการศึกษาเรื่องสื่อ และในการศึกษาของ E. W. Austin และ K. K. Johnson¹⁵ ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับความ ตั้งใจในการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หลังจากที่ได้รับการศึกษาเรื่องสื่อ และยังมีงานวิจัยของ ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ¹⁶ ที่พบว่า การรับรู้ของผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากจะได้รับอิทธิพลจากการ กำหนดกรอบการตีความสื่อ น้อยกว่า ดังนั้น ถ้าประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อดีแล้ว ปัญหาต่างๆ ที่ เกิดกับประชาชนอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสื่อก็จะสามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามจาก

¹¹ Ibid., pp. 19-20.

¹² W. James Potter, *Media Literacy* (California: Sage Publications, 1998), อ้างถึงใน ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ, 2548: 31.

¹³ พรทิพย์ เข็นจะบก และคณะ, *การเรียนรู้สื่อ* (กรุงเทพฯ: ยูเนสโก, 2548), หน้า 3.

¹⁴ L. R. Huesmann et al., quoted in E. Scharrer [online], 1983 และ B. Gunter, Committee on Public Education [online], อ้างถึง ใน ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ, 2548: 31.

¹⁵ E. W. Austin และ K. K. Johnson, quoted in Committee on Public Education [online], 1997, อ้างถึง ใน ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ, 2548: 31.

¹⁶ ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ, “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการ กำหนดความสำคัญแก่ข่าวสาร และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร,” หน้า 70.

งานวิจัยของ เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ และสุภาณี แก้วมณี¹⁷ ได้ให้ผลที่สอดคล้องกันว่า ระดับความรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เช่นในงานวิจัยของเอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์¹⁸ พบว่านักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่มีระดับความรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับ 2 ซึ่งยังจัดเป็นผู้รับสื่อแบบ Dominant ที่ยังยอมรับอำนาจของสื่อ และถอครหัสหรือตีความเนื้อความสื่อไปในทิศทางเดียวกับการเข้ารหัส หรือการกำหนดจุดมุ่งหมายของสื่อ

อย่างไรก็ดี แม้วางานวิจัยที่สนับสนุนผลดีของการมีความรู้เท่าทันสื่อและงานวิจัยเกี่ยวกับระดับความรู้เท่าทันสื่อของคนไทยจะแสดงให้เห็นว่า ควรมีการพัฒนาเรื่องความรู้เท่าทันสื่อเพื่อคนในสังคมไทยก็ตาม แต่ความเคลื่อนไหวในเรื่องความรู้เท่าทันสื่อในไทยก็ยังไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร โดยการเปิดสอนวิชาดังกล่าวในระดับโรงเรียน (ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา) ยังมีตัวอย่างให้เห็นน้อยมาก ทั้งนี้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมีมานานแล้วในประเทศไทยโดยพบว่าแนวคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสื่อสารมวลชนในระดับอุดมศึกษาของไทยตั้งแต่ทศวรรษ 1970¹⁹ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิสูจน์และหาเหตุผลว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะคนไทยยังรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนและความสำคัญการรู้เท่าทันสื่อน้อยใช้หรือไม่ เพราะเหตุใด นอกจากนี้ทักษะความรู้เท่าทันสื่อใดที่คนไทยรับรู้และให้ความสำคัญ หลังจากเข้าใจสิ่งเหล่านี้แล้ว การพัฒนาในเรื่องรู้เท่าทันสื่อจึงสามารถทำได้ง่ายขึ้น และเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการสอน ตลอดจนการเคลื่อนไหวและรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของวิชารู้เท่าทันสื่อ กระทั่งสามารถบรรจุอยู่ในหลักสูตรระดับโรงเรียน ทั้งนี้ก็เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้สื่อให้กับคนไทยนั่นเอง

¹⁷ สุภาณี แก้วมณี, “การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 176.

¹⁸ เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, “การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอร์เชอร์ซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), อ้างถึงใน ฟารีดา เตชะวินทร์เลิศ, 2548: 28.

¹⁹ John Langer and Nuntiya Doungphummes, “An Everyday World of Media: The New Literacy Challenge in Thailand,” Paper presented at the first World Congress on the Power of Language, Bangkok, May 2006.

ปัญหาวิจัย

1. คนไทยรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนมากน้อยเพียงใด
2. คนไทยรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยเพียงใด
3. คนไทยรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวมากน้อยเพียงใด
4. ความต่างกันทางด้านอายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม

ตลอดจนประสบการณ์ด้านสื่อคนไทยทำให้พวกเขารับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน การรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการเรียนรู้สื่อแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ นักบรรณรักษ์และเคลื่อนไหวทางสังคม ตลอดจนผู้มีส่วนผลักดันนโยบายสามารถวางแผนการสอนและการรณรงค์ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้สื่อของคนในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม อันจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดจากอิทธิพลของสื่อได้อย่างยั่งยืน คือ ทำให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ห้วงวิจารณ์ ป้องกันตัวเองได้ นอกจากนี้ ยังทำให้ประชาชนสามารถตระหนักถึงสิทธิในการสื่อสาร และสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นการเพิ่มอำนาจให้กับประชาชน และทำให้เกิดสังคมแห่งประชาธิปไตยที่แท้จริง
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนผลักดันนโยบายและนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคม สามารถผลักดันและรณรงค์ให้เกิดการบรรจุวิชาความรู้เท่าทันสื่อในหลักสูตรการสอนระดับโรงเรียน
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้สนใจสามารถพัฒนาการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และความรู้เท่าทันสื่อต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ
2. แนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ และแบบแผนการรับรู้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

“การรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy)¹ เป็นแนวคิดที่มีบุคคลนำเสนออย่างหลากหลาย แม้กระทั่งในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อก็ปรากฏให้เห็นมากมาย ทั้งนี้ จากสถิติของการป้อนคำว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นภาษาอังกฤษ คือ “Media Literacy” ในเว็บทำ (search engine) กูเกิล (Google) พบว่า หัวข้อที่เกี่ยวกับ “Media Literacy” มีแสดงอยู่มากกว่า 87,000 หัวข้อ² ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและเข้าใจแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อให้มากขึ้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาและพัฒนาการของการรู้เท่าทันสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคต่างๆเสียก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำให้กระบวนการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันสื่อต้องเกิดการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ดังจะได้อธิบายต่อไป

ความเป็นมาของการรู้เท่าทันสื่อ

การรู้เท่าทันสื่อ หรือ สื่อมวลชนศึกษาได้รับการพัฒนาขึ้นในประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย แอฟริกาใต้ แคนาดา และสหรัฐอเมริกา จากนั้นก็ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในประเทศ

¹ “การรู้เท่าทันสื่อ” หรือ “สื่อมวลชนศึกษา” เป็นคำเดียวกันกับที่ พรทิพย์ เข็นจะบก และคณะ (2548) เรียกว่า “การเรียนรู้สื่อ” คำว่าการเรียนรู้สื่อนี้เป็นคำศัพท์วิชาการด้านการสื่อสารมวลชน ที่เกิดขึ้นในประเทศแคนาดา และใช้แพร่หลายกันในประเทศสหรัฐอเมริกา บางประเทศในยุโรป และญี่ปุ่น เป็นคำเดียวกันกับคำว่า media studies (ใช้ในอังกฤษ) media education (ใช้ในอังกฤษ และฝรั่งเศส) media literacy (ใช้ในอเมริกา)

² W. James Potter, Theory of media literacy: A cognitive approach (California: Sage Publications, 2004), p. 23.

เนเธอร์แลนด์ อิตาลี กรีซ ออสเตรีย สวิตเซอร์แลนด์ และประเทศอื่นๆอีกมากมาย ประเทศอังกฤษ เป็นประเทศแรกที่สอนประชาชนให้รู้เท่าทันสื่อเพื่อป้องกันผลร้ายที่เกิดจากสื่อในช่วงทศวรรษ 1930 ในยุคนี้สื่อถูกเปรียบเทียบว่าเป็นเสมือนเชื้อโรค และสื่อมวลชนศึกษาก็เป็นวัคซีนป้องกัน และต่อต้านเชื้อโรคนั้น ดังนั้นกระบวนทัศน์*ของยุคนี้จึงเรียกว่ากระบวนทัศน์แบบวัคซีน (inoculation paradigm)³ และต่อมาในช่วงทศวรรษ 1960 ความเชื่อเกี่ยวกับสื่อมวลชนก็เปลี่ยนแปลง ไป ยุคนี้เชื่อว่าสื่อมวลชนไม่ได้เลวร้ายไปเสียหมด สื่อมวลชนศึกษาจึงสอนให้ประชาชนรู้จักเลือก สิ่งที่ดีสำหรับตนเอง ประชาชนในยุคนี้ต้องแยกแยะเนื้อหาในตัวสื่อเพื่อเลือกเอาแต่สิ่งที่ดี และรับมือกับวัฒนธรรมประชานิยมที่แฝงมากับสื่อเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า กระบวนทัศน์ของยุคนี้ จึงเรียกว่ากระบวนทัศน์แบบประชานิยม (popular arts paradigm)⁴ ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1980 ความตระหนักในเรื่องความสมจริงของภาพจากสื่อก็เกิดขึ้น การเรียนรู้สื่อเปลี่ยนไปให้ความสนใจ เกี่ยวกับภาพนิ่ง(image)และภาพตัวแทน(representation)ในสื่อที่เราบริโภค กระบวนทัศน์ของยุคนี้ เรียกว่ากระบวนทัศน์แบบภาพตัวแทน(representational paradigm)⁵ และในช่วงปลายทศวรรษ 1980 หลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อในประเทศอังกฤษก็ได้รับการบรรจุเป็นหลักสูตรระดับชาติ โดยสอน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา⁶ การให้ความรู้เท่าทันสื่อในประเทศอังกฤษ นอกจากจะกำหนดให้เป็นวิชาเรียนแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรทางวรรณคดี(language arts) ด้วย⁷ ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ยุคสมัยที่ต่างกันในประวัติศาสตร์ทำให้สาเหตุที่กระตุ้นให้สอนวิชานี้ แตกต่างกันไป และทำให้เกิดกระบวนทัศน์สื่อมวลชนศึกษาที่แตกต่างกันตามมา

อย่างไรก็ดี นอกจากความแตกต่างของยุคสมัยแล้ว สาเหตุที่ผลักดันให้เกิดการเรียน การสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษายังแตกต่างกันไปตามประเทศและบริบททางวัฒนธรรมที่ต่างกัน เช่น

---

*กระบวนทัศน์(paradigm) หมายถึง ทักษะหรือมุมมองทางทฤษฎีที่จัดเอาไว้อย่างเป็นระบบ (An organizing theoretical perspective)

³ Media literacy[online], Available from: <http://www.wikipedia.org>, [2006, December 28].

⁴ Potter, *Theory of media literacy: A cognitive approach*, p. 56 and Media literacy[online], Available from: <http://www.wikipedia.org>.

⁵ Media literacy[online], Available from: <http://www.wikipedia.org>.

⁶ อุณาโลม จันทรวงศ์มณีกุล, “เปิดม่านการรู้เท่าทันสื่อ,” ใน *หลากหลายความคิดหลากหลายมุมมอง สะท้อนการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ* (กรุงเทพฯ: โครงการการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ, 2547), หน้า 6 - 44.

⁷ Media literacy[online], Available from: <http://www.wikipedia.org>.

J. Anderson⁸ กล่าวว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีสาเหตุที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนการสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษาแตกต่างจากประเทศอังกฤษ ซึ่งสาเหตุดังกล่าว คือ ความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อในด้านความสัมพันธ์ทางเพศ (sex) และความรุนแรง (violence) และผลกระทบจากการที่สื่อสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยม (consumerism) และวัตถุนิยม (materialism) จึงอาจกล่าวได้ว่า สาเหตุที่กระตุ้นให้เกิดสื่อมวลชนศึกษาในประเทศสหรัฐ คือ ความต้องการที่จะป้องกันอิทธิพลจากสื่อในด้านศีลธรรม (moral defensiveness) ในขณะที่ประเทศอังกฤษให้ความสนใจกับเรื่องนี้น้อย ทั้งนี้ สาเหตุที่กระตุ้นให้ประเทศอังกฤษ รวมถึงประเทศที่พูดภาษาอังกฤษ และประเทศแถบลาตินอเมริกา มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับสื่อมวลชนศึกษาในช่วงปี ค.ศ. 1930-1960 คือ ความต้องการที่จะป้องกันอิทธิพลจากสื่อในด้านวัฒนธรรม (cultural defensiveness) โดยเน้นต่อต้านจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมอเมริกาเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม David Buckingham ยังให้ความเห็นไว้ว่า ความต้องการที่จะป้องกันอิทธิพลจากสื่อในการเมืองก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งผลักดันให้เกิดการเรียนการสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษาในหลายประเทศเมื่อช่วงปี ค.ศ. 1970 โดยวิธีการสอนสื่อมวลชนศึกษาในที่นี้จะสอนให้นักเรียนไม่มีอคติหรือความเชื่อทางการเมืองที่ผิด นอกจากนี้ เขายังเห็นว่า การพัฒนาสื่อมวลชนศึกษาเป็นส่วนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงไปเป็นประชาธิปไตยด้วย⁹

เมื่อสาเหตุที่กระตุ้นให้มีการเรียนการสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษาของแต่ละประเทศต่างกัน การให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนศึกษาของแต่ละประเทศจึงแตกต่างกัน และส่งผลให้ความก้าวหน้าในการเรียนการสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษาไม่เท่ากัน โดยการเรียนการสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาคือว่าล้ำหลังกว่าในประเทศออสเตรเลีย และแคนาดาเสียอีก ทั้งนี้ ประเทศออสเตรเลียกำหนดให้เรียนวิชานี้ตั้งแต่ระดับอนุบาล (K-12) ส่วนรัฐออนตาริโอ (Ontario) ประเทศแคนาดา กำหนดให้เรียนวิชานี้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (grades 7-12)¹⁰ ในขณะที่ สื่อมวลชนศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับสูงของประเทศสหรัฐอเมริกา (จากผลการสำรวจในปี ค.ศ. 2002) ไม่ว่าจะ เป็นวิทยาลัยชุมชน (community colleges) วิทยาลัย (colleges) และมหาวิทยาลัย (universities) ยัง

⁸ J. Anderson, "The theoretical lineage of critical viewing curricula," *Journal of Communication* 30, 3 (1980): 64-70, cited in Buckingham, 2003: 11.

⁹ David Buckingham, *Media education: Literacy, learning and contemporary culture* (Great Britain: Polity Press, 2003), pp. 9-11.

¹⁰ Jane L. Baughman, "Media literacy: A survey of College of education faculty in the State of Nevada," (Master's thesis, Journalism, University of Nevada, Reno, 2004), p. 9.

อยู่ในขั้นเริ่มพัฒนา¹¹ R. Kubey¹² ได้แสดงเหตุผลที่หลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อในประเทศออสเตรเลีย แคนาดา และอังกฤษก้าวหน้ากว่าประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ว่า เนื่องจากประเทศเหล่านี้ต้องการ ป้องกันการคุกคามทางวัฒนธรรม(อันมีผลต่อค่านิยม)ผ่านสื่อจากทางสหรัฐอเมริกา จึงหวังว่า หลักสูตรการเรียนรู้สื่อจะทำให้เด็กของพวกเขารู้จักวิพากษ์วิจารณ์และชื่นชมวัฒนธรรมของตน ในขณะที่สหรัฐอเมริกาเองไม่จำเป็นต้องใส่ใจในเรื่องนี้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Buckingham กล่าวไว้ข้างต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อโลกเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสาร(new information age)และเด็กเข้าสู่โลกของอินเทอร์เน็ตด้วยตัวเองเป็นจำนวนมาก สหรัฐอเมริกาก็เริ่มให้ความสนใจและใส่ใจกับหลักสูตร วิชาการรู้เท่าทันสื่อหรือสื่อมวลชนศึกษา เนื่องจากต้องการให้ผู้รับสื่อทั้งหลายรับข้อมูลอย่างรู้จัก วิเคราะห์วิพากษ์ได้ด้วยตัวเอง(critical autonomy) อันจะเป็นผลดีต่อความเป็นประชาธิปไตยที่ ต้องการประชาชนที่มีข้อมูลข่าวสารพร้อมและต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางสังคมและ การเมือง ดังนั้นเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตจึงมีผลกระทบต่อกระบวนการที่ เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนศึกษาอย่างมาก คือ ทำให้กระบวนการเดิมเปลี่ยนแปลงไปเป็นอีกกระบวนการ หนึ่งเลยทีเดียว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ใช่เกิดขึ้นแค่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่รวมไป ถึงประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นๆด้วย ดังจะได้อธิบายเพิ่มเติมต่อไป

โลกาภิวัตน์กับกระบวนการที่ใหม่ของการรู้เท่าทันสื่อ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสาร สมัยใหม่ กระบวนการที่รู้เท่าทันสื่อก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการที่ใหม่ ทั้งนี้ ในช่วง10ปีที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่ประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่กระบวนการที่รู้เท่าทันสื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการที่ใหม่ การรู้เท่าทันสื่อหรือสื่อมวลชนศึกษาในประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นๆอีกหลายประเทศก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน สื่อมวลชนศึกษาในยุคนี้ไม่ได้เป็น วิถีทางเพื่อป้องกันประชาชนจากอิทธิพลของสื่อ (a form of protection)อย่างเช่นในอดีตอีกต่อไป ทว่า สื่อมวลชนศึกษาได้พัฒนาเป็นวิถีทางสำหรับการเตรียมประชาชนให้พร้อมเผชิญหน้ากับสื่อได้ ด้วยตัวเอง(a form of preparation) เป้าหมายของการเรียนรู้สื่อเปลี่ยนไปเป็นการเรียนรู้สื่อเพื่อพัฒนา

¹¹ Ibid., p. 3.

¹² R. Kubey, 2002, cited in Jane L. Baughman: 9-10.

ให้เด็กเข้าใจวัฒนธรรมของสื่อ และมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของสื่อที่แวดล้อมอยู่รอบตัวเขา¹³ W. James Potter ยังกล่าวอีกว่า ประชาชนที่มีความรู้เท่าทันสื่อในยุคนี้ต้องเป็นคนที่สามารถเลือกรับเนื้อหาจากสื่อได้อย่างหลากหลาย รู้จักหาข้อมูลจากสื่อมาสนับสนุนทัศนะของตัวเองและสร้างความหมายขึ้นมาเองได้ ไม่ใช่เปิดรับและตีความไปตามที่สื่อกำหนดให้ กระบวนทัศน์แบบนี้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปจากยุคก่อน ซึ่งกำหนดเป้าหมายไว้แค่ให้ประชาชนมีความสามารถในการวิเคราะห์วิพากษ์¹⁴ ทั้งนี้ การรู้เท่าทันสื่อเพิ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงรอยต่อระหว่างการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์จากเก่าไปสู่ใหม่นี้เอง โดย John Langer and Nuntiya Doungphummes¹⁵ ได้กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงนี้ 20 ปีที่ผ่านมา แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้เพิ่งจะเกิดความคิดที่จะนิยามความหมายของการรู้เท่าทันสื่อขึ้นมาใหม่ เนื่องจากผลกระทบจากสื่อใหม่ (new media) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างรวดเร็วและกว้างขวางนั่นเอง เช่น เทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่ทำให้เส้นแบ่งระหว่างผู้บริโภคสื่อและผู้สร้างสรรค์สื่อเกิดความไม่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ สื่อใหม่ยังทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนคำอธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อขึ้นมาใหม่ด้วย

Stanley J. Baran and Dennis K. Davis และ Elizabeth Thoman and Tessa Jolls ได้กล่าวถึงความเกี่ยวข้องระหว่างเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่กับการรู้เท่าทันสื่อไว้เช่นเดียวกัน โดย Baran and Davis กล่าวถึงทฤษฎีทางสื่อสารมวลชนปัจจุบันว่าได้เปลี่ยนแปลงจากยุคเดิม (ยุคที่ 4) ที่มองว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลจำกัด (Limited-effects notions) มาสู่ยุคใหม่ (ยุคที่ 5) ซึ่งมองว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลปานกลาง (Moderate-Effects perspective) เนื่องจากเหตุผลทั้งสองประการ คือ ความกดดันจากวัฒนธรรมศึกษา (cultural studies) และเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่นั้นเอง¹⁶ โดยในกรณีของเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่นั้น ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อและผู้บริโภคสื่อ

¹³ Baughman, "Media literacy: A survey of College of education faculty in the State of Nevada," pp. 12-13.

¹⁴ Potter, *Theory of media literacy: A cognitive approach*, pp.56-58.

¹⁵ John Langer and Nuntiya Doungphummes, "An everyday world of media: The new literacy challenge in Thailand," Paper presented at the first World Congress on the Power of Language, Bangkok, Thailand, 2005, pp. 5-6.

¹⁶ Stanley J. Baran and Dennis K. Davis, *Mass communication theory: Foundations, ferment, and future*, 4th Ed (Canada: Wadsworth/Thompson Learning, 2006), p. 15.

เปลี่ยนแปลงไปอย่างรุนแรงและรวดเร็ว¹⁷ ทั้งนี้ ทักษะใหม่จำนวนมาก(new perspectives)ที่ทำให้แนวคิดสื่อมวลชนมีอิทธิพลปานกลางเกิดขึ้น ได้แก่ วิทยาศาสตร์การสื่อสาร (communication science) ทฤษฎีการตีกรอบข่าวสาร (framing theory) และความเคลื่อนไหวเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (the media literacy movements)¹⁸ ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่และวัฒนธรรมศึกษาทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและกระบวนการทัศน์ใหม่ที่มีมองว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลปานกลางตามลำดับ ในขณะที่ Thoman and Jolls กล่าวถึงเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ทำให้การให้ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไว้ว่า เทคโนโลยีทางการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้วิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกต้องเปลี่ยนแปลงไป และทำให้การเรียนการสอนแบบเดิมต้องถูกตั้งคำถาม ความสามารถทางการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์และการเขียนหนังสือไม่เพียงพออีกต่อไป โดยที่ประชาชนทุกวัยในยุคนี้ต้องสามารถวิเคราะห์และตีความภาพและเสียงจากสื่อผสม (สื่อมัลติมีเดีย) ทั้งหลายได้ด้วย สื่อผสมเหล่านี้ ได้แก่ เว็บไซต์ ภาพยนตร์ อีเมล วิดีโอเกม ข้อความจากโทรศัพท์มือถือ ฯลฯ นอกจากนี้ยังต้องสามารถเขียนความคิดเห็นและแนวคิดของตนโดยใช้เครื่องมือที่เป็นสื่อมัลติมีเดียได้ วิชาสื่อมวลชนศึกษาต้องสอนให้เกิดความสามารถในการอ่านออกเขียนได้แบบใหม่(new kind of literacy)อย่างที่โลกในศตวรรษที่21ต้องการ คนที่อ่านออกเขียนได้ในศตวรรษที่21 ไม่ใช่คนที่อ่านหนังสือออกเขียนหนังสือได้ แต่คือคนที่เรียนรู้เป็นหลักการจากสิ่งที่ไม่ควรเรียนรู้ได้และสามารถเรียนรู้ซ้ำได้อีก นอกจากนี้ วิชาสื่อมวลชนศึกษายังต้องสอนแนวทางสำหรับการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะ เพื่อให้สามารถเรียนรู้อยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งไปได้ตลอดชีวิต ตัวอย่างของทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการคิดแบบวิพากษ์ ทักษะการจัดการข้อมูลและทักษะการสื่อสาร ผู้รู้เท่าทันสื่อจึงต้องเป็นผู้ที่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาทักษะและความรู้ใหม่มาให้ได้¹⁹

จากข้อคิดเห็นทั้งหมดข้างต้น ไม่ว่าจะเป็ข้อคิดเห็นของ Buckingham, Potter, Thoman and Jolls, Langer and Nuntiya Dounghummes และ Baran and Davis สามารถสรุปได้ว่าเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสื่อมวลชนศึกษาเปลี่ยนแปลงไปทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ

¹⁷ Ibid., p. 19.

¹⁸ Baran and Davis, Mass communication theory: Foundations, ferment, and future, 4: 15.

¹⁹ Elizabeth Thoman and Tessa Jolls, "Media literacy: A national priority for a changing world,"

และประเทศอื่นๆ เทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคนี้ยังทำให้เกิดการปรับปรุงการให้ค่านิยาม กรอบแนวคิด และกำหนดส่วนประกอบของการรู้เท่าทันสื่อขึ้นมาใหม่อีกด้วย เช่น ทักษะที่สอนเพื่อให้เด็กมีความรู้เท่าทันสื่อได้ไม่ใช่แค่ทักษะการอ่านและการเขียน แต่เป็นทักษะการวิเคราะห์ ตีความ และสื่อสารด้วยตัวเอง เพราะฉะนั้น วิธีการสอนเด็กและประชาชนให้รู้เท่าทันสื่อจึงต้องเปลี่ยนแปลงใหม่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ Center for Media Literacy กล่าวไว้ว่า ความรู้เท่าทันสื่อไม่ใช่วิชาใหม่ แต่เป็นวิธีใหม่ในการสอน²⁰

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

เมื่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยดังที่กล่าวไปแล้ว การเรียนการสอนให้มีความรู้เท่าทันสื่อเองก็ต้องเปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ในศตวรรษที่ 21 การสอนให้ประชาชนมี “ทักษะ” ของตนเองถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก โดยการสอนในศตวรรษนี้จะเน้นไปที่ทักษะทางกระบวนการ (process skills) สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในขณะที่ ในศตวรรษที่ 19-20 มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่างๆ ซึ่งอาจได้ใช้หรือไม่ได้ใช้ในชีวิต ส่วนเป้าหมายของการสอนในศตวรรษที่ 21 ก็แตกต่างจากในศตวรรษที่ 19-20 เป้าหมายการสอนในศตวรรษที่ 21 คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาได้ ในขณะที่เป้าหมายในศตวรรษที่ 19-20 คือ เรียนให้ได้ความรู้ในวิชาต่างๆ เช่น วรรณคดี ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น²¹ ดังนั้น นักเรียนยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหาสิ่งที่ตนต้องการรู้ (how to...) และวิธีการฝึกฝนให้มีทักษะการจัดการความคิดขั้นสูง เพื่อวิเคราะห์และประเมินค่าได้ว่าข้อมูลที่พวกเขาหามานั้นเป็นประโยชน์สำหรับสิ่งที่ตนต้องการรู้หรือไม่ แทนที่จะเรียนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโลกซึ่งวัดผลด้วยการสอบแบบถามตอบเหมือนเมื่อก่อน²²

²⁰ Jeff Share, Tessa Jolls and Elizabeth Thoman, 5 Five key questions that can change the world: Classroom activities for media literacy[Online], Center for Media Literacy, 2005, Available from: http://www.medialit.org/mlk_termsfuse.html, [2006, December 21], p. 6.

²¹ Elizabeth Thoman, and Tessa Jolls, Literacy for the 21st Century: An overview and orientation guide to media literacy education[Online], Center for Media Literacy, 2003, Available from: <http://www.medialit.org/medialitkit>, [2006, December 21], p. 8.

²² Ibid., p. 6.

การสอนวิชารู้เท่าทันสื่อก็เช่นเดียวกัน คือ ต้องฝึกฝนทักษะให้กับเด็ก โดยทักษะที่นักเรียนต้องเรียนและฝึกฝนเพื่อให้มีความรู้เท่าทันสื่อตลอดจนเป็นผู้นำทางในโลกสื่อไร้พรมแดนนี้ ได้แก่ “ทักษะ” (skills) ซึ่งเป็นความสามารถ(ability)ในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์สื่อ ทักษะถือเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสื่อในยุคปัจจุบันเสียอีก²³ นอกจากนี้ Potter²⁴ ยังเสริมว่า ถ้าต้องการมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูงขึ้นไปก็จำเป็นต้องพัฒนาให้มีทักษะขั้นสูง ทักษะขั้นสูงเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการวิเคราะห์(analysis) การประเมินค่า(evaluation) การอุปนัย(induction) การนิรนัย(deduction) การแบ่งกลุ่ม(grouping) การสังเคราะห์(synthesis) และการสรุป(abstraction) และเนื่องจากทักษะมีความสำคัญมากเช่นนี้ คำนิยามของคำว่า “ความรู้เท่าทันสื่อ” ส่วนใหญ่จึงอธิบายด้วยชุดของทักษะ ซึ่งBuckingham²⁵ กล่าวว่า สื่อมวลชนศึกษา (หรือความรู้เท่าทันสื่อ)สามารถให้ความหมายได้หลายวิธี และวิธีหนึ่งที่เขายกมาก็คือ การนำ “ชุดของทักษะ” (a set of skills) มานิยามความหมายของคำว่า สื่อมวลชนศึกษา ตัวอย่างของการนำทักษะมานิยามความหมายของสื่อมวลชนศึกษา หรือ การรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่

Dictionary of Media Literacy นิยามความรู้เท่าทันสื่อว่าเป็นทักษะการคิดแบบวิพากษ์ ที่ทำให้ผู้รับสื่อสามารถแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อสารมวลชนช่องต่างๆ และช่วยให้พวกเขาพัฒนาทักษะการวินิจฉัยเนื้อหาของสื่อได้อย่างเป็นอิสระ

การประชุมผู้นำระดับชาติว่าด้วยเรื่องความรู้เท่าทันสื่อ (National Leadership Conference on Media Literacy) ซึ่งสนับสนุนโดยสถาบันแอสเพน (Aspen Institute) เมื่อวันที่ 7-9 ธันวาคม ค.ศ. 1992 ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถของพลเมืองในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสื่อความสารในรูปแบบต่างๆ²⁶

Thoman นิยามว่า ความรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการสร้างความหมายด้วยตนเอง จากสัญลักษณ์ทางภาพและเสียงที่เราบริโภคจากสื่ออยู่ทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ วิทยุ

²³ Ibid., p. 28.

²⁴ Potter, *Theory of media literacy: A cognitive approach*, p. 135.

²⁵ Buckingham, *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*, pp. 9-11.

²⁶ Art Silverblatt, *Media literacy: keys to interpreting media messages* (Westport, Connecticut: Praeger, 1995), p.2, อ้างถึงใน ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ, 2548: 25.

คอมพิวเตอร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และโฆษณา นอกจากนี้ ยังรวมถึงความสามารถในการตระหนักว่า สื่อที่เกิดขึ้นรอบๆตัวเราล้วนเป็นผลที่เกิดจากความตั้งใจของสื่อ²⁷

ผลสรุปจากการสัมภาษณ์นักวิชาการไทยโดยอคุศลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ พบว่า นักวิชาการไทยส่วนใหญ่ให้มุมมองไว้ว่า ความรู้เท่าทันสื่อหมายถึง 1) การมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อ 2) ความสามารถในการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ 3) การรู้จักนำเนื้อหาสาระจากสื่อไปใช้ประโยชน์²⁸

The UK Department for Culture, Media and Sport ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการคิดแบบวิพากษ์ และประเมินค่านิยมในข้อมูลจากแหล่งต่างๆ รวมถึงความสามารถที่จะทำให้ตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง รูปแบบ อำนาจ และข้อจำกัดของเนื้อหาบนหน้าจอโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และคอมพิวเตอร์²⁹

The center of Media Literacy in New York ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการสื่อสารผ่านวิธีการพิมพ์ และทางอิเล็กทรอนิกส์ และความสามารถในการวิเคราะห์คำ ภาพและเสียง รวมทั้งความสามารถในการตีความสาร และมีความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ของสารเป็นอย่างดี³⁰

---

²⁷ Elizabeth Thoman, "Skill and strategies for media education," *Educational Leadership* 56 (February 1999): 50, refer in Indira Liz Calles Giraud., 2005: 4.

²⁸ อคุศลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์, "การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า (1).

²⁹ Media literacy statement: 2001: A general statement of policy by the Department for Culture, media and sport on media literacy and critical viewing skills [Online], Available from: http://www.ML_Culture.gov.uk. [2006, December 29].

³⁰ Royal V. Horn, "Sex, potato chips, and media literacy," *Journal of Technology* (September 2002): 2, refer in Indira Liz Calles Giraud., 2005: 5.

David M. Considine ให้ความหมายการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็น ความสามารถในการถอดรหัส วิเคราะห์ ประเมิน และสื่อสารในหลายรูปแบบ³¹

Julia T. Wood นิยามว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ อิทธิพลของสื่อมวลชน เข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และโต้ตอบกับสื่อมวลชนได้อย่างกระตือรือร้น ด้วยกลยุทธ์แบบวิพากษ์ และข้อมูลที่เพียงพอ³²

Baran and Davis ได้ให้ความหมายว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสื่อสาร³³

พรทิพย์ เข็นจะบก และคณะ นิยามว่า การเรียนรู้สื่อ (media literacy, media studies, media education) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัย และประเมินค่าสื่อ ความสามารถในการเข้าถึง สื่อ นำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง และผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารได้หลายรูปแบบ นอกจากนี้การเรียนรู้สื่อยังหมายรวมถึง กิจกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ วิจัย และสร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อ โดยทักษะแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. **การเข้าถึง (Access)** คือ การได้รับสื่อประเภทต่างๆอย่างเต็มที่ และรวดเร็ว สามารถรับรู้ และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆได้อย่างเต็มความสามารถ มีการแสวงหาข่าวสารจากสื่อหลายประเภท และไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป

2. **การวิเคราะห์ (Analyze)** คือ การตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบ และฟอร์มที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอว่า สิ่งที่สื่อแนะนำเสนอนั้นส่งผลกระทบต่ออะไรบ้างต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิม และประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น ที่อาจมาจากการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของสื่อ (กลุ่มผู้เปิดรับสื่อ)

³¹ David M. Considine, "Media literacy: National developments and international Origins," *Journal of Popular Film and Television* (spring 2002): 7-9, refer in Indira Liz Calles Giraud., 2005: 4.

³² Julia T. Wood, *Communication in our lives*, 4th ed. (Belmont-Calif: Thompson/Wadsworth, 2006), p.320.

³³ Baran and Davis, *Mass communication theory: Foundations, ferment, and future*, 4: 380.

จุดยืนของสื่อ บริบทต่างๆของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อการนำเสนอของสื่อ โดยอาจใช้วิธีการของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแตกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล

3. การประเมินค่าสื่อ (Evaluate) เป็นผลจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมา ทำให้สามารถประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสารที่ถูกส่งออกมาว่า มีคุณค่าต่อผู้รับมากน้อยเพียงใด สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดบ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณสังคม วัฒนธรรม หรือ ประเพณีอย่างไรบ้าง สิ่งที่สื่อนำเสนอมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่อย่างไร ในขณะที่เดียวกัน การประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่า การนำเสนอของสื่อนั้นมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อในประเภทเดียวกัน

4. การสร้างสรรคสื่อ (Create) การเรียนรู้สื่อ รวมถึงการพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมา เมื่อผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจสามารถวิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ทุกคนจะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ผลิตที่จะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูล เนื้อหาประกอบตามเทคโนโลยีของสื่อ หรือ รูปแบบองค์ประกอบของสื่อแต่ละประเภท เพื่อที่จะสามารถสื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตนได้วางไว้ การพัฒนาทักษะนี้จึงเป็นบทสรุปที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้สื่อได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด³⁴

จากคำนิยามทั้งหมดข้างต้นสังเกตได้ว่า ทักษะต่างๆที่แต่ละฝ่ายใช้มานิยามคำว่าความรู้เท่าทันสื่อ นั้นมีจุดร่วมกันอยู่ นั่นคือ ส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า *ความรู้เท่าทันสื่อ* หมายถึง *ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสื่อความสารได้ด้วยตนเอง* นอกจากนี้ Stanley J. Baran ยังได้กล่าวไว้อีกว่า การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) เป็น “ทักษะ” (skills) ที่เราค้นเคย แต่มองข้ามไป อย่างไรก็ตาม ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสามารถพัฒนาได้เหมือนทักษะอื่นๆ และถ้าเราคิดว่าสื่อมวลชนมีส่วนสำคัญในการสร้าง และดำรงวัฒนธรรมซึ่งกำหนดตัวเราและวิถีชีวิตของเรา เราจึงต้องพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด³⁵ Baran ยังได้เพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทัน

³⁴ พรทิพย์ เข็นจะบก และคณะ, การเรียนรู้สื่อ, หน้า 3-4.

³⁵ Stanley J. Baran, Introduction to mass communication: Media literacy and culture, 4th ed. (Boston: McGraw Hill, 2006), p.34.

สื่อ(media literacy skills)เอาไว้ว่า หากต้องการเป็นผู้บริโภคที่รู้เท่าทันสื่อก็ต้องมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อดังต่อไปนี้

1. ยั้งคิดและมีความพยายามเพื่อเข้าใจเนื้อหา และให้ความสนใจกับสิ่งที่มาจกคขวาง
ขณะบริโภคสื่อพร้อมกับขจัดมันออกไป สิ่งกีดขวางกระบวนการสื่อสารเหล่านี้เกิดขึ้นจากพฤติกรรมกรบริโภคสื่อที่ผิดๆของเราเองเป็นส่วนมาก เช่น ขณะดูโทรทัศน์ เรามักจะทำอย่างอื่นไปด้วย ไม่ว่าจะเป็น กิน อ่าน และคุยโทรศัพท์ หรือ ขับรถพร้อมกับฟังวิทยุ เป็นต้น ทั้งนี้ เราจะสร้างความหมายของเราเองได้อย่างมีคุณภาพหรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่า เรามีความพยายามที่จะเข้าใจเนื้อหา และให้ความสนใจกับสิ่งที่มาจกคขวางขณะบริโภคสื่อพร้อมกับขจัดมันออกไปได้มากแค่ไหน

2. เข้าใจและยำเกรงอิทธิพลของสารในสื่อ โดยปกติเราจะละเลยอิทธิพลของสื่อโดยมักเห็นว่าผู้อื่นได้รับอิทธิพลจากสื่อแต่ตัวเราไม่ได้รับ (third person effect) คือ เรามีความรู้เท่าทันสื่อเพียงพอที่จะเข้าใจถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อทัศนคติ พฤติกรรม และค่านิยมของคนอื่น แต่ไม่มีความตระหนักในตัวเองและข้อสัดย์พอที่จะเห็นอิทธิพลของสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นกับชีวิตของเราเอง

3. สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างการโต้ตอบด้วยอารมณ์ และการโต้ตอบ
ด้วยเหตุผลออกจากกัน เมื่อตัวเรามีปฏิกิริยาตอบสนอง และกระทำการโต้ตอบกับเนื้อหาสื่อ เนื้อหาสื่อมักจะสร้างขึ้นเพื่อดึงดูดใจให้เราอารมณ์ร่วม เราชอบที่จะเคลิบเคลิ้มไปกับเพลง ภาพยนตร์ และรายการโทรทัศน์ที่ดี อย่างไรก็ตาม เราไม่ควรระบุนสาเหตุผลลงไปว่า เมื่อเรามีอารมณ์ร่วมกับเนื้อหาสารนั้นหมายความว่า เนื้อหาสารนั้นจะไม่มีนัยยะ หรือความหมายที่สำคัญสำหรับชีวิตของเรา เราควรตั้งคำถามกับตนเองว่า ภาพในโทรทัศน์นั้นบ่งบอกประเด็นใดใกล้ตัวเราที่เป็นประเด็นที่ใหญ่กว่า แทนที่จะมีอารมณ์ร่วมไปกับภาพในโทรทัศน์ ซึ่งตั้งใจแพร่ภาพออกมาเพื่อให้มีผลกับอารมณ์ของเราเท่านั้น เราสามารถสร้างความหมายโดยเริ่มต้นจากอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นของเราเอง เช่น ถามตัวเองว่า ทำไมเนื้อหานี้ถึงทำให้เรารู้สึกแบบนี้ได้

4. สามารถพัฒนาตนเองให้ตั้งความหวังกับเนื้อหาสื่อให้ได้ในระดับสูงมาก เราควรตั้งความคาดหวังกับเนื้อหาสื่อให้อยู่ในระดับสูง เนื่องจาก ถ้าเราตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับสื่อน้อย เราก็มีแนวโน้มที่จะพยายาม และให้ความสนใจในการสร้างความหมายน้อย ตัวอย่างของ

พฤติกรรมที่ทำให้เกิดการตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับสื่อน้อย ได้แก่ การเปิดโทรทัศน์แล้วหารายการที่จะดูมากกว่าหาดูรายการ โทรทัศน์ทั้งหมดก่อนเพื่อดูว่ามีรายการใดน่าชมบ้าง

5. รู้จักคุณลักษณะของสื่อแต่ละประเภท และตระหนักได้ว่าสื่อใดมีคุณลักษณะของสื่อต่างประเภทกันผสมกัน ตัวอย่างประเภทของสื่อ ได้แก่ ข่าวภาคค่ำ สารคดี หรือ ภาพยนตร์สยองขวัญ เป็นต้น ส่วนตัวอย่างของคุณลักษณะของสื่อ ได้แก่ ข่าวภาคค่ำที่มีฉากน่าสั่นๆ และคนที่ดูที่นั่งอยู่ที่โต๊ะจำนวนหนึ่งถึงสองคน เป็นต้น เราต้องรู้จักคุณลักษณะของสื่อแต่ละประเภท เนื่องจากความรู้เรื่องนี้จะช่วยชี้ทางในการสร้างความหมายของเรา เช่น เราว่าคุณลักษณะของสื่อภาพยนตร์แต่ละประเภทเพื่อให้เข้าใจว่า รายละเอียดเกี่ยวกับการจมลงไปได้ทะเลของเรือไททานิคในภาพยนตร์สารคดีน่าเชื่อถือกว่าในภาพยนตร์ฮอลลีวูด นอกจากนี้ ทักษะในข้อนี้ยังสำคัญเนื่องจาก การผสมคุณลักษณะของสื่อต่างประเภทกันเข้าด้วยกันเพื่อสร้างสรรค์สื่อและเพิ่มปริมาณผู้ชม(อันหมายถึงผลกำไรที่ตามมาด้วย)เกิดขึ้น ส่งผลให้การอ่านเนื้อหาสื่อยากขึ้น ดังนั้น ถ้ามีทักษะนี้เราก็จะอ่านเนื้อหาสื่อได้ง่าย

6. สามารถคิดวิเคราะห์สารจากสื่อ ไม่ว่าที่มาของสารจากสื่อ นั้นจะน่าเชื่อถือมากแค่ไหน ไหน ความน่าเชื่อถือของสื่อเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากในระบบประชาธิปไตยซึ่งปกครองโดยประชาชน เนื่องจากสื่อเป็นศูนย์กลางของกระบวนการการปกครองในระบบนี้ ดังนั้น บางครั้งสื่อจึงถูกเรียกว่าเป็นฐานันดรที่ 4 อย่างไรก็ตาม เราไม่ควรเชื่อทุกอย่างตามที่สื่อรายงาน แม้ว่าสื่อ นั้นจะน่าเชื่อถืออย่างมากก็ตาม

7. รู้ภาษาที่แฝงอยู่ในสื่อ และสามารถเข้าใจผลกระทบของภาษาที่แฝงอยู่ในสื่อ ไม่ว่า จะซับซ้อนเพียงใด สื่อแต่ละประเภทมีคุณลักษณะ และรูปแบบที่แตกต่างกันเฉพาะตัว นอกจากนี้วิธีการสื่อสารแต่ละวิธียังมีภาษาเฉพาะตัวด้วย ดังนั้น เราจึงต้องเข้าใจภาษาสื่อก่อนถึงจะสามารถอ่านสื่อได้ ตัวอย่างไวยากรณ์ของภาษาแบบนี้ได้แก่ ภาพในโทรทัศน์ดูจางๆ แสดงว่าตัวละครนั้นกำลังฝันอยู่ (ทักษะนี้เรียนรู้มาตั้งแต่สมัยยังเด็ก) เป็นต้น ยิ่งเราสามารถอ่านสื่อได้ เรายังสามารถสร้างความหมายได้เทียบเท่ากับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อ³⁶

³⁶ Baran, Introduction to mass communication: Media literacy and culture, 4: 38-40.

อย่างไรก็ดี แม้ว่าทักษะจะสำคัญกว่าความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสื่อ และทักษะขั้นสูงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนา ถ้าต้องการมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูงขึ้นไป ทว่า นอกจากทักษะ (skills) แล้ว ความรู้ (knowledge) ก็จำเป็นต้องมีความรู้เท่าทันสื่อเช่นกัน โดยในทัศนะของ Potter เห็นว่า ความรู้เท่าทันสื่อควรนำทักษะและความรู้ที่หลากหลายมากำหนดกรอบแนวคิด ซึ่งทักษะและความรู้นี้ต้องแตกต่างกันไปตามบุคคลและช่วงวัยด้วย แทนที่จะกำหนดกรอบแนวคิดจากทักษะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามอายุและประสบการณ์เท่านั้น³⁷ ในขณะที่ Buckingham³⁸ เห็นว่า สื่อมวลชนศึกษาควรนิยามด้วยแนวคิดหลัก (key concepts) ได้แก่ การผลิต (production) ภาษา (language) ภาพตัวแทน (representation) และผู้รับสาร (audiences) แทนที่จะนิยามด้วยชุดของความรู้ (a body of knowledge) และชุดของทักษะ (a set of skills) ทั้งนี้ ความแตกต่างเกี่ยวกับวิธีนิยาม และกำหนดกรอบแนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อเกิดขึ้น เนื่องจาก *วิธีการเข้าสู่ความรู้* เรื่อง “การรู้เท่าทันสื่อ” (Approaches to Media Literacy) มีหลายวิธีนั่นเอง อย่างไรก็ตาม วิธีการเข้าสู่ความรู้ของ potter ด้วย *วิธีทางพุทธิปัญญา* (A Cognitive Approach) จะเป็นวิธีที่ทำให้เข้าใจเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อได้มากที่สุด เพราะ การรู้เท่าทันสื่อต้องเน้นไปที่ปัจเจกบุคคล ไม่ใช่โรงเรียน ผู้ปกครอง หรือสถาบันสื่อ ตัวบุคคลถือเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆที่ตามมา ดังนั้น ถ้าแก้ที่ตัวบุคคลได้ ปัญหาอื่นที่เกิดตามมาจากตัวบุคคลย่อมแก้ได้เช่นกัน วิธีทางพุทธิปัญญาจะช่วยให้เราเข้าใจว่า บุคคลเผชิญกับข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่มากมายมหาศาลในชีวิตประจำวันได้อย่างไร นั่นคือ พวกเขาตัดสินใจกรองข้อมูลอย่างไร พวกเขาจับคู่ความหมายกับสัญลักษณ์ต่างๆที่ปรากฏในสื่ออย่างไร และพวกเขาสร้างความหมายด้วยตัวเองอย่างไร เมื่อเราเข้าใจกระบวนการทางปัญญาเหล่านี้แล้ว เราก็สามารถนำมาเสริมสร้างการใช้สื่อของเรา และคนอื่นๆให้มีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูงได้³⁹ และเนื่องจากทฤษฎีการสื่อสารมวลชนยุคปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางปัญญา (the cognitive processes) ซึ่งเป็นความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ การประมวล และการใช้เนื้อหาสื่อมาประกอบให้เหมาะสม⁴⁰ ดังนั้น การนำวิธีการทางพุทธิปัญญามาทำความเข้าใจเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ และสร้างเป็นทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อขึ้นมาจึงถือว่าเหมาะสมกับยุคสมัยอีกด้วย

³⁷ Potter, *Theory of media literacy: a cognitive approach*, p. 39.

³⁸ Buckingham, *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*, pp. 59-61.

³⁹ W. James Potter, “Argument for the need for a cognitive theory of media literacy,” *The American Behavioral Scientist*, 48 (2004): 266-272.

⁴⁰ Baran and Davis, *Mass communication theory: Foundations, ferment, and future*, 4: 384.

ทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ (Theory of Media Literacy)

นอกจาก Potter จะใช้ความรู้ทางจิตวิทยาเกี่ยวกับกระบวนการทางปัญญา(cognitive process) ซึ่งเป็นวิธีการเข้าสู่ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อแล้วเข้าใจมากที่สุดในยุคนี้มาสร้างทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ เขายังสร้างทฤษฎีนี้ขึ้นมาโดยรวบรวม และวิเคราะห์แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อจำนวนมากที่มีอยู่ จากนั้นจึงสังเคราะห์เป็นคำอธิบายที่เป็นระบบว่า ความรู้เท่าทันสื่อคืออะไร และถ้าต้องการรู้เท่าทันสื่อต้องทำอะไร ทั้งนี้ เขาได้กล่าวถึงเป้าหมายของการเขียนหนังสือทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ (Theory of media literacy: A cognitive approach) ไว้ในบทนำว่า เขาต้องการจะให้หนังสือเล่มนี้เป็นแผนที่สำหรับแนวคิด และปรากฏการณ์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่มีอยู่มาก และสลับซับซ้อน มากกว่าเป็นเพียงทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีหนึ่ง⁴¹ ดังนั้นหากนำแก่นของทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อของ Potter มาอธิบายว่า การรู้เท่าทันสื่อต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ก็ถือว่าเป็นคำอธิบายที่ครอบคลุม และสมบูรณ์ที่สุดขณะนี้ ทั้งนี้แก่นของทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อที่สามารถอธิบายส่วนประกอบของการรู้เท่าทันสื่อได้ดีคือ “แบบจำลองการรู้เท่าทันสื่อ” ซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลักดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างความรู้ (Knowledge Structures)

การสร้างความรู้เท่าทันสื่อมีโครงสร้างความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญ⁴² โครงสร้างความรู้สร้างขึ้นโดยใช้ข้อมูล(information)เป็นวัตถุดิบ(raw material) และทักษะ(skills)เป็นเครื่องมือ(tools) ซึ่งข้อมูลในโครงสร้างความรู้ต้องไม่จำกัดแค่ข้อมูลในมิติของความรู้และความเข้าใจ (cognitive) แต่ต้องประกอบด้วยข้อมูลในมิติของอารมณ์ (emotional) สุนทรียศาสตร์ (aesthetic) และศีลธรรม(moral) เช่น ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง(ชื่อ วันที่ คำนิยาม เป็นต้น)เป็นข้อมูลในมิติของความรู้และความเข้าใจ ข้อมูลทางด้านอารมณ์ความรู้สึก(เช่น จำแนกและเลือกมีความรู้สึกตามสัญลักษณ์ที่สื่อสร้างเพื่อกระตุ้นอารมณ์ได้)เป็นข้อมูลในมิติของอารมณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต(ว่าทำให้เกิดคุณค่าทางศิลปะอย่างไร)เป็นข้อมูลในมิติของสุนทรียศาสตร์ และข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยม(เช่น ตัวละครนี้ดี ตัวละครนั้น ไม่ดี)เป็นข้อมูลในมิติของศีลธรรม⁴³

⁴¹ Potter, Theory of media literacy: A cognitive approach, p. vii-viii.

⁴² Ibid., p. 69.

⁴³ Ibid., pp. 59-61.

โครงสร้างความรู้ต้องสร้างอย่างระมัดระวัง มีสติ และมีระบบ โครงสร้างความรู้จึงจะประกอบไปด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง และมีประโยชน์ และเมื่อนำโครงสร้างความรู้ที่มีข้อมูลแบบนี้มาใช้ประมวลข้อมูล กระบวนการประมวลข้อมูลก็จะทำงานอย่างได้ผลที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์กับเราต่อไป⁴⁴ คือ เราจะสามารถตัดสินใจหาข้อมูล ใช้ข้อมูล และสร้างความหมายจากข้อมูลได้ตามเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ และสามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่ดีจากสื่อ ทั้งยังมีโอกาสได้ปรับเปลี่ยน โครงสร้างความรู้ใหม่อีกครั้งจากข้อมูลที่ผ่านมาการประมวลไปแล้วอย่างถูกต้อง⁴⁵ โครงสร้างความรู้ที่คนมีความรู้เท่าทันสื่อควรมี ได้แก่

1.1. โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับ “ผลกระทบของสื่อ” (media effects) ได้แก่ ธรรมชาติของผลกระทบจากสื่อ เช่น ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งดี และไม่ดี(ถ้ารู้จักเลือกเอาแต่ผลที่ดีจะมีประโยชน์กับตน) ผลกระทบเกิดได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผลกระทบเกิดขึ้นได้หลายระดับตั้งแต่ในระดับของการรับรู้ เจตคติ ไปจนถึง พฤติกรรม ฯลฯ

1.2. โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับ “เนื้อหาสื่อ” (media content) ได้แก่ วิธีการนำเสนอของสื่อแต่ละประเภท(เช่น วิธีการนำเสนอข่าวเป็นแบบพีรามิดหัวกลับ เป็นต้น) ค่านิยมที่แฝงอยู่ในเนื้อหาสื่อ(สื่อเลือกเน้นเสนอบางอย่าง ไม่เสนอบางอย่าง) สถิติต่างๆจากเนื้อหาสื่อ เช่น ปริมาณความรุนแรงที่แสดงในเนื้อหาสื่อต่างๆ จำนวนบทบาทการแสดงของฝ่ายชายที่มีมากกว่าฝ่ายหญิง เป็นต้น

1.3. โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับ “อุตสาหกรรมสื่อ” (media industries) ได้แก่ เจ้าของสื่อ การรวมตัวกันของธุรกิจสื่อ การลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ของสื่อ วิธีการตลาดที่สื่อใช้สร้างแรงจูงใจในการบริโภค เป็นต้น

1.4. โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับ “โลกในความเป็นจริง” (real world) ได้แก่ ประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ทำให้สามารถเปรียบเทียบได้ว่าโลกของสื่อกับโลกในความเป็นจริงแตกต่างกัน

⁴⁴ Ibid., pp. 52-54.

⁴⁵ Ibid., p. 69.

1.5. โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับ “ตัวเอง” (the self) ได้แก่ เป้าหมายส่วนตัว ลักษณะการรับและใช้ข้อมูลเฉพาะตัว

โครงสร้างความรู้จะช่วยควบคุมการประมวลข้อมูลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เมื่อเรารู้ว่าเนื้อหาสื่อที่สร้างขึ้นนั้นเกิดจากแรงผลักดันทางธุรกิจ เราก็จะเข้าใจว่าสื่อจะส่งผลต่อเราได้อย่างไร และทำให้เราสามารถตั้งเป้าหมายสำหรับการเปิดรับสื่อได้ดีขึ้น⁴⁶ อย่างไรก็ตาม โครงสร้างความรู้ไม่สามารถเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ถ้ามีแล้วก็จะรู้เท่าทันสื่อ แต่ต้องมีปัจจัยอื่นประกอบด้วย ดังจะอธิบายรายละเอียดอีกทีต่อไป

2. จุดยืนส่วนตัว (Personal Locus)

จุดยืนส่วนตัวเป็นตัวควบคุมการประมวลข้อมูล จุดยืนจะประกอบด้วย เป้าหมาย (goals) และ แรงขับที่ก่อให้เกิดความต้องการ/ความอยาก (drives) เป้าหมายจะกำหนดการประมวลข้อมูล โดยระบุว่าสิ่งใดที่ควรรับเข้ามา และสิ่งใดที่ควรกรองออก นอกจากนี้เป้าหมายยังกำหนดการจับคู่ความหมาย และการสร้างความหมายด้วย ดังนั้น ยิ่งบุคคลรู้จักจุดยืนของตัวเอง ซึ่งก็คือ เป้าหมาย และความอยากของตนมาก และสามารถกำหนดจุดยืนของตนอย่างมีสติได้มาก พวกเขาก็ยิ่งควบคุมการประมวลข้อมูลได้มาก เมื่อควบคุมการประมวลข้อมูลได้มาก ก็ยิ่งมีความรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องควบคุมการประมวลข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์แบบ และควบคุมได้ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นไปได้ที่จะมีใครกระดับความใส่ใจในระดับสูงอย่างต่อเนื่องได้ ดังนั้น ความรู้เท่าทันสื่อจะมีความมากขึ้นได้ ก็ต้องรู้จักควบคุมการประมวลข้อมูลให้มากขึ้น (จึงเปิดรับโดยไม่มีสติได้น้อยลง) และ รู้จักควบคุมอย่างกระตือรือร้น (ควบคุมได้ในระดับสูงมากขึ้น)

การควบคุมการประมวลข้อมูลแบ่งได้ 2 แบบ คือ การควบคุมการประมวลข้อมูลแบบมีสติ (consciousness) และการควบคุมการประมวลข้อมูลแบบไม่มีสติ (unconsciousness) เมื่อบุคคลควบคุมการประมวลข้อมูลแบบมีสติ ก็จะเลือกเปิดรับสื่ออย่างระมัดระวัง และสามารถตัดสินใจได้ตรงตามความต้องการ และเป้าหมายของตน ในขณะที่เมื่อบุคคลประมวลข้อมูลแบบไม่มีสติ พวกเขาก็จะเปิดรับสื่อ และตัดสินใจไปแบบไม่รู้ตัว ทำให้สื่อส่งผลกระทบต่อพวกเขามาก คือ ทำให้พวกเขาตัดสินใจไปตามเป้าหมาย หรือ ความต้องการของสื่อ (media locus) นอกจากนี้สาร

⁴⁶ Ibid., pp. 75-95.

คือภาพและเสียงก็จะเข้ามาอยู่ในจิตใจได้สำนึกโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น เพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น ผู้ปฏิบัติต้องเน้น และใส่ใจกับ “จุดยืนส่วนตัว” ซึ่งเป็นตัวควบคุมการประมวลข้อมูลเป็นพิเศษ การควบคุมการประมวลข้อมูลอย่างถูกต้องจะช่วยให้บุคคลรู้จักเปิดรับสาร หลีกเลี่ยงสารที่ไม่ดี และไม่ได้รับผลเสียจากสารที่ไม่ดีเหล่านี้

3. ทักษะขั้นพื้นฐาน และทักษะขั้นสูง (Competencies and Skills)

หากเปรียบเทียบจุดยืนส่วนบุคคลว่าเป็น “แผนการ” (plan) และ “พลังงาน” (energy) ที่ต้องมีไว้เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อ ทักษะทั้งในขั้นพื้นฐาน และขั้นสูงก็เป็น “เครื่องมือ” (tools) ที่จะทำให้แผนการนี้บรรลุ⁴⁷ นอกจากทักษะเป็นเครื่องมือที่ทำให้แผนการบรรลุ(แผนการในที่นี้คือ สามารถควบคุมการประมวลข้อมูลได้ตามเป้าหมายที่ตนตั้งไว้) ทักษะขั้นสูงยังเป็นเครื่องมือสำหรับ สร้างโครงสร้างความรู้ด้วย⁴⁸ อย่างไรก็ดี หากต้องการมีความรู้เท่าทันสื่อ ทักษะขั้นพื้นฐานถือเป็น ทักษะอันดับแรกที่ต้องมี เนื่องจากหากไม่มีทักษะขั้นนี้ก็ไม่สามารถึงข้อมูลได้ เช่น ถ้าไม่มี ทักษะพื้นฐานในการอ่าน ก็จะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลในสื่อสิ่งพิมพ์ได้ และทำให้ข้อมูลที่จะมา สร้างโครงสร้างความรู้จำกัดตามไปด้วย ประกอบกับทำให้ไม่ยอมเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์อีก⁴⁹

ทว่า ถ้าต้องการมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูงขึ้นไป ก็จำเป็นต้องพัฒนาให้มี ทักษะขั้นสูง⁵⁰ ทั้งนี้ ยิ่งใช้ทักษะขั้นสูงอย่างมีสติมากขึ้น ก็จะเกิดความชำนาญในทักษะขั้นสูงมาก ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ความสำคัญของแต่ละทักษะยังขึ้นอยู่กับว่าขณะนั้นอยู่ในกระบวนการประมวล ข้อมูลในขั้นตอนใด เช่น ทักษะการวิเคราะห์(analysis) และการประเมินค่า(evaluation)ถือว่าสำคัญ ที่สุดในกระบวนการกรองข้อมูล ทักษะขั้นพื้นฐาน(competencies)ถือว่าสำคัญที่สุดในการบวนการ จับคู่ความหมาย ในขณะที่ ทักษะการอุปนัย (induction) นิรนัย (deduction) แบ่งกลุ่ม (grouping) และสังเคราะห์(synthesis)ถือว่าสำคัญที่สุดในการบวนการสร้างความหมาย⁵¹ ทั้งนี้ทักษะพื้นฐาน และทักษะขั้นสูงสามารถอธิบายลงไปในรายละเอียดได้อีก ดังต่อไปนี้

⁴⁷ Ibid., p. 70.

⁴⁸ Ibid., p. 55.

⁴⁹ Ibid., pp. 68-70.

⁵⁰ Ibid., p. 135.

⁵¹ Ibid., p. 71.

3.1 ทักษะขั้นพื้นฐาน (competencies) ทักษะนี้จำเป็นต้องใช้ในการเปิดรับสาร และระหว่างเปิดรับสาร ตัวอย่างทักษะที่ใช้ในการเปิดรับสารได้แก่ การควบคุมรีโมทคอนโทรล การเปิดโทรทัศน์ และการเข้าเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ส่วนตัวอย่างทักษะที่ใช้ระหว่างเปิดรับสาร ได้แก่ การดู การฟัง และการอ่าน เป็นต้น ซึ่งหากอธิบายให้ละเอียดลงไปอีกก็คือ ขณะอ่านก็ต้องรู้ว่าอะไรคือคำ อะไรคือประโยค รู้ และจำไวยากรณ์ รวมทั้งความหมายของคำศัพท์ได้ ขณะดูก็ต้องรู้ว่าอะไรคือการตัด การย่อ การขยาย และรู้การผสมผสานกันระหว่างภาพ บทสนทนา ดนตรี กราฟฟิก และเทคนิคพิเศษ(special effects) หรือ เข้าใจแบบแผนการเล่าเรื่อง คือสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างแรงผลักดันกับการแสดงออก ระหว่างการแสดงออกกับผลที่เกิดขึ้น เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเวลา และสถานที่ สุดท้ายคือเข้าใจแก่นของเรื่อง ขณะฟังก็ต้องรู้ว่าอะไรเป็นเสียงพูด (voice) อะไรเป็นเสียงดนตรี และอะไรเป็นเสียงประกอบ (sound effects) รู้ว่าอะไรเป็นคอร์ด อะไรเป็นทำนอง รู้ว่าเสียงนี้สื่อความหมายที่เป็นอันตราย ตก หรือเครื่องเคลียด เป็นต้น ทักษะเหล่านี้ไม่ต้องอาศัยการพัฒนาเท่าไรนักก็ทำได้⁵²

3.2 ทักษะขั้นสูง (skills) ได้แก่

3.2.1. ทักษะ “การวิเคราะห์” (analysis) ในที่นี้หมายถึง

3.2.1.1. การแตกเนื้อความในสื่อออกเป็นองค์ประกอบย่อยต่างๆ เช่น การแตกเนื้อความในภาพยนตร์สารคดี (หรือละครที่สร้างจากเรื่องจริง) ออกเป็นส่วนที่เป็นเรื่องจริง กับส่วนที่เสริมแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิง การแตกเนื้อความข่าวออกเป็นส่วนๆ คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และทำไม นอกจากนี้เนื้อความข่าวอาจแตกองค์ประกอบได้อีกหลายแบบ คือ แยกออกเป็นคำ ประโยค และย่อหน้า หรือ แยกออกเป็นข้อความ ภาพ กราฟฟิก และหัวข้อข่าว หรือ แยกออกเป็นที่มาต่างๆของข่าว เป็นต้น และ การแตกเนื้อความที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับรถยนต์ในทุกๆ สื่อออกเป็นประเภทใหญ่ๆ และย่อยลงมาตามลำดับ พร้อมกับเชื่อมโยงทุกประเภทเข้าด้วยกันให้เป็นแผนผังข้อมูลรถยนต์ แล้วจึงพิจารณาชี้รถยนต์จากข้อมูลที่วิเคราะห์แล้ว

3.2.1.2. การค้นหาข้อมูลที่ต้องการเพียงส่วนเดียวจากบรรดาข้อมูลที่มีอยู่มากมายในสื่อ เช่น การค้นหาความหมายของคำศัพท์ที่ต้องการจากพจนานุกรม โดยใช้ข้อมูลในโครงสร้างความรู้ที่ว่า พจนานุกรมเรียงคำศัพท์ตามลำดับอักษร แล้วจึงค้นแค่ในลำดับคำที่ต้องการ ไม่ต้องไปค้นทั้งพจนานุกรม หรือ การหาข้อมูลสภาพอากาศในวันนี้จากหนังสือพิมพ์ โดยอาศัย

⁵² Ibid., pp. 118-121.

ข้อมูลในโครงสร้างความรู้เกี่ยวกับการจัดการข้อมูลเป็นประเภทต่างๆของหนังสือพิมพ์ แล้วจึงไปหาเฉพาะข่าวประเภทพยากรณ์อากาศ ไม่ต้องไปอ่านหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ เป็นต้น

ดังนั้น โครงสร้างความรู้ที่ดีก็จะทำให้การวิเคราะห์ดีตามไปด้วย ยังมีข้อมูลในโครงสร้างความรู้มากเท่าไร (ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเล่าเรื่อง แรงผลักดันทางการค้า วิธีการนำเสนอเนื้อความในสื่อ ฯลฯ) ก็ยังมีข้อมูลหลายด้านสำหรับใช้วิเคราะห์ได้ลึกซึ้งขึ้น ทั้งนี้ นอกจากจะสามารถวิเคราะห์เนื้อความสื่อในมิติของความรู้และความเข้าใจแล้ว (ข้อเท็จจริงใดบ้างที่ประกอบในเนื้อความ เช่น วันที่ ชื่อ เป็นต้น) ยังสามารถวิเคราะห์เนื้อความสื่อในมิติของอารมณ์ (เนื้อความประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่างๆที่กระตุ้นอารมณ์ได้ต่างกันไป) ในมิติของสุนทรียศาสตร์ (ผลงานทางศิลปะต่างๆที่ประกอบในเนื้อความ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะการแสดง การเขียน ดนตรี เป็นต้น) และในมิติของศีลธรรม (ค่านิยมต่างๆที่แฝงอยู่ในสื่อ)

3.2.2. ทักษะ “การประเมิน” (evaluation) หมายถึง การประเมินคุณค่า หรือ คุณประโยชน์ขององค์ประกอบต่างๆที่อยู่ในเนื้อความสื่อกับโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่เดิม ซึ่งถ้าเกิดกรณีเปรียบเทียบเนื้อความสื่อ กับโครงสร้างความรู้ต้นแล้วไม่ตรงกัน ก็จะต้องตัดสินใจว่า องค์ประกอบในเนื้อความื่อนั้นๆมีคุณค่า หรือ คุณประโยชน์มากแค่ไหน ถ้ามีค่าพอก็จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความรู้ของคุณ แต่ถ้าไม่มีค่าพอก็จะไม่เอาเนื้อความในสื่อ นั้นมาเก็บไว้ในโครงสร้างความรู้ ทั้งนี้ การประเมินว่ามีคุณค่า หรือ คุณประโยชน์พอจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความรู้มากแค่ไหนนั้นสามารถใช้กลยุทธ์ดังต่อไปนี้

3.2.2.1. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อความในสื่อ นั้นว่า เนื้อความนั้นมีต้นตอมาจากแหล่งใด ฟังดูมีเหตุมีผลหรือไม่

3.2.2.2. ชั่งน้ำหนักเนื้อความในสื่อ นั้นว่ามีผู้สนับสนุน และ มูลเหตุที่จะมาสนับสนุนมากน้อยเพียงใด

เมื่อเราได้รับข้อมูลที่ไม่ดีเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เราชอบ ข้อมูลที่ได้รับย่อมขัดแย้งกับข้อมูลเดิมในโครงสร้างความรู้ ดังนั้นเราจึงต้องตัดสินใจว่าจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความรู้เดิมของเราตามข้อมูลที่ได้อมา หรือ ไม่เอาข้อมูลนั้น และการประเมินคุณค่า หรือ คุณประโยชน์ด้วยกลยุทธ์ข้างต้นก็เป็นวิธีช่วยตัดสินใจได้ว่าข้อมูลเหล่านั้นจะมีค่าพอหรือไม่นั่นเอง

บุคคลจะมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูงเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับว่า พวกเขาพยายามตัดสินใจประเมินคุณค่า หรือ คุณประโยชน์อย่างระมัดระวัง มีเหตุผล และถูกต้องตามหลักของเหตุผลมากแค่ไหน นอกจากนี้ ยังมีโครงสร้างความรู้ดีมากเท่าไร ยิ่งตัดสินใจประเมินข้อมูลใหม่ได้ง่ายกว่าเท่านั้น ทั้งนี้ โครงสร้างความรู้ที่ดีในที่นี้หมายถึง โครงสร้างความรู้ที่สร้างขึ้นด้วยข้อมูลทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ข้อมูลในมิติของความรู้และความเข้าใจ ข้อมูลในมิติของอารมณ์ ข้อมูลในมิติสุนทรียศาสตร์ และ ข้อมูลในมิติของศีลธรรม

3.2.3. ทักษะ “การจัดกลุ่ม” (grouping) หมายถึง การเปรียบเทียบหาความเหมือน และความต่างระหว่างองค์ประกอบต่างๆในเนื้อหาสาร เพื่อจัดกลุ่มที่มีองค์ประกอบเหมือนกันให้อยู่ด้วยกัน ทักษะนี้เป็นทักษะสำคัญสำหรับการผสมผสานข้อมูลใหม่เข้ากับข้อมูลเดิมในโครงสร้างความรู้ คือหลังจากที่เราแตกเนื้อความในสื่อออกเป็นข้อมูลส่วนย่อยๆแล้ว เราต้องเปรียบเทียบส่วนที่เราแยกออกมากับข้อมูลส่วนเดิมในโครงสร้างความรู้ ถ้าส่วนที่เราเอามาแตกต่างจากข้อมูลส่วนเดิมในโครงสร้างความรู้ เราก็จะเพิ่มข้อมูลส่วนใหม่นั้นเข้าไป ในขณะที่ถ้าส่วนที่เอามาเหมือนกับข้อมูลเดิมก็จะเป็นการย้ำความหนักแน่นของข้อมูลเดิมนั้นให้มากขึ้น

ทั้งนี้ บุคคลที่สามารถเห็นความสัมพันธ์ที่ทำให้องค์ประกอบในเนื้อหาสารเหมือนกัน หรือต่างกันได้มากกว่า ละเอียดกว่า และสมเหตุสมผลกว่า บุคคลนั้นจะเกิดความชำนาญในทักษะการจัดกลุ่มมากกว่า และมีระดับความรู้เท่าทันสื่อสูงกว่า เนื่องจาก ของแต่ละอย่างมีแง่มุมให้เลือกจัดได้หลายด้าน ขึ้นกับว่าเราจะให้เหตุผลกับแง่มุมที่เราเลือกหยิบเอามาจัดอย่างไร เช่น ให้เลือกจัดกลุ่มระหว่างของ 3 สิ่ง คือ ลูกแพร์ มีด และลูกบอลสีแดงว่า ของ 3 อย่างไหนที่น่าจะอยู่กลุ่มเดียวกันกับแอปเปิ้ลได้ เราอาจจัดให้แอปเปิ้ลและมีดอยู่ด้วยกัน โดยให้เหตุผลว่าเราใช้มีดปอกแอปเปิ้ล หรืออาจจัดให้แอปเปิ้ลกับลูกบอลอยู่ด้วยกันก็ได้ โดยให้เหตุผลว่าลูกบอลกับแอปเปิ้ลมีสีและรูปร่างคล้ายกัน หรือจัดให้ลูกแพร์กับแอปเปิ้ลอยู่ด้วยกัน โดยให้เหตุผลว่า ลูกแพร์กับแอปเปิ้ลเป็นผลไม้เหมือนกัน เป็นต้น

3.2.4. ทักษะ “การอุปนัย” (induction) หมายถึง การใช้เหตุผลที่ดำเนินจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ หรือการอ้างสรุปโดยใช้ข้อมูลจำกัด ซึ่งส่วนใหญ่คนเรามักจะใช้ทักษะนี้ผิดพลาด เช่น เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเครื่องบินตก แล้วไปสรุปเอาว่าเครื่องบินมีความเสี่ยงสูงที่จะตก และกลัวการตกเครื่องบิน เป็นต้น ดังนั้นเราจึงควรอุปนัยด้วยวิธีที่ถูกต้อง นั่นคือ ค้นหา และเลือกใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้จริงๆก่อน(อ้าง)สรุป เช่น ใช้ข้อมูลสถิติอัตราการหย่าร้าง งบประมาณแผ่นดิน ความเสี่ยงทางด้านสุขภาพจริงๆมาอ้างสรุป เป็นต้น อีกวิธีหนึ่ง คือ ต้องไม่ยึดติดกับการใช้

เหตุผลในแบบของคนที่อ้างสรุป แต่ต้องรู้จักสังเกต และตรวจสอบจุดที่ขัดกับการใช้เหตุผลในแบบของเรา แล้วปรับแบบของการใช้เหตุผลเพื่ออธิบายจุดที่ขัดกันให้ได้

3.2.5. ทักษะ “การนิรนัย” (deduction) การใช้เหตุผลที่ดำเนินจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย หรือการอ้างสรุปโดยใช้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อสรุปใหญ่ เช่น ใช้สถิติต่างๆซึ่งเป็นการรวบรวมสรุปจากเหตุการณ์ต่างๆหลายๆเหตุการณ์มาอ้างสรุป หรือ อ้างสรุปโดยพิจารณาเหตุการณ์หลายๆเหตุการณ์

3.2.6. ทักษะ “การสังเคราะห์” (synthesis) หมายถึง การรวบรวมหลายๆองค์ประกอบที่มีคุณค่า หรือคุณประโยชน์จากเนื้อหาสารหลายประเภทมาประกอบเข้ากับโครงสร้างความรู้เดิม กลายเป็นโครงสร้างความรู้ใหม่ และเกิดทัศนะใหม่ๆ ความคิดเห็นใหม่ๆที่ดีกว่า ทักษะนี้จึงต้องอาศัย*สร้างสรรค์*ถึงจะเรียกว่าเป็นการสังเคราะห์ ไม่เช่นนั้นก็จะเป็นการรวบรวมส่วนต่างๆมาต่อกันเท่านั้น

3.2.7. ทักษะ “การสรุป” (abstraction) หมายถึง การสรุปเนื้อหาสารให้สั้นกระชับ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องชัดเจน และถูกต้อง ทักษะนี้จำเป็นต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์ และประเมินค่าเนื้อหาสารมาก่อนว่า มีองค์ประกอบใดบ้าง และองค์ประกอบใดสำคัญ จากนั้นจึงจะสรุปได้ เราจะใช้ทักษะนี้เมื่อต้องการบันทึกความสำคัญของเนื้อหาสารไว้เพื่อกับมาดูอีกในภายหลัง หรือใช้เพื่อถ่ายทอดใจความสำคัญของเนื้อหาไปสู่ผู้อื่น เช่น บรรยายเนื้อหาในหนังสือ หรือภาพยนตร์ที่เราดูให้เพื่อนฟังโดยสรุป⁵³

4. กระบวนการประมวลข้อมูล (Information-Processing Tasks) กระบวนการประมวลข้อมูล ได้แก่ การกรอง (filtering) การจับคู่ความหมาย (meaning matching) และการสร้างความหมาย (meaning construction) สามกระบวนการนี้จะดำเนินกันไปตามลำดับในกระบวนการประมวลข้อมูล ดังต่อไปนี้

⁵³ Ibid., pp. 123-135.

4.1 การกรอง กระบวนการประมวลข้อมูลเริ่มต้นด้วยกระบวนการนี้ เมื่อเราเปิดรับสื่อ เราจะตัดสินใจว่าจะกรองเอาอะไรเข้า และกรองเอาอะไรออก การตัดสินใจนี้จะช่วยป้องกันการเผชิญข้อมูลที่สิ้นหลาม และผลเสียจากสื่อที่พยายามควบคุมจิตใจ

4.2 การจับคู่ความหมาย ทันทีที่เรากรองสารแล้ว เราต้องระบุความหมาย(ว่าคำนี้ต้องแปลความหมายแบบนี้)ตามข้อมูลที่เคยเรียนรู้ และบันทึกไว้แบบแผนการรับรู้ โดยเอาข้อมูลดังกล่าวมาสัมพันธ์กับองค์ประกอบในเนื้อหาสาร อย่างไรก็ดี หากกระบวนการประมวลข้อมูลหยุดอยู่แค่กระบวนการนี้ โดยไม่ดำเนินต่อไปยังกระบวนการสร้างความหมาย ระดับความรู้เท่าทันสื่อจะไม่เพิ่มมากขึ้น

4.3 การสร้างความหมาย หากเราไม่สร้างความหมายด้วยตัวเอง แต่ยอมรับความหมายที่แฝงอยู่ในเนื้อหาสารตามที่สื่อสร้าง ผลเสียก็จะเกิดขึ้นกับเรา นั่นคือ เนื้อหาสารในสื่อจะไปกำหนดคุณค่า ค่านิยม และวิถีคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆของเรา ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องอาชญากรรม การศึกษา ศาสนา และโลก ทำให้เราเปลี่ยนแปลงความจริงในแบบที่เราคิดให้เป็นไปตามที่สื่อสร้าง

ทั้งนี้ กระบวนการประมวลข้อมูลของแต่ละคนทำงานได้ดีไม่เท่ากัน กระบวนการประมวลข้อมูลจะขึ้นอยู่กับชุดของทักษะ และโครงสร้างความรู้ของแต่ละคน ถ้าทั้งสองอย่างนี้พัฒนา กระบวนการประมวลข้อมูลจะทำงานได้ดี และทำให้มีความรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น⁵⁴

กล่าวโดยสรุป ทั้งสี่ปัจจัยหลักล้วนมีความสำคัญต่อการมีความรู้เท่าทันสื่อด้วยกันทั้งสิ้น สี่ปัจจัยนี้ต้องทำงานอย่างมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ถ้าเกิดมีจุดอ่อนที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ปัจจัยอื่นก็จะพลอยเสียหายตามไปด้วย⁵⁵ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างใจความสำคัญของแบบจำลองการรู้เท่าทันสื่อกับค่านิยม⁵⁶ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบของการรู้เท่าทันสื่อได้เช่นกันก็พบว่า ใจความสำคัญของทั้งสองเหมือนกันเสียส่วนมาก แต่ก็มีส่วนที่แตกต่างกันบ้าง จึงรวบรวม

⁵⁴ Ibid., pp. 71-72.

⁵⁵ Ibid., pp. 68-69.

⁵⁶ Ibid., pp. 58-63.

ส่วนที่ต่างกันเข้าใจด้วยกัน แล้วสรุปออกมาเป็นการปฏิบัติตนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่ออย่างสั้นๆ และให้เข้าใจได้ง่าย ดังต่อไปนี้

1. ต้องควบคุมการประมวลข้อมูลให้ได้ตามเป้าหมาย และความอยากของตน ด้วยวิธีการควบคุมการประมวลข้อมูลอย่างมีสติให้มากที่สุด โดยรู้เป้าหมาย และความอยากของตน และกำหนดทั้งสองอย่างนี้อย่างมีสติเสียก่อน
2. ต้องมีทั้งทักษะ(เป็นเครื่องมือ) และ โครงสร้างความรู้(ซึ่งมีข้อมูลที่จัดอย่างเป็นระบบเป็นวัตถุดิบ) เพื่อใช้ประมวลข้อมูล
3. ต้องพัฒนาทักษะขั้นสูงมาสร้างโครงสร้างความรู้ แต่ก่อนจะมีทักษะขั้นสูงได้ ก็ต้องเริ่มจากการมีทักษะพื้นฐานก่อน ดังนั้น ทักษะสำคัญกว่าโครงสร้างความรู้ แต่ถ้าต้องการมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูง การพัฒนาทักษะขั้นสูงสำคัญที่สุด
4. ทักษะขั้นสูงต้องอาศัยการฝึกฝนเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถ้าไม่ฝึกใช้ทักษะความสามารถที่จะใช้ทักษะก็จะหยุดยั้งแค่นั้น
5. ต้องพัฒนาโครงสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยหมั่นใช้ทักษะขั้นสูงประมวลข้อมูลเพื่อปรับเปลี่ยนข้อมูลเก่าเป็นข้อมูลใหม่ แล้วจัดเก็บไว้ใน โครงสร้างความรู้อย่างเป็นระบบ
6. ต้องสร้างความหมายด้วยตัวเอง ไม่ใช่แค่กรองสาร และจับคู่ความหมายได้เท่านั้น (การสร้างความหมายในที่นี้ไม่ใช่แค่การวิพากษ์วิจารณ์เท่านั้น แต่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาร และ การสร้างความหมายขึ้นมาใหม่)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติตนเพื่อให้มีความรู้เท่าทันสื่อในแต่ละข้อมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ดังนั้น ถ้าต้องการเป็นผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่อในระดับที่น่าพอใจก็ต้องสามารถปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติข้างต้นครบทุกข้อ ระดับที่น่าพอใจในที่นี้หมายถึงระดับความรู้เท่าทันสื่อที่มากกว่าระดับสองขึ้นไป ถ้าอยู่ในระดับสองแสดงว่ายังยอมรับอำนาจของสื่อ และตีความหรือถอดรหัสเนื้อหาสื่อไปตามทิศทางเดียวกับการเข้ารหัส หรือการกำหนดจุดมุ่งหมายของสื่อ⁵⁷

---

⁵⁷ ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ, “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสาร และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร,” หน้า 28.

แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ และแบบแผนการรับรู้

ข้อมูลข้างต้นเกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่อแสดงให้เห็นว่า แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเป็นแนวคิดที่มีผู้นำเสนอหลายคน แม้แต่กรอบแนวคิด และการให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อก็มีจุดที่ทั้งตรงกัน และแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่ามองตรงกันหรือแตกต่างกันตรงจุดไหน ทั้งนี้ แม้แต่ในบรรดานักวิชาการเกี่ยวกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อด้วยกันเองก็มองกันคนละจุด จึงกำหนดกรอบแนวคิด และให้ความหมายแตกต่างกัน Renee Hobbs⁵⁸ ได้กล่าวถึงสาเหตุของการให้ความหมายที่ไม่เหมือนกันไว้ว่า เนื่องจาก นักวิชาการแต่ละคนมีภูมิหลัง (backgrounds) ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น ภูมิหลังทางด้านสื่อมวลชนศึกษา การศึกษา และจิตวิทยา เป็นต้น จึงทำให้พวกเขาให้ความหมายของคำเดียวกันต่างกัน และได้ตอบซึ่งกันและกันเพื่อแสดงให้เห็นว่าความหมายของพวกเขาในถูกต้องเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “การรับรู้” (perception) ของ Sternberg⁵⁹ ที่ว่าคนเรามีกระบวนการรับข้อมูล (recognize) จัดข้อมูล (organize) และตีความ หรือให้ความหมาย (give meaning, make sense) แก่สิ่งที่เรารับรู้ต่างกันไป เนื่องจากเราจะปรุงแต่งสิ่งที่เรารับรู้โดยใช้ประสบการณ์ดั้งเดิมของเรา

Judy C. Pearson and Paul E. Nelson⁶⁰ กล่าวไว้อีกเช่นกันว่า ผู้เชี่ยวชาญในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมองว่า การรับรู้ของคนเราเป็นแบบรับรู้ด้วยตนเอง (active perception) คือ คนเราจะเลือกข้อมูล(select) จัดการข้อมูล(organize) และตีความ(interpret)สิ่งที่เรารับรู้ ไม่ใช่แค่บันทึกสิ่งที่เรารับรู้เหมือนแต่ก่อน (passive perception) โดยอุปมาว่า แต่ละคนมีกล้องวิดีโอและเลนส์กล้องวิดีโอที่แตกต่างกัน และใช้ประโยชน์จากกล้องวิดีโอในการจับภาพและบันทึกเสียงต่างกัน ทำให้แต่ละคนมองเห็นสีและได้ยินเสียงต่างกัน ดังนั้น การรับรู้จึงขึ้นอยู่กับการตีความสิ่งที่เรารับรู้ของเราเอง นอกจากนี้ เรายังเพิ่มและตัดทอนสิ่งที่เรารับรู้จากการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น และการสัมผัสด้วยตัวเองเช่นกัน (subjective perception) ความหมายที่เราสร้างหรือตีความจากสิ่งเร้าจึงมีลักษณะเฉพาะตามแบบของเราเอง(unique) และสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเรารับรู้แตกต่างกันก็คือ

⁵⁸ Renee Hobbs, “The seven great debates in the media literacy movement,” *Journal of Communication*, 48/1 (1998): 16.

⁵⁹ Robert J. Sternberg, *Cognitive psychology*, 3rd ed. (Belmont, CA : Wadsworth/Thomson Learning, c2003), p. 137-145.

⁶⁰ Judy C. Pearson, Paul E. Nelson, Scott Titsworth and Lynn Harter, *Human communication*, 2nd ed. (Singapore: The McGraw-Hill Companies, 2006), p. 31.

ประสบการณ์ดั้งเดิมของเรา ซึ่งสอดคล้องกับ Lawrence Grossberg, Ellen Wartella and D. Charles Whitney⁶¹ ที่กล่าวว่าผู้รับสารแต่ละคนจะตีความสารแตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์ และพื้นฐานที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ผู้รับสารคนละคนกันรับสารอย่างเดียวกันอาจแปลความหมายออกมาแตกต่างกัน และสิ่งที่สำคัญในการตีความสารก็คือ ผู้รับสารต้องแปลรหัส (code) ที่ผู้ส่งสารส่งมาให้ได้ซึ่ง Hall⁶² ก็ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ผู้รับสารอาจตีความตรงตามความประสงค์ของสื่อที่เป็นผู้ส่งสาร (preferred or dominant-reading) ก็ได้ หรือ อาจตีความผิดไปในบางแง่มุมหรือไม่เห็นด้วยในบางแง่มุมก็ได้ ความหมายที่ตีความจึงกลายเป็นความหมายที่ต่างจากความประสงค์ของสื่อในรายละเอียดปลีกย่อย (alternative or negotiated meaning) และสุดท้ายผู้รับสารยังอาจตีความตรงข้ามกับความต้องการของสื่อไปเลยก็เป็นได้ (oppositional decoding)

นอกจากปัจจัยทางด้านความรู้ และประสบการณ์ดั้งเดิมแล้ว เรายังรับรู้แตกต่างกันไปตามปัจจัยทางสรีระวิทยา (physiological factors) บทบาท (roles) วัฒนธรรม (cultures) วัฒนธรรมชายขอบ (co-cultures) อารมณ์และสถานการณ์ในขณะนั้น (present feelings and circumstance) ของแต่ละคน⁶³ อย่างไรก็ดี งานวิจัยฉบับนี้ให้ความสนใจกับความแตกต่างทางด้านอายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อของคนไทยว่ามีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ ยังต้องการให้การรู้เท่าทันสื่อในสังคมไทยพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย จึงให้รายละเอียดเพียงปัจจัยทางด้านประสบการณ์ดั้งเดิม บทบาท และวัฒนธรรมที่มีผลให้การรับรู้ต่างกันเท่านั้นดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ดั้งเดิมและบทบาท

ประสบการณ์ดั้งเดิมทำให้วิธีการมองโลกของเราเปลี่ยนแปลงได้ยาก การรับรู้ของเราในแบบตอนแรกจะดำเนินต่อไป (perceptual constancy) แม้ว่า การรับรู้แบบเดิมจะไม่สมเหตุผลก็ตาม (เนื่องจาก เรามองเห็นแตกต่างจากที่เราเคยรับรู้ แต่เราก็มองไม่เปลี่ยนการรับรู้ของเรา) อะไรที่เกิดขึ้นกับเราในอดีตจะส่งผลต่อการรับรู้ในปัจจุบัน และอนาคตของเรา ประสบการณ์ที่เลวร้ายใน

⁶¹ Lawrence Grossberg, Ellen Wartella and D. Charles Whitney, Media Making: mass media in popular culture, (Thousand Oaks, California: Sage, 1998), อ้างถึงใน วารณมณี บัวเทศ, 2545: 28-29.

⁶² Stuart Hall, "Encoding and decoding in television discourse," in Culture, media, language, ed. Stuart Hall (London: Hutchinson, 1980), cited in Stanley J. Baran and Dennis K. Davis, 3: 270.

⁶³ Pearson, Nelson, Titsworth and Harter, Human communication, 2: 31.

สถานการณ์หนึ่งจะทำให้เราหลีกเลี่ยงสถานการณ์นั้นในอนาคต ประสบการณ์ของเราจะส่งผลต่อปฏิกิริยาตอบสนองต่ออาจารย์ ตำรวจ นักการเมือง และนักกฎหมายด้วย

นอกจากประสบการณ์ดั้งเดิมแล้ว บทบาทยังส่งผลต่อการรับรู้เช่นกัน บทบาท(role)ในที่นี้ หมายถึง บทบาท(part)ที่บุคคลหนึ่งแสดงออกในกลุ่ม ตัวอย่างของบทบาทได้แก่ บทบาทของนักเรียน บทบาทของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว บทบาทของหัวหน้าพรรคการเมือง ฯลฯ บทบาทจะมีผลต่อการสื่อสารของเรา ไม่ว่าจะเป็น คนที่เราพูดคุยด้วย วิธีการพูดคุยกับคนอื่น ภาษาที่ใช้ วิธีการตอบสนองต่อปฏิกิริยาของอีกฝ่าย เป็นต้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทกับการรับรู้ที่ดำเนินต่อไปโดยไม่เปลี่ยนแปลง คือ การปฏิบัติของพ่อแม่ต่อลูก นอกจากนี้บทบาทยังเปลี่ยนไปตามบริบทที่เกิดขึ้นอีกด้วย เช่น เราเป็นลูก เมื่ออยู่ในบ้านของพ่อแม่ เราอาจเป็นเพื่อนร่วมห้อง หรือเป็นพ่อแม่ในบ้านของเราเอง เราเป็นนักเรียน เมื่ออยู่ในห้องเรียน เราเป็นบรรณาธิการ หรือผู้จัดการขณะที่ทำงาน เป็นต้น

2. วัฒนธรรม

วิธีการทักทาย การกิน การนอนของเราล้วนได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรม วัฒนธรรมหมายถึง ระบบของความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี พฤติกรรม และสิ่งประดิษฐ์ที่คนในสังคมมี และใช้ร่วมกัน Singer นักวิจัยทางการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกล่าวว่า วัฒนธรรมของเราเป็นสิ่งที่กำหนดเงื่อนไขของการมอง การฟัง การสัมผัส และการดมกลิ่นของเราเอง เขากล่าวว่าการรับรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้ ยิ่งประสบการณ์ระหว่างบุคคลแตกต่างกันมาก การรับรู้ของพวกเขาก็แตกต่างกันมาก ในทางตรงกันข้าม ยิ่งพื้นเพ หรือ ภูมิหลัง (backgrounds) เหมือนกัน การรับรู้โลกก็ยิ่งเหมือนกัน นอกจากนี้ คนที่มาจากรวมวัฒนธรรมต่างกันจะรับรู้ถึงการสื่อสารแตกต่างกัน⁶⁴

อย่างไรก็ดี เราไม่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่มากมายรอบตัวเราได้ทั้งหมด เนื่องจากทรัพยากรทางสมองของมนุษย์นั้นมีขีดจำกัด เพราะฉะนั้น เราจึงประหยัดแรงงานทางสมอง และพยายามใช้สมองในการจัดการข้อมูลให้น้อยที่สุด โดยการมี “แบบแผนการรับรู้” (schemas) ที่เป็นโครงสร้างความรู้ (knowledge structure) ซึ่งอยู่ในสมอง โครงสร้างความรู้เกิดจากข้อมูลจำนวนมากที่ผ่านการจัดการ (organize) โดยข้อมูลเหล่านี้มาจากประสบการณ์การรับรู้สิ่งที่มีลักษณะคล้ายกัน

⁶⁴ Pearson, Nelson, Titsworth and Harter, *Human communication*, 2: 32-33.

หลายครั้ง และเป็นสิ่งที่กำหนด และควบคุมการรับรู้ข้อมูลใหม่ๆด้วยการใช้ข้อมูลในสมองเพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลใหม่⁶⁵ ซึ่งจะช่วยให้เราทำความเข้าใจสิ่งที่สลับซับซ้อนได้ นอกจากนี้ ยังทำให้เราคาดเดาสิ่งที่ยังไม่เกิด อนุมานเหตุการณ์ที่ไม่เห็น หรือไม่มีข้อมูลสมบูรณ์ ตลอดจนอนุมานแรงจูงใจของบุคคล และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆได้ แบบแผนนี้จึงช่วยให้เราประมวลข้อมูลได้เร็วขึ้น และไม่ต้องใช้ความพยายามมาก จนบางทีกลายเป็นการประมวลข้อมูลแบบอัตโนมัติ⁶⁶ ทั้งนี้ G. H. Mead เรียกแบบแผนการรับรู้ (schemas) อีกอย่างว่า ชุดของสัญลักษณ์ (sets of symbols) นอกจากแบบแผนการรับรู้ หรือ ชุดของสัญลักษณ์จะให้ความหมาย หรือ ตีความสิ่งที่เรารับรู้ ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องกรอง (filtering mechanisms) ให้กับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาของเรา⁶⁷ และเราก็จะใช้เครื่องกรอง เพื่อช่วยเลือกรับ/ใช้ (selective exposure) เลือกจดจำ (selective retention) และเลือกตีความสาร (selective perception) ตามความสนใจที่ต่างกันไป⁶⁸

นอกจากนี้ Susan T. Fiske and Shelley E. Taylor ยังกล่าวไว้ว่า แบบแผนการรับรู้จะส่งผลต่อการเข้ารหัสข้อมูลใหม่ การจัดการกับข้อมูลเก่าในความทรงจำ และการอนุมานว่าข้อมูลตรงไหนที่หายไป ผลของแบบแผนการรับรู้เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างความรู้เดิม และข้อมูลใหม่ที่มีอยู่ในมือ⁶⁹ ดังนั้น แนวคิดเรื่องแบบแผนการรับรู้จึงสนับสนุนแนวคิดแบบบนลงล่าง (top-down) ซึ่งมองว่า การรับรู้ของคนเราเกิดจากประสบการณ์ และความรู้ที่มีอยู่แต่เดิม (prior knowledge)⁷⁰ ทั้งนี้ เรายังใช้แบบแผนการรับรู้ที่ใช้อยู่บ่อยๆ และเกิดผลประโยชน์กับตัว

---

⁶⁵ พชรินทร์ จงยิ่งเจริญวงศ์, “ลีลาการเขียนข่าวธุรกิจกับการรับรู้ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 7.

⁶⁶ Robert P. Hawkins and John Daly, “Cognition and communication” in Advancing Communication Science, eds. Robert P. Hawkins, John M. Wiemann and Suzanne Pingree (Newbury Park: Sage Publications, 1988), p. 201.

⁶⁷ G. H. Mead, Mind, self and society (Chicago: University of Chicago Press, 1934), cited in Baran and Davis, 3: 240.

⁶⁸ Baran and Davis, Mass communication theory: Foundations, ferment, and future, 3rd ed, pp. 146-147.

⁶⁹ Susan T. Fiske and Shelley E. Taylor, Social cognition, 2nd ed. (Singapore: McGraw-Hill, 1991), p. 121.

⁷⁰ Ibid., p. 98.

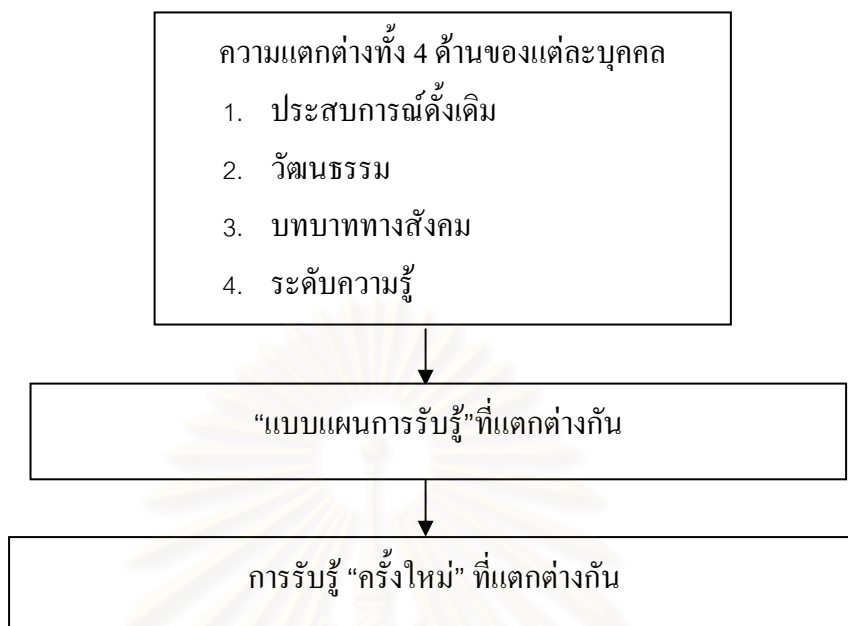
เรามากที่สุดอีกด้วย⁷¹ ด้วยเหตุนี้ เราจึงสนใจประมวลข้อมูลที่สำคัญกับเรามากกว่า ไม่ว่าจะป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเรา หรือ ข้อมูลที่มีผลต่อความปลอดภัยของเรา เป็นต้น และเมื่อเราสนใจ เราก็จะประมวลข้อมูลนั้นลึก และ ข้อมูลนั้นจะอยู่ในความทรงจำได้นาน และคงทนกว่า⁷² นอกจากนี้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนจะได้รับการเข้ารหัสอย่างเต็มรูปแบบ และมีการประมวลข้อมูลที่ละเอียดกว่า เราจึงมีเครือข่ายความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง (self-schema) อยู่ในความทรงจำเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้น แบบแผนการรับรู้ของแต่ละคนจึงไม่เหมือนกัน เนื่องจาก *ประสบการณ์* และ *ความรู้แต่เดิม* ของแต่ละคนแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม Daniel Chandler⁷³ ยังชี้ให้เห็นเพิ่มอีกว่า แบบแผนการรับรู้ของคนในเรื่องหนึ่งๆจะแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ ระดับความรู้ และบทบาททางสังคมของบุคคล ซึ่งเมื่อแบบแผนการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันแล้ว ก็จะมีผลให้คนเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆแตกต่างกัน ดังนั้น นอกจากประสบการณ์ และความรู้แต่เดิมแล้ว *พื้นฐานทางวัฒนธรรม ระดับความรู้ และบทบาททางสังคม* ยังส่งผลให้แบบแผนการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า แบบแผนการรับรู้ยังมีผลต่อการรับรู้ในครั้งต่อไป เนื่องจาก แบบแผนการรับรู้เป็นโครงสร้างความรู้ (knowledge structure) ที่มีอยู่ในสมอง อันเกิดจากข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มาจาก *ประสบการณ์การรับรู้* สิ่งที่มีลักษณะคล้ายกันหลายครั้ง นอกจากนั้น ข้อมูลเหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่กำหนด และควบคุม *การรับรู้ข้อมูลใหม่* ใดๆด้วยการใช้ข้อมูลในสมองเพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลใหม่ ดังนั้น นอกจากประสบการณ์ดั้งเดิม บทบาท และวัฒนธรรมจะเป็นสาเหตุที่ทำให้การรับรู้ของคนเราต่างกันแล้ว สาเหตุที่ทำให้แบบแผนการรับรู้แตกต่างกันน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้การรับรู้ของคนเราแตกต่างกันเช่นกัน ดังรูปภาพที่ 1

⁷¹ Ibid., pp. 145-147.

⁷² Y. Fujioka, "Emotional TV viewing and minority audience: How Mexican Americans process and evaluate TV news about in-group members," *Communication Research*, 32 (2005): 567-568.

⁷³ Daniel Chandler, "The Active Reader," Lecture Notes of UWA Education Department, December 1995, อ้างถึงใน มนทิรา อินชสาร, 2539: 17.

รูปภาพที่ 1 แสดงสาเหตุที่ทำให้แบบแผนการรับรู้ และการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป *ประสบการณ์ดั้งเดิม พื้นฐานทางวัฒนธรรม บทบาท และระดับความรู้* ของแต่ละคนทำให้แบบแผนการรับรู้ และการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกัน เมื่อการรับรู้และแบบแผนการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกัน การเลือกรับสาร จดจำสาร รวมทั้งการตีความสารเดียวกันก็แตกต่างกันด้วย การรับรู้เรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อก็เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ แม้แต่นักวิชาการต่างประเทศที่สนใจ และศึกษาเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อด้วยกันเองยังเลือกมองกันคนละแง่มุม และกำหนดกรอบแนวคิด และให้ความหมายความรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน ดังนั้น คนไทยเองจึงไม่น่าจะแตกต่างกัน คือ ตีความการเรียนรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันไป การรับรู้และตีความเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อของคนไทยที่แตกต่างกันถือว่าน่าสนใจ และน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังจะได้กล่าวถึงสาเหตุในตอนต่อไป

การรับรู้ของคนในสังคมไทยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

“ความรู้เท่าทันสื่อ” ถือว่าจำเป็นอย่างมากสำหรับการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวในเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อในไทยยังไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร โดยการเปิดสอนวิชาดังกล่าวในระดับโรงเรียน (ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา) ยังมีให้เห็นน้อยมาก ทั้งๆ ที่ระดับความรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาไทยก็อยู่ในระดับต่ำ และแนวคิดการเรียนรู้เท่าทันสื่อมีมานานแล้วในประเทศไทย โดยพบว่า แนวคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสื่อสารมวลชนในระดับอุดมศึกษาของไทยตั้งแต่ทศวรรษ 1970 นอกจากนี้ ความรู้เท่าทันสื่อยังเป็นแนวคิดที่หลากหลาย และมีวิธีเข้า

คู่ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อหลายวิธี ประกอบกับการรับรู้ของแต่ละคนยังแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ดั้งเดิม พื้นฐานทางวัฒนธรรม ระดับความรู้ และบทบาทที่แตกต่างกัน ทำให้แต่ละคนรับรู้เรื่องความรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันอย่างมาก อันทำให้เกิดความสับสนตามมา เนื่องจากไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนนั่นเอง

ยิ่งไปกว่านั้น จากการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่อยังพบว่า ไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาประเด็นการรับรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อของคนในสังคมไทย เพื่อให้การรู้เท่าทันสื่อพัฒนาไปได้อย่างขึ้นและถูกต้องเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่อที่ผ่านมาส่วนใหญ่ทำให้เราเห็นว่าควรมีการเรียนการสอนให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อ เช่น การศึกษาของฟารีดา เดชะวรินทร์เลิศที่แสดงให้เห็นว่า การรู้เท่าทันสื่อมีประโยชน์ต่อประชาชน เนื่องจากพบว่า การรับรู้ของผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากจะได้รับอิทธิพลจากการกำหนดกรอบการตีความสื่อน้อยกว่า และงานของเอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์และสุภาณี แก้วมณีที่ให้ผลที่สอดคล้องกันว่า ระดับความรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีงานของอคุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ที่ศึกษาเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชนเท่านั้น

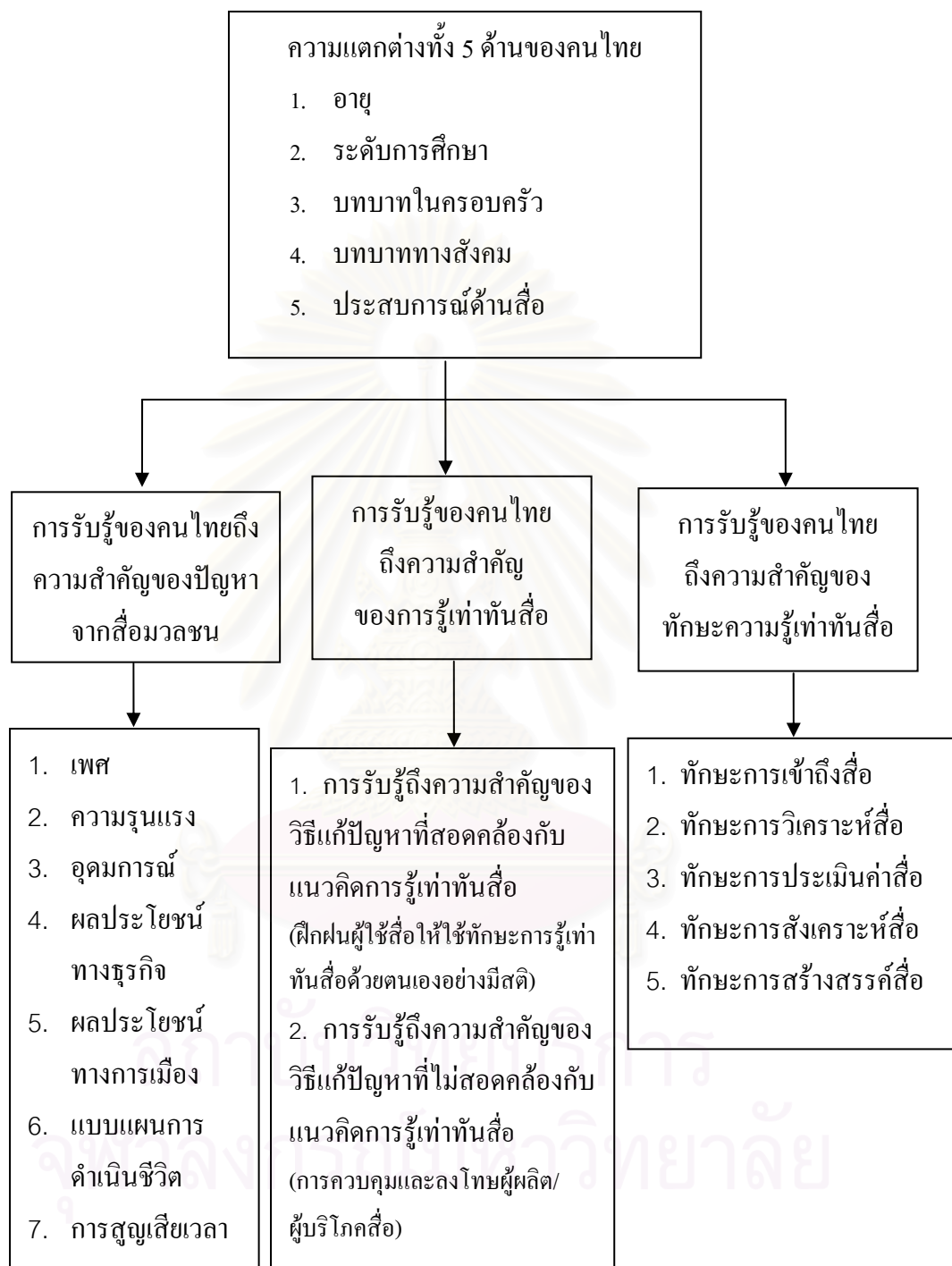
ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาว่า คนไทยรับรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันอย่างไรบ้างในยุคโลกาภิวัตน์ พวกเขารับรู้ถึงปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชนหรือไม่ และพวกเขาเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยเพียงใด หรือพวกเขาเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ต่างคนต่างความเห็นหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ ถ้าเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากแสดงว่ารับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมาก นอกจากนี้ ทักษะความรู้เท่าทันสื่อใดที่พวกเขารับรู้ และให้ความสำคัญต่างกัน สาเหตุที่พวกเขารับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันเป็นเพราะเหตุใด มีสาเหตุมาจากความแตกต่างด้านอายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อที่แตกต่างกันใช่หรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ และแบบแผนการรับรู้ที่กล่าวไปแล้วข้างต้นที่ว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน คือ ประสบการณ์ดั้งเดิม วัฒนธรรม บทบาท และระดับความรู้ทำให้การรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกัน ทั้งนี้ ผู้ที่มีอายุมากกว่าย่อมต้องมีประสบการณ์มากกว่า ดังนั้น อายุจึงถือว่าสอดคล้องกับปัจจัยที่ทำให้คนรับรู้ต่างกัน และนำมากำหนดเป็นสมมติฐานด้วยได้ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัย ได้แก่

1. อายุ ระดับการศึกษา ตลอดจนประสบการณ์ด้านสื่อของคนไทยที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน
2. บทบาทในครอบครัวของคนไทยที่แตกต่างกัน คือ คนไทยที่มีบุตร และคนไทยที่ไม่มีบุตร ทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนระหว่างคนทั้งสองบทบาทนี้แตกต่างกัน
3. บทบาททางสังคมของคนไทยที่แตกต่างกัน คือ คนไทยที่เป็นครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครูอาจารย์) ตลอดจน นักรณรงค์ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนระหว่างคนทั้งสี่บทบาทนี้แตกต่างกัน
4. อายุ ระดับการศึกษา ตลอดจนประสบการณ์ด้านสื่อของคนไทยที่แตกต่างกันทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน
5. บทบาทในครอบครัวของคนไทยที่แตกต่างกัน คือ คนไทยที่มีบุตร และคนไทยที่ไม่มีบุตร ทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อระหว่างคนทั้งสองบทบาทนี้แตกต่างกัน
6. บทบาททางสังคมของคนไทยที่แตกต่างกัน คือ คนไทยที่เป็นครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครู อาจารย์) ตลอดจน นักรณรงค์ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อระหว่างคนทั้งสี่บทบาทนี้แตกต่างกัน
7. อายุ ระดับการศึกษา ตลอดจนประสบการณ์ด้านสื่อของคนไทยที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะความรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวแตกต่างกัน
8. บทบาทในครอบครัวของคนไทยที่แตกต่างกัน คือ คนไทยที่มีบุตร และคนไทยที่ไม่มีบุตร ทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะความรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนทั้งสองบทบาทนี้แตกต่างกัน
9. บทบาททางสังคมของคนไทยที่แตกต่างกัน คือ คนไทยที่เป็นครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครู อาจารย์) ตลอดจน นักรณรงค์ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะความรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนทั้งสี่บทบาทนี้แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามตัวแปร

การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญของการมีความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินค่า และสังเคราะห์สื่อด้วยตัวเองอย่างมีสติ เพื่อสร้างโครงสร้างความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังรวมถึงความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อด้วยตัวเองอีกด้วย ทั้งนี้ ความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมินค่า และสังเคราะห์สื่อเป็นความสามารถที่ต้องตระหนักมากกว่า เพราะการมีระดับความรู้เท่าทันสื่อสูงต้องอาศัยความสามารถทั้งสามอย่างนี้

การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญของความสามารถในแต่ละด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ วิเคราะห์สื่อ ประเมินค่าสื่อ สังเคราะห์สื่อ และสร้างสรรค์สื่อ

ทักษะการเข้าถึงสื่อ หมายถึง

1. ความสามารถในการเปิด และควบคุมการใช้งานของวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีซีดี ดีวีดี โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเว็บไซต์
2. ความสามารถในการเข้าใจความหมายทางตรงของภาษาที่สื่อใช้
3. ความสามารถในการค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว และหลายประเภท
4. ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายของตนก่อนใช้สื่อ และตระหนักถึงเป้าหมายนั้นขณะที่ใช้

ทักษะการวิเคราะห์สื่อ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริง กับเรื่องเล่า หรือ แยกแยะสิ่งที่แฝงมาในสื่อได้ เช่น โฆษณา ค่านิยม อุดมการณ์ นอกจากนี้ ยังหมายถึง ความสามารถในการเปรียบเทียบเนื้อหาประเด็นเดียวกันของสื่อหนึ่ง กับสื่ออื่นๆ หรือ เปรียบเทียบเนื้อหาในสื่อกับประสบการณ์

ทักษะการประเมินค่าสื่อ หมายถึง ความสามารถในการตรวจสอบ และพิจารณาสื่ออย่างระมัดระวัง และมีเหตุมีผลได้ว่า สื่อมีความน่าเชื่อถือ มีคุณภาพ และมีคุณค่า หรือ คุณประโยชน์หรือไม่

ทักษะการสังเคราะห์สื่อ หมายถึง ความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลออกมาใหม่เป็นทัศนะ
ความคิดเห็น หรือ ผลงานของตน ภายหลังจากที่ได้รวบรวม กลั่นกรอง และ เรียบเรียงแล้ว

ทักษะการสร้างสรรค์สื่อ หมายถึง ความสามารถในการสื่อสาร หรือ แสดงความคิดเห็น
ทัศนะ และ ผลงานของตนด้วยการสร้างช่องทางการสื่อสารขึ้นเอง เช่น ทำเว็บไซต์ หรือ รายการ
วิทยุชุมชนของตนเอง หรือ สื่อสารผ่านไปยังสื่อต่างๆ เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ หรือ
เขียนจดหมายไปหาหนังสือพิมพ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงการรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ซึ่งมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มครูอาจารย์ 2) กลุ่มผู้ประกอบการ 3) กลุ่มนักเรียนนักศึกษา 4) กลุ่มประชาชนที่ยังไม่มีบุตร 5) กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่เรียนในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งทุกกลุ่มเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปเท่านั้น

งานวิจัยนี้เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปเท่านั้น เนื่องจาก ประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มที่จะตระหนักถึงปัญหาจากสื่อแล้ว นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกๆด้าน ดังนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาในด้านต่างๆก็เริ่มต้นที่กรุงเทพมหานครก่อน แล้วจึงขยายไปที่อื่นๆ การสอนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากเราสามารถวิจัย และพัฒนาการสอนเพื่อให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครรู้เท่าทันสื่อแล้ว การขยายการเรียนการสอนในเรื่องนี้ไปสู่ภูมิภาคอื่นๆก็จะทำได้ไม่ยาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างในแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้

1. วิธีวิจัยเชิงสำรวจ

1.1. ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม โดยคำนวณจำนวนประชากรทั้งหมดที่จะศึกษาก่อน ซึ่งคำนวณจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อนที่ 5% และกำหนดความน่าเชื่อถือไว้ 95% และใช้สูตรการคำนวณ คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ e = ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้เท่ากับ 0.05

N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

จากการคำนวณจำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปในกรุงเทพมหานคร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่จะใช้ในการวิจัยไม่ต่ำกว่า 400 คน ต่อมา ผู้วิจัยแบ่งจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสัดส่วนมากน้อยต่างกัน ดังต่อไปนี้

1.1.1. กลุ่มครูอาจารย์ เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่จะมีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสำรวจกลุ่มนี้เป็นสัดส่วนไม่ต่ำกว่า 40% จากจำนวนประชาชนที่จะสำรวจทั้งหมด ดังนั้น ประชากรที่จะสำรวจในกลุ่มนี้จึงคิดเป็นจำนวนอย่างน้อย 160 คน

1.1.2. กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญรองลงมา เพราะเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายของการสอนวิชาความรู้เท่าทันสื่อ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มนี้จึงมีแนวโน้มสูงที่จะมีส่วนผลักดันให้มีการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อในโรงเรียน หากพวกเขาเห็นความสำคัญ นอกจากนี้ ยังจะมีบทบาทเป็นผู้สอนให้เด็ก และเยาวชนรู้เท่าทันสื่อเองด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสำรวจกลุ่มนี้รองลงมา คือ เป็นสัดส่วนไม่ต่ำกว่า 30% จากจำนวนประชาชนที่จะสำรวจทั้งหมด ประชากรที่จะสำรวจในกลุ่มนี้จึงคิดเป็นจำนวนอย่างน้อย 125 คน

1.1.3. กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายของการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อโดยตรง แต่ไม่มีส่วนผลักดัน หรือสอนวิชาสื่อมวลชนศึกษาเหมือนกลุ่มครูอาจารย์ กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย อย่างไรก็ตาม กลุ่มบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสำรวจกลุ่มนักเรียนนักศึกษารองลงมาจากสองกลุ่มแรก และสำรวจมากกว่ากลุ่มบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย คือ สำรวจกลุ่มนี้เป็นสัดส่วนไม่ต่ำกว่า 20% จากจำนวนประชาชนที่จะสำรวจทั้งหมด ดังนั้น ประชากรที่จะสำรวจในกลุ่มนี้จึงคิดเป็นจำนวนอย่างน้อย 80 คน

1.1.4. กลุ่มประชาชนทั่วไปที่ยังไม่มีบุตร กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญน้อยกว่าทุกกลุ่ม อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้กระตือรือร้นเคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อมีน้อยมาก ผู้วิจัยจึงสำรวจกลุ่มประชาชนทั่วไปที่ไม่มีบุตรมากกว่ากลุ่มนี้กระตือรือร้นเคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายเพียงเล็กน้อย คือ สำรวจกลุ่มนี้เป็นสัดส่วนไม่ต่ำกว่า 5% จากจำนวนประชาชนที่จะสำรวจทั้งหมด ดังนั้น ประชากรที่จะสำรวจในกลุ่มนี้จึงคิดเป็นจำนวนอย่างน้อย 20 คน

1.1.5. กลุ่มนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน และผลักดันให้มีการเรียนการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเจาะจงเลือกศึกษาเฉพาะนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางด้านรู้เท่าทันสื่อ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อเท่านั้น ดังนั้น กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อยมาก ผู้วิจัยจึงสำรวจกลุ่มนี้น้อยที่สุด คือ เป็นสัดส่วนไม่ต่ำกว่า 3.1% จากจำนวนประชาชนที่จะสำรวจทั้งหมด ดังนั้น ประชากรที่จะสำรวจในกลุ่มนี้จึงคิดเป็นจำนวนอย่างน้อย 15 คน

1.2. กลุ่มครูอาจารย์ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และแบบเจาะจง (Purposive or Judgement Sampling) ส่วนกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มประชาชนที่ยังไม่มีบุตรใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ ในขณะที่ กลุ่มนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงดังต่อไปนี้

1.2.1. กลุ่มครูอาจารย์ ครูใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในขณะที่ อาจารย์มหาวิทยาลัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive or Judgement Sampling) คือ เฉพาะอาจารย์มหาวิทยาลัยในคณะนิเทศศาสตร์ หรือวารสารศาสตร์เท่านั้น เนื่องจาก อาจารย์ในขณะนี้เท่านั้นที่จะเป็นผู้สอนวิชารู้เท่าทันสื่อ ส่วนครูนั้นสามารถมีส่วนร่วมทั้งวิชาทั้งหมด ไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตาม จึงแจกแบบสอบถามให้ทั้งครูโรงเรียนรัฐบาล และครูโรงเรียนเอกชนโดยไม่เจาะจงโรงเรียน และไม่เจาะจงว่าต้องเป็นครูที่สอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ทั้งนี้ ครูอาจารย์ที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 172 คน ซึ่งมากกว่า 160 คนที่กำหนดสัดส่วนไว้ข้างต้น

1.2.2. กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ คือ แจกแบบสอบถามให้นักเรียนทั้งมัธยมต้น และมัธยมปลายที่อายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ตลอดจน นักศึกษาปวส. นิสิตนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท ตามสถานศึกษา แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยไม่เจาะจงว่าต้องเป็นนักเรียนนักศึกษาจากสถานศึกษาในสังกัดเอกชนหรือรัฐบาล ทั้งนี้ นักเรียนที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 49 คน ส่วนนักศึกษามีจำนวนทั้งหมด 50 คน รวมเป็น 99 คน ซึ่งมากกว่า 80 คนที่กำหนดสัดส่วนไว้ข้างต้น

1.2.3. กลุ่มผู้ประกอบการ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ คือ แจกแบบสอบถามให้กับใครก็ได้ที่มีบุตรแต่ไม่ใช่ครูอาจารย์ นักธุรกิจเคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย โดยแจกตามสถานที่ต่างๆแบบไม่เฉพาะเจาะจง เช่น ห้างร้าน แผงลอยในตลาด โรงแรม สถานที่ราชการ และบริษัทเอกชน เป็นต้น ทั้งนี้ กลุ่มผู้ประกอบการ(ไม่ใช่ครูอาจารย์ นักธุรกิจเคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย)ที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 160 คน ซึ่งมากกว่า 120 คนที่กำหนดสัดส่วนไว้ข้างต้น

1.2.4. กลุ่มประชาชนที่ยังไม่มีบุตร ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ คือ แจกแบบสอบถามให้กับใครก็ได้ที่ยังไม่มีบุตรแต่ไม่ได้มีอาชีพเป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา นักธุรกิจเคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย โดยแจกไปตามสถานที่ต่างๆแบบไม่เฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ กลุ่มประชาชนที่ยังไม่มีบุตร(ไม่ใช่ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา นักธุรกิจเคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย)ที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 43 คน ซึ่งมากกว่า 20 คนที่กำหนดสัดส่วนไว้ข้างต้น

1.2.5. กลุ่มนักธุรกิจเคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive or Judgment Sampling) คือ เลือกเฉพาะนักธุรกิจเคลื่อนไหวในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อที่ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมรณรงค์ทางด้านรู้เท่าทันสื่อมาก่อน และ/หรือกำลังดำเนินการรณรงค์อยู่ โดยติดต่อผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์เรื่องดังกล่าว ได้แก่ มูลนิธิสื่อชาวบ้าน(มะขามป้อม) โครงการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก(มพด.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ส่วนผู้มีส่วนผลักดันนโยบายจะเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายการเรียนการสอนวิชา สื่อมวลชนศึกษา ซึ่งก็คือ ข้าราชการในสำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ นักธุรกิจเคลื่อนไหวด้านรู้เท่าทันสื่อที่เลือกมาเป็นกลุ่ม

ตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 10 คน ส่วนผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการศึกษามีจำนวนทั้งหมด 5 คน รวมเป็น 15 คน ซึ่งตรงตามจำนวนที่กำหนดไว้ข้างต้น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบพื้นฐานความคิดของแต่ละกลุ่มและข้อมูลเชิงลึกในแต่ละประเด็นตามปัญหาคำวิจัย จึงเลือกสัมภาษณ์เชิงลึกทุกกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยกลุ่มละ 3 คน คิดเป็นทั้งหมดอย่างน้อย 15 คน ซึ่งทั้งหมดนี้จะใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยคนที่ให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

2.1. กลุ่มครูอาจารย์ สัมภาษณ์ทั้งหมด 3 คน ดังต่อไปนี้

2.1.1. นางสาว สุภวรรณ สัจจพิบูล (อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร)

2.1.2. นางสาว วรรณภา ศรีวิไลสกุลวงศ์ (คุณครูโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย)

2.1.3. นางสาว บังอร เพร็ดพราว (คุณครูโรงเรียนรัตนจินะอุทิศ)

2.2. กลุ่มนักเรียนนักศึกษา สัมภาษณ์ทั้งหมด 3 คน ดังต่อไปนี้

2.2.1. นาย ธนศักดิ์ ศุภพิบูลย์กุล (นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาวาราม)

2.2.2. นางสาว อัญญรัตน์ วิชญวรรณกุล (นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.2.3. นางสาว สุชาลณี นีรัตติมานนท์ (นิสิตปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.3. กลุ่มผู้ประกอบการ สัมภาษณ์ทั้งหมด 3 คน ดังต่อไปนี้

2.3.1. สงวนนาม (พนักงานบริษัทเอกชน)

2.3.2. สงวนนาม (ครูสอนพิเศษ)

2.3.3. สงวนนาม (ค้าขาย)

2.4. กลุ่มประชาชนทั่วไปที่ไม่มีบุตร สัมภาษณ์ทั้งหมด 3 คน ดังต่อไปนี้

2.4.1. นาย มนินท์ สุทธิวัฒนานิติ (นักพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ)

2.4.2. นางสาว พิชามญษ์ อูตรนคร (แม่ค้า)

2.4.3. สงวนนาม (ธุรกิจส่วนตัว)

2.5. กลุ่มนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย
สัมภาษณ์ทั้งหมด 6 คน ดังต่อไปนี้

2.5.1. ดร. นวลจันทร์ ปุยะกุล (นักวิชาการการศึกษา สำนักนโยบาย
และแผนการศึกษา สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ)

2.5.2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ เย็นจะบก (หัวหน้าโครงการ
พัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย)

2.5.3. นาย พุทธิส พหลกุลบุตร (กรรมการโครงการพัฒนาองค์ความรู้
การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย)

2.5.4. นาย วีระพงษ์ ทวีศักดิ์ (กรรมการโครงการพัฒนาองค์ความรู้การ
รู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย)

2.5.5. นาย เชษฐา มั่นคง (หัวหน้าฝ่ายบรรณรักษ์ และเผยแพร่ปัญหาเด็ก
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก)

2.5.6. สงวนนาม (นักบรรณรักษ์ด้านการรู้เท่าทันสื่อ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วิธีวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถาม(Questionnaire)เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย
โดยโครงสร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- 1.1. ประสพการณ์ด้านสื่อ
- 1.2. การรับรู้ความสำคัญของปัญหาจากสื่อ และวิธีแก้ปัญหาจากสื่อ(วัดการ
รับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ)
- 1.3. การรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว
- 1.4. การรับรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนวิชาการรู้เท่าทันสื่อ
- 1.5. ข้อมูลเบื้องต้นด้านคุณลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ระดับ
การศึกษา บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคม

กรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนาแบบสอบถามมีดังต่อไปนี้

ตัวแปร	แนวคิด	คำถาม
ประสบการณ์ด้านสื่อ	หมายถึง การมีประสบการณ์ทางด้าน การเรียนการสอนวิชาด้านสื่อ และการผลิตสื่อ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนวิชาทางด้าน สื่อมวลชน หรือวิชาที่สอน เกี่ยวกับสื่อมาหรือไม่ และเรียนอะไรมาบ้าง 2. เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตสื่อหรือไม่ แบบใด
การรับรู้ความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน	หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 7 ประเด็น คือ ผลประโยชน์ทางธุรกิจ ผลประโยชน์ทางการเมือง แบบแผนการดำเนินชีวิต อุดมการณ์ ความรุนแรง เพศ และการสูญเสียเวลา	<p>การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชน ซึ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อยๆ ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผลประโยชน์ทางธุรกิจ (ก่อให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ ผลเสียต่อสุขภาพ และ สูญเสียเงิน) 2. แบบแผนการดำเนินชีวิต 3. อุดมการณ์ 4. ความรุนแรง 5. เพศ 6. ผลประโยชน์ทางการเมือง 7. การสูญเสียเวลา
การรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ	หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญของการมีความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินค่า และสังเคราะห์สื่อ ด้วยตัวเองอย่างมีสติ เพื่อสร้าง โครงสร้างความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังรวมถึงความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อด้วยตัวเองอีกด้วย	<p>การรับรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อ ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วิธีแก้ปัญหาคือ สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ คือ การฝึกให้ผู้บริโภคสื่อมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน

	<p>ทั้งนี้ ความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมินค่า และสังเคราะห์สื่อเป็น ความสามารถที่ต้องตระหนักมากกว่า เพราะการมีระดับความรู้เท่าทันสื่อสูง ต้องอาศัยความสามารถทั้งสามอย่างนี้</p>	<p>สังเคราะห์ และสร้างสรรค์สื่อ</p> <p>2. วิธีแก้ปัญหาที่ไม่ สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทัน สื่อ คือ การควบคุม และลงโทษ ผู้ผลิต/บริโภคนสื่อ</p>
<p>การรับรู้ถึง ความสำคัญของ ทักษะการรู้เท่า ทันสื่อแต่ละตัว</p>	<p>หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ ของความสามารถในแต่ละด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ วิเคราะห์ สื่อ ประเมินค่าสื่อ สังเคราะห์สื่อ และ สร้างสรรค์สื่อ</p>	<p>การรับรู้ถึงความสามารถดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>การเข้าถึงสื่อ</u> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 ใช้สื่อเพื่อเข้าถึงข้อมูลได้ อย่างรวดเร็ว 1.2 กำหนดเป้าหมายก่อนใช้ สื่อ และ ตระหนักถึงเป้าหมาย ขณะใช้ 1.3 รู้จักใช้สื่อหลายแหล่ง 2. <u>การวิเคราะห์สื่อ</u> <ol style="list-style-type: none"> 2.1 แยกแยะข้อเท็จจริง กับ เรื่องที่แต่งขึ้นออกจากเนื้อหาสื่อ 2.2 แยกแยะ และสรุปได้ว่ามี อุดมการณ์ ค่านิยมแฝงอยู่ในสื่อ 2.3 เปรียบเทียบประเด็นในสื่อ ระหว่างแหล่งต่างๆ หรือ ประสบการณ์จริง 3. <u>การประเมินค่าสื่อ</u> <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ตรวจสอบ และประเมินได้ ว่าสื่อไหนน่าเชื่อถือ 3.2 ประเมินคุณภาพของสื่อได้ 3.3 ประเมินคุณค่า คุณประโยชน์ของสื่อได้ 4. <u>การสังเคราะห์สื่อ</u> ประยุกต์ข้อมูลที่รวบรวมมา แล้ว สร้างสรรค์เป็นผลงานของตนเอง 5. <u>การสร้างสร้างสรรค์สื่อ</u>

		<p>5.1 แสดงผลงาน หรือ ทักษะ ของตนผ่านสื่อได้</p> <p>5.2 แสดงผลงาน หรือ ทักษะ ของตนด้วยการสร้างสื่อของ ตนเอง</p>
<p>การรับรู้ ความสำคัญของ วิธีการสอนวิชา รู้เท่าทันสื่อที่ ถูกต้อง</p>	<p>หมายถึง การตระหนักถึงวิธีการสอน วิชาการรู้เท่าทันสื่อที่ถูกต้อง คือ สอน ด้วยการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม อภิปราย และทำกิจกรรมในชั้น รวมไปถึง การฝึกให้นักเรียนสร้างสรรค์สื่อเอง ในขณะที่ การสอนด้วยวิธีการบรรยาย ไม่ถือว่าเป็นวิธีการสอนที่ถูกต้อง</p>	<p>การรับรู้ถึงวิธีการสอน ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนบรรยายเพื่อให้ ความรู้เท่านั้น (ไม่ถูกต้อง) 2. ผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนมี ส่วนร่วมอภิปราย และทำกิจกรรม ในชั้นเรียน (ถูกต้อง) 3. ผู้สอนให้นักเรียนฝึก สร้างสรรค์สื่อเอง(ถูกต้อง)

เกณฑ์การให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดตัวแปรดังต่อไปนี้ ตั้งแต่ส่วนที่ 2 ถึง ส่วนที่ 4 คือ การรับรู้ความสำคัญของปัญหาจากและวิธี แก้ปัญหาจากสื่อ การรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว การรับรู้เกี่ยวกับวิธีการ สอน ใช้วิธีและเกณฑ์เดียวกันในการให้คะแนน คือ

ใช้วิธี Likert Scale มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 อันดับ คือ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 น้อยที่สุด = 1

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทดสอบความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามด้วย วิธีการดังต่อไปนี้

1.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) แบบสอบถามนี้ได้รับการ ตรวจสอบความเที่ยงตรงก่อนการเก็บข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญทางด้านนิเทศศาสตร์ คือ อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เพื่อให้แบบสอบถามถูกต้อง สอดคล้องกับเนื้อหา ครอบคลุมประเด็น และใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้เรียกว่า ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity)

1.2 การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับ แล้วไปทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชนที่ยัง

ไม่มีบุตรในกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งตรงตามกลุ่มประชากรที่ใช้จริงในการวิจัย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้ทดลองใช้แบบสอบถามนี้กับกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย เนื่องจากกลุ่มนี้มีน้อยมาก ดังนั้นถ้านำมาทดสอบจะทำให้ประชากรในกลุ่มดังกล่าวไม่เพียงพอในการเก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้ การทดสอบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคำถามของแบบสอบถามว่าสามารถสื่อความหมายตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้นำค่าที่ได้จากแบบสอบถามมาหาความน่าเชื่อถือด้วยการใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient alpha) ของ Cronbach

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	คือ	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	คือ	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	S_i^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
	S_t^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรวมทุกข้อ

ผลการทดสอบ มีดังต่อไปนี้

ค่าความน่าเชื่อถือในส่วนของความตระหนักถึงปัญหาจากสื่อมวลชนในแต่ละ

ประเด็น

1. ผลประโยชน์ทางธุรกิจ = 0.90
2. แบบแผนการดำเนินชีวิต = 0.72
3. อุดมการณ์ = 0.53
4. ความรุนแรง = 0.89
5. เพศ = 0.92
6. ผลประโยชน์ทางการเมือง = 0.82
7. การสูญเสียเวลา = 0.38

ค่าความน่าเชื่อถือในส่วนของความตระหนักถึงวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน

1. วิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ = 0.85
2. วิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ = 0.88

ค่าความน่าเชื่อถือในส่วนของความตระหนักถึงทักษะความรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว

1. การเข้าถึงสื่อ = 0.72
2. การวิเคราะห์สื่อ = 0.79
3. การประเมินค่าสื่อ = 0.77
4. การสร้างสรรค์สื่อ = 0.87

ค่าความน่าเชื่อถือในส่วนของความตระหนักถึงวิธีการสอน

1. ผู้สอนบรรยายเพื่อให้ความรู้เท่านั้น = 0.55
2. ผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมอภิปรายและทำกิจกรรมในชั้นเรียน = 0.80
3. ผู้สอนให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์สื่อเอง = 0.55

ค่าความน่าเชื่อถือข้างต้นส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ อย่างไรก็ตาม คำถามในบางประเด็นยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ดีพอ จึงพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของคำถามใหม่อีกครั้งและปรับปรุงคำถามที่พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรปรับปรุงใหม่ เพื่อให้แบบสอบถามสมบูรณ์มากขึ้น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดกรอบคำถามเบื้องต้นตามปัญหาคำนำวิจัย ได้แก่
  - 2.1. การรับรู้ความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน
  - 2.2. การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ
  - 2.3. การรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว ได้แก่
    - 2.3.1. ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ
    - 2.3.2. ความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ
    - 2.3.3. ความสามารถในการประเมินค่าสื่อ
    - 2.3.4. ความสามารถในการสังเคราะห์สื่อ
    - 2.3.5. ความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อ
  - 2.4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิจัยเชิงสำรวจ
  - 1.1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยให้ประชากรของแต่ละกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกแบบสอบถาม
  - 1.2. ลงรหัสข้อมูล
  - 1.3. ประเมินผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยแยกข้อมูลออกเป็นประเด็นต่างๆตามปัญหาคำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิจัยเชิงสำรวจ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
  - 1.1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา: ใช้สถิติ ร้อยละ การแจกแจงความถี่ และค่าเฉลี่ย
  - 1.2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน : ใช้สถิติ ONE WAY ANOVA หาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ และการรับรู้ความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน การรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว และใช้ MIXED MODEL ANOVA หาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ และการรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ตามปัญหาคำวิจัย ได้แก่
  - 2.1. การรับรู้ความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน
  - 2.2. การรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ
  - 2.3. การรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว ได้แก่
    - 2.3.1. ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ
    - 2.3.2. ความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ
    - 2.3.3. ความสามารถในการประเมินค่าสื่อ
    - 2.3.4. ความสามารถในการสังเคราะห์สื่อ
    - 2.3.5. ความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อ

2.4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ อายุ
ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์” ในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยทั้งสิ้น 2 วิธี ได้แก่

- การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม
  - การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก
- ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 490 ชุด และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนแรกจะแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อ ส่วนที่สองจะวิเคราะห์การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนที่สามวิเคราะห์การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ส่วนที่สี่วิเคราะห์การรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว โดยในส่วนที่สอง สาม และสี่จะนำปัจจัยทั้ง 5 ด้าน คือ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อ มาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า ทั้งห้าปัจจัยนี้ทำให้การรับรู้ความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน การรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และส่วนที่ห้าจะวิเคราะห์การรับรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนวิชาการรู้เท่าทันสื่อ โดยผลของการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมีดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถามมีดังต่อไปนี้

1.1. อายุ ระดับอายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 36-45 ปี (ร้อยละ 27.1) รองลงมา คือ 26-35 ปี (ร้อยละ 24.9) 15-25 ปี (ร้อยละ 24.7) 46-55 ปี (ร้อยละ 18.8) และมากกว่า 55 ปี (ร้อยละ 4.5) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
15-25	121	24.7
26-35	122	24.9
36-45	133	27.1
46-55	92	18.8
มากกว่า 55	22	4.5
รวม	490	100.0

1.2. ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับ *ปริญญาตรี* (ร้อยละ 56.4) รองลงมาคือ *ปริญญาโทขึ้นไป* (ร้อยละ 18.1) *มัธยมปลาย/ปวช.* (ร้อยละ 13.6) *มัธยมต้น* (ร้อยละ 5.6) *อนุปริญญา/ปวส.* (ร้อยละ 5.3) และ *ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6* (ร้อยละ 1.0) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละตามระดับการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละของคนที่ไม่ตอบ
ต่ำกว่า ป.6	5	1.0	1.0
มัธยมต้น	27	5.5	5.6
มัธยมปลาย/ปวช.	66	13.5	13.6
อนุปริญญา/ปวส.	26	5.3	5.3
ปริญญาตรี	274	55.9	56.4
ปริญญาโทขึ้นไป	87	18.0	18.1
รวม	486	99.2	100.0
คนที่ไม่ตอบ	4	.8	
รวม	490	100.0	

1.3. ประสบการณ์ด้านสื่อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่**ไม่มีประสบการณ์ด้านสื่อเลย** (ร้อยละ 49.8) รองลงมา**มีประสบการณ์ด้านสื่อ** 1 อย่าง (ร้อยละ 20.6) 2 อย่าง (ร้อยละ 17.6) 3 อย่าง (ร้อยละ 5.7) 4 อย่าง (ร้อยละ 2.7) 5 อย่าง (ร้อยละ 2.7) และ 6 อย่าง (ร้อยละ 1) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละตามประสบการณ์ด้านสื่อ

ประสบการณ์ด้านสื่อ	จำนวน	ร้อยละ
0 อย่าง	244	49.8
1 อย่าง	101	20.6
2 อย่าง	86	17.6
3 อย่าง	28	5.7
4 อย่าง	13	2.7
5 อย่าง	13	2.7
6 อย่าง	5	1.0
รวม	490	100.0

1.4. บทบาทในครอบครัว คือ **คนที่มีบุตร และคนที่ยังไม่มีบุตร** กลุ่มตัวอย่างที่มี**ยังไม่มีบุตร**มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรเล็กน้อย คือ กลุ่มตัวอย่างที่**ยังไม่มีบุตร**คิดเป็นร้อยละ 53.1 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรคิดเป็นร้อยละ 46.9 (ดูตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละบทบาทในครอบครัว คือ **คนที่มีบุตร และคนที่ยังไม่มีบุตร**

บทบาทในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละของคนที่ตอบ
คนที่มีบุตร	224	45.7	46.9
คนที่ยังไม่มีบุตร	254	51.8	53.1
รวม	478	97.6	100.0
คนที่ไม่ตอบ	12	2.4	
รวม	490	100.0	

1.5. บทบาททางสังคม คือ ครูและอาจารย์ นักเรียนและนักศึกษา ประชาชนทั่วไป
 นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น
 ประชาชนทั่วไป ร้อยละ 41.6 รองลงมาเป็น ครูอาจารย์ ร้อยละ 35.1 นักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 20.2
 นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ร้อยละ 3.1 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละตามบทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา
 ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

บทบาททางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ครู อาจารย์	172	35.1
นักเรียน นักศึกษา	99	20.2
ประชาชนทั่วไป	204	41.6
นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้ มีส่วนผลักดันนโยบาย	15	3.1
รวม	490	100.0

2. การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชน

2.1. การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า คน
 ไทยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อในระดับที่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับ
 เพศ (ค่าเฉลี่ย 3.65) และการสูญเสียเวลา (ค่าเฉลี่ย 3.64) รองลงมาก็เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับความ
 รุนแรง (ค่าเฉลี่ย 3.28) ผลประโยชน์ทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.26) ผลประโยชน์ทางธุรกิจ (ค่าเฉลี่ย
 3.18) ตามลำดับ ในขณะที่ประเด็นที่เกี่ยวกับอุดมการณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.05) และแบบแผนการดำเนิน
 ชีวิต (ค่าเฉลี่ย 2.89) เป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อย โดยเฉพาะ ประเด็นเกี่ยวกับแบบ
 แผนการดำเนินชีวิตถือว่าน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับปัญหาด้านอื่น (ดูตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่อ 7 ประเด็นปัญหาใหญ่จากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ประเด็นปัญหาใหญ่จากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. เพศ	3.65	1.303
2. การสูญเสียเวลา	3.64	1.045
3. ความรุนแรง	3.28	1.304
4. ผลประโยชน์ทางการเมือง	3.26	0.980
5. ผลประโยชน์ทางธุรกิจ	3.18	1.056
6. อุดมการณ์	3.05	1.070
7. แบบแผนการดำเนินชีวิต	2.89	0.935

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาให้ละเอียดลงไปถึงลำดับค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาที่เกิดจากสื่อในแต่ละข้อย่อยทั้ง 15 ข้อก็พบว่า ประเด็นปัญหาสื่อที่เกี่ยวกับเพศ (ค่าเฉลี่ย 3.67 และ 3.63) ซึ่งเป็นสื่อที่มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เช่น สื่อลามก กับ ประเด็นปัญหาการบริโภคสื่อมากเกินไปจนเสียการเรียนและการเรียน (ค่าเฉลี่ย 3.75 และ 3.53) ยังเป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสำคัญและต้องแก้ไขโดยด่วนที่สุด โดยทั้ง 4 ข้อย่อยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในประเด็นเหล่านี้อยู่ในสี่ลำดับแรกสุด เมื่อเทียบกับปัญหาข้ออื่นๆ จึงเท่ากับเป็นการเน้นย้ำผลการวิจัยที่บ่งบอกถึงความตระหนักของคนไทยต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว (ดูตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ปัญหาจากสื่อมวลชน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. เล่นอินเทอร์เน็ต หรือ เกมออนไลน์มากเกินไปจนเสียงานและการเรียน (การสูญเสียเวลา)	490	3.75	1.320
2. โหลด เผยแพร่ และดูภาพโป๊ หรือคลิปวิดีโอโป๊ผ่านโทรศัพท์มือถือ อีเมล เว็บไซต์ และ เว็บบล็อกทางอินเทอร์เน็ต (เพศ)	490	3.67	1.388
3. ดูภาพโป๊จากนิตยสาร หรือ การ์ตูน และดูหนังโป๊จากวีซีดี หรือ ดีวีดี (เพศ)	489	3.63	1.358
4. ดูโทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์จากวีซีดี ดีวีดีมากเกินไปจนเสียงาน และการเรียน (การสูญเสียเวลา)	488	3.53	1.110

ตารางที่ 7 (ต่อ) แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ปัญหาจากสื่อมวลชน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
5. ชกต่อยกันหรือยิงกันเหมือนที่เล่นในเกมต่อสู้ออนไลน์ (ความรุนแรง)	486	3.39	1.401
6. ส่งSMSเพื่อให้คะแนนคนที่ตนชอบในรายการโทรทัศน์ประเภทเรียลลิตีโชว์เกินความจำเป็น (ผลประโยชน์ทางธุรกิจ)	490	3.34	1.288
7. ตัดสินใจเลือกตั้งส.ส.ผิดพลาดเพราะไม่ได้รับข่าวที่เสนอข้อมูลด้านลบ หรือได้รับข่าวที่บิดเบือนข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ผ่านทางหนังสือพิมพ์ (ผลประโยชน์ทางการเมือง)	489	3.31	1.232
8. ละเลยข่าวปัญหาบ้านเมืองที่มีความสำคัญเพราะไปสนใจข่าวที่หนังสือพิมพ์เน้นให้เด่นกว่า (ผลประโยชน์ทางการเมือง)	488	3.22	1.097
9. ตบตีกัน หรือ ยิงกันเหมือนตัวละครในโทรทัศน์ และภาพยนตร์ (ความรุนแรง)	489	3.18	1.371
10. ซื้อสินค้าที่หือดังจากเมืองนอก เช่น กระเป๋าหลุยส์ นาฬิกาโรเล็กซ์ ตามที่สื่อโฆษณา (อุดมการณ์)	487	3.17	1.235
11. ถูกหลอกให้ซื้อสินค้า หรือ บริการผ่านอินเทอร์เน็ต (ผลประโยชน์ทางธุรกิจ)	490	3.17	1.307
12. ซื้อโทรศัพท์มือถือยี่ห้อเดียวกับพระเอกนางเอกในละครโทรทัศน์โดยไม่รู้ตัว (ผลประโยชน์ทางธุรกิจ)	488	3.03	1.261
13. กีดกัน หรือ ดูถูกเพศหญิงว่าค้อยกว่าเพศชาย ตามอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ที่แฝงมากับสื่อต่างๆ เช่น วรรณคดีไทย ละครในโทรทัศน์ เป็นต้น (อุดมการณ์)	490	2.92	1.219
14. ทำงานอย่างหนักเพื่อให้มีบ้านหลังใหญ่ และรถยนต์คันหรูเหมือนพระเอกในละครโทรทัศน์ (แบบแผนการดำเนินชีวิต)	490	2.89	1.070
15. แข่งขันกันเพื่อให้เป็นที่หนึ่งเรื่องต่างๆ เช่น การทำงาน และการเรียน ตามที่เคยแข่งขันกันในเกมออนไลน์ (แบบแผนการดำเนินชีวิต)	489	2.89	1.143
Valid N (listwise)	474		

2.2. การรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคมต่างกัน นอกจากผลการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังต้องการทราบอีกว่า ความแตกต่างทั้งสี่ด้านของกลุ่มตัวอย่าง คือ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาททางในครอบครัว และบทบาททางสังคมมีผลทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนมากหรือน้อยต่างกันหรือไม่ ดังต่อไปนี้

2.2.1. อายุ ผลการวิจัยพบว่า คนอายุต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน ทั้งนี้ คนที่อายุน้อยจะตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนน้อยกว่าคนที่อายุมากกว่า โดยคนที่มีอายุ 15-25 ปี ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนน้อยกว่าคนที่อายุ 26-35 ปี, 36-45 ปี และ 46-55 ปี (15-25 ปีมีค่าเฉลี่ย = 2.99 < 26-35 ปีมีค่าเฉลี่ย = 3.35, 36-45 ปี มีค่าเฉลี่ย = 3.38, 46-55 ปี มีค่าเฉลี่ย = 3.34) ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน

ความตระหนักถึง ความสำคัญของ ปัญหาจาก สื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
ปัญหาจาก สื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	2.99	3.35	3.38	3.34	3.40	3.651	0.006*

P < 0.05*

(คนที่อายุ 15-25 ปี ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนน้อยกว่าคนที่อายุ 26-35 ปี, 36-45 ปี และ 46-55 ปี)

2.2.2. ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คนที่ระดับการศึกษาต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน ทั้งนี้ คนที่มีระดับการศึกษาน้อยจะตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่า โดยคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลายตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมปลาย/ปวช.มีค่าเฉลี่ย = 3.04 < ปริญญาโทหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ย = 3.49) ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่า 6	มัธยมต้น	มัธยมปลาย /ปวช.	อนุปริญญา /ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	2.72	2.80	3.04	3.55	3.29	3.49	4.181	0.001*

$P < 0.05^*$

(กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลายจะตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า)

2.2.3. ประสพการณ์ด้านสื่อ ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน*ไม่แตกต่างกัน*อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	3.35	3.18	3.23	3.03	3.35	3.14	1.077	0.372

$P < 0.05^*$

2.2.4. บทบาทในครอบครัว คือ ผู้ที่มีบุตร และผู้ที่ยังไม่มีบุตร ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มีการรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน*แตกต่างกัน* ทั้งนี้ คนที่มีบุตรจะตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน*มากกว่า*คนที่ยังไม่มีบุตร (มีบุตร มีค่าเฉลี่ย = 3.40 > ยังไม่มีบุตร มีค่าเฉลี่ย = 3.16) ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน คือ ที่มีบุตร และยังไม่มียุตร

ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่มียุตร		
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	3.40	3.16	7.407	0.007*

$P < 0.05^*$

(กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีบุตร)

2.2.5. บทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครูอาจารย์) ตลอดจนนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายรับรู้ถึงปัญหาจากสื่อมวลชน*แตกต่างกัน* เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน*น้อยกว่า*กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอาจารย์และประชาชนทั่วไป (นักเรียนนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย = 2.94 < ครูอาจารย์ มีค่าเฉลี่ย = 3.29, ประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ย = 3.41) ดังตารางที่ 12

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมแตกต่างกัน คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคมเคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

ความตระหนักถึง ความสำคัญของ ปัญหาจาก สื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครูอาจารย์	นักเรียน นักศึกษา	ประชาชน ทั่วไป	นักบรรณรักษ์ เคลื่อนไหว ทางสังคม และผู้ที่ มีส่วน ผลักดัน นโยบาย		
ปัญหาจาก สื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	3.29	2.94	3.41	3.43	6.036	.000*

$P < 0.05^*$

(กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษาจะตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอาจารย์ และประชาชนทั่วไป)

ตารางที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงปัญหาจากสื่อมวลชน

อายุ	F.	Sig.	ความต่างที่พบ
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	3.651	0.006*	15-25 ปี < 26-35 ปี, 36-45 ปี, 46-55 ปี
ระดับการศึกษา			
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	4.181	0.001*	มัธยมปลาย < ปริญญาโทหรือสูงกว่า
ประสบการณ์ด้านสื่อ			
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	1.077	0.372	
บทบาทในครอบครัว (มีบุตร และ ยังไม่มีบุตร)			
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	7.407	0.007*	มีบุตร > ยังไม่มีบุตร

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 13 (ต่อ) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงปัญหาจากสื่อมวลชน

บทบาททางสังคม (ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย)	F.	Sig.	ความต่างที่พบ
ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 15 ข้อ	6.036	0.000*	นักเรียนนักศึกษา < ครูอาจารย์ และ ประชาชนทั่วไป

P < 0.05*

3. การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในที่นี้วัดจากการเห็นความสำคัญของการแก้ไข ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ ถ้ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาที่ สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากแสดงว่าพวกเขาเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมาก และถ้าพวกเขาเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าวิธีการ แก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดนี้แสดงว่าพวกเขาเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่า การควบคุมหรือลงโทษผู้ผลิต และผู้บริโภคล้อ ซึ่งเป็นแนวทางที่ไม่ตรงตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ

3.1. การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ผลการวิจัย

พบว่า ถึงแม้คนไทยจะเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างมาก แต่พวกเขายังเห็น ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าการควบคุมหรือลงโทษผู้ผลิตและผู้บริโภคล้อ ซึ่งถ้าดู ตามลำดับค่าเฉลี่ยรวมของความเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งที่สอดคล้อง และไม่ สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อตามตารางที่ 14 จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับ ทั้งสองวิธีการไม่แตกต่างกัน คือ เห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาทั้งสองวิธีค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็น วิธีการแก้ปัญหาจากสื่อในแนวทางที่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อ และวิธีแก้ปัญหาจากสื่อใน แนวทางที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ โดยจะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยรวมของทั้งสองวิธีมีค่า เท่ากัน คือ 3.89

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

วิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
วิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	3.89	0.712
วิธีการแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	3.89	0.748

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาให้ละเอียดลงไปอีกจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่า โดยเมื่อดูจากลำดับค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนในแต่ละข้อตามตารางที่ 15 จะเห็นได้ว่า หนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อจัดอยู่ในอันดับแรกสุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) นอกจากนี้ วิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่ออื่นๆยังอยู่ในลำดับที่สอง (ค่าเฉลี่ย 4.04) สาม (ค่าเฉลี่ย 4.03) และสี่ (ค่าเฉลี่ย 3.96) อีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นลำดับต้นๆเลยทีเดียวก เมื่อเทียบกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งหมด แม้ว่าหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อจะอยู่ในลำดับที่สองก็ตาม (ลำดับที่สองมีสองวิธี โดยค่าเฉลี่ยทั้งสองวิธีออกมาเท่ากันคือ 4.04) แต่วิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่ออีกหลายวิธีก็ยังตามหลังวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่ออื่นอีกสองวิธี ทั้งนี้ วิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นด้วย คือ วิธีการควบคุมและปราบปรามผู้ผลิตสื่อมากกว่าวิธีการปลูกฝังผู้ใช้สื่อให้รู้เท่าทันสื่อ

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้ง 14 ข้อย่อยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

วิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ผลักดันให้รัฐบาลลงทุนปราบปรามผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และผู้เผยแพร่สื่อที่ไม่เหมาะสมอย่างเต็มที่**	490	4.28	.934
2. ตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ปิดกั้นเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ใช้สื่อเข้าไปดูได้**	490	4.04	1.129
3. สนับสนุนให้วิชาการสอนเกี่ยวกับสื่อเป็นวิชาในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*	485	4.04	.918

** วิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ * วิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ

ตารางที่ 15 (ต่อ) แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาจาก
สื่อมวลชนทั้ง 14 ข้อย่อยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

วิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
4. สนับสนุนให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ(ไอซีที)สั่งปิดเว็บไซต์ที่นำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม**	489	4.03	1.122
5. สนับสนุนให้มีการกำหนดพื้นที่เพื่อควบคุมการจัดจำหน่ายสื่อที่ไม่เหมาะสม**	489	3.96	1.023
6. สนับสนุนการให้ความรู้เรื่องสื่อแก่ผู้ใช้สื่อ เช่น จัดกิจกรรมเพื่อสอนวิธีการดูภาพยนตร์ให้ถูกต้องเหมาะสม*	489	3.95	.948
7. สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้ใช้สื่อเฝ้าระวังสื่อเป็น*	485	3.95	.903
8. สนับสนุนให้บรรจุวิชาการสอนเกี่ยวกับสื่อเข้าในหลักสูตรวิชาการระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา*	488	3.94	.956
9. ฝึกฝนผู้ใช้สื่อให้รู้จักกำหนดเป้าหมายก่อนเล่นอินเทอร์เน็ตด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตระหนักถึงเป้าหมายของตนอยู่ตลอดเวลาเล่น ไม่ให้เล่นนอกเป้าหมายที่กำหนดไว้*	490	3.89	1.003
10. สนับสนุนให้มีการสอนวิธีการสร้างสื่อ เพื่อให้ผู้ใช้สื่อเป็นฝ่ายที่ได้รู้จักสร้างสรรค์สื่อเอง *	487	3.88	.974
11. มอบหมายให้รัฐบาลเข้ามาจัดระเบียบรายการโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นการจัดอันดับรายการโทรทัศน์ หรือ การตัดรายการที่ไม่เหมาะสมออก**	488	3.78	1.097
12. สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้ใช้สื่อสามารถจัดอันดับความเหมาะสม (เรตติ้ง) ของรายการโทรทัศน์ และภาพยนตร์ได้ด้วยตัวเอง *	490	3.75	.981
13. ฝึกฝนผู้ใช้สื่อให้เลือก และกำหนดรายการที่จะดูก่อนเปิดโทรทัศน์ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และดูโทรทัศน์ตามที่ตนเลือกอย่างมีสติ ไม่ดูนอกเหนือจากที่เลือกไว้แต่แรก *	489	3.68	1.025
14. คุ้ค่าผู้ใช้สื่อที่เปิดชม วิชิตี ดีวีดี หรือ เว็บไซต์ลามก หรือ เลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากสื่อ**	487	3.26	1.214
Valid N(listwise)	471		

** วิธีแก้ปัญหาคือไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ * วิธีแก้ปัญหาคือสอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ

3.2. การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคมต่างกัน นอกจากผล การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยัง ต้องการทราบอีกว่า ความแตกต่างทั้งห้าด้านของกลุ่มตัวอย่าง คือ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทใน ครอบครัวยุ บทบาททางสังคม ตลอดจนประสบการณ์ด้านสื่อมีผลทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของ การรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ดังต่อไปนี้

3.2.1. อายุ ผลการวิจัยพบว่า คนที่อายุต่างกันรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทัน สื่อแตกต่างกัน เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญองวิธีการแก้ปัญหาแต่ละวิธี ระหว่างคนต่างช่วงอายุกันจะพบว่า คนที่อายุน้อยจะตระหนักถึงความสำคัญองวิธีการแก้ปัญหา จากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าคนที่อายุมากกว่า โดยคนที่มียอายุ 15- 25 ปี ตระหนักถึงความสำคัญองวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่าคนที่มียอายุ 46-55 ปี (15-25 ปีมีค่าเฉลี่ย = 3.72 < 46-55 ปีมีค่าเฉลี่ย = 4.00) ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญองวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงวิธี แก้ปัญหาจาก สื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
วิธีแก้ปัญหาที่ สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	3.72	3.91	3.94	4.00	4.02	2.526	.040*

P < 0.05*

(คนที่มียอายุ 15-25 ปี ตระหนักถึงความสำคัญองวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าคนที่มียอายุ 46-55 ปี)

อย่างไรก็ดี คนที่อายุน้อยก็ตระหนักถึงความสำคัญองวิธีการแก้ปัญหาจาก สื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าคนที่อายุมากกว่าเช่นเดียวกัน โดยคนที่มียอายุ 15-25 ปีตระหนักถึงความสำคัญองวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่า ทันสื่อน้อยกว่าคนที่มียอายุ 26-35 ปี 36-45 ปี และ 46-55 ปี (15-25 ปี มีค่าเฉลี่ย = 3.62 < 26-35 ปี มี ค่าเฉลี่ย = 3.92, 36-45 ปี มีค่าเฉลี่ย = 4.01 และ มากกว่า 55 ปี มีค่าเฉลี่ย = 3.89) ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ *ไม่สอดคล้อง* กับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงวิธี แก้ปัญหาจาก สื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
วิธีแก้ปัญหาคือ <i>ไม่สอดคล้อง</i> กับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	3.62	3.92	4.01	4.05	3.89	6.193	.000*

$P < 0.05^*$

(คนที่มียุ 15-25 ปีตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาคือสื่อมวลชนที่ *ไม่สอดคล้อง* กับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่า คนที่มีอายุ 26-35 ปี 36-45 ปี และ 46-55 ปี)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการทราบอีกว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาคือสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันกับอายุของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ อย่างไรก็ตามจากการเปรียบเทียบพบว่า ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาคือสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่าง *ไม่มีปฏิสัมพันธ์* กันกับอายุของกลุ่มตัวอย่าง (ดูตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีกับอายุของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
วิธีแก้ปัญหาคือ	.067	.796
วิธีแก้ปัญหาคือ x อายุ	1.370	.243

$P < 0.05^*$

3.2.2. ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน เนื่องจาก เมื่อเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนแต่ละวิธีระหว่างคนที่มีการศึกษาต่างกันพบว่า คนที่มีระดับการศึกษาน้อยตระหนักถึงวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ *สอดคล้อง* กับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่า คนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายจะตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาคือสื่อมวลชนที่ *สอดคล้อง* กับ

แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมต้นมีค่าเฉลี่ย =3.61, มัธยมปลายมีค่าเฉลี่ย =3.71 < อนุปริญญาหรือปวส.มีค่าเฉลี่ย = 4.14, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย =3.92, ปริญญาโทหรือสูงกว่ามีค่าเฉลี่ย =3.98) ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่า 6	มัธยมต้น	มัธยมปลาย/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
วิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	3.68	3.61	3.72	4.14	3.92	3.98	2.816	.016*

P < 0.05*

(กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้น และ มัธยมปลายจะตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า)

อย่างไรก็ดี คนที่ระดับการศึกษาน้อยก็ตระหนักถึงวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่าด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมต้นมีค่าเฉลี่ย =3.46 < อนุปริญญาหรือปวส.มีค่าเฉลี่ย = 4.23, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย =3.95, ปริญญาโทหรือสูงกว่ามีค่าเฉลี่ย =3.89) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช.ตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือปวส. และปริญญาตรี (มัธยมปลาย/ปวช.มีค่าเฉลี่ย =3.70 < อนุปริญญาหรือปวส.มีค่าเฉลี่ย = 4.23, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย = 3.95)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ อนุปริญญาหรือปวส.ขึ้นไปพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือปวส.ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาโทตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท (อนุปริญญาหรือปวส. มีค่าเฉลี่ย = 4.23 > ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย = 3.95, ปริญญาโทมีค่าเฉลี่ย = 3.89) ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่าป.6	มัธยมต้น	มัธยมปลาย/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
วิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	4.00	3.46	3.70	4.23	3.95	3.89	4.159	.001*

$P < 0.05^*$

(กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือปวส. ปริญญาตรีและปริญญาโทหรือสูงกว่า)

กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช.ตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือปวส. และปริญญาตรี

กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือปวส.ตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการทราบอีกว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบพบว่า ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างไม่มีปฏิสัมพันธ์กันกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (ดูตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
วิธีแก้ปัญหา	.706	.401
วิธีแก้ปัญหา x ระดับการศึกษา	1.109	.355

P < 0.05*

3.2.3. ประสพการณ์ด้านสื่อ ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน ทั้งนี้ จากการเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนแต่ละวิธีระหว่างคนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อในระดับที่ต่างกันพบว่า คนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อต่างกันตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 22-23) อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาจากสื่อทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับระดับประสพการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็พบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาจากสื่อทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับระดับประสพการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์น้อยเห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาจากสื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์มากกว่าเห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาจากสื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ดังนั้นคนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อต่างกันจึงรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน (ดูตารางที่ 24) รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับความมีปฏิสัมพันธ์กันจะได้กล่าวต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงวิธี แก้ปัญหาจาก สื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
วิธีแก้ปัญหาที่ สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	3.86	3.90	3.95	4.06	3.78	3.83	1.479	.183

P < 0.05*

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงวิธี แก้ปัญหาจาก สื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
วิธีแก้ปัญหาที่ไม่ สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	3.95	3.95	3.83	3.82	3.53	3.50	2.125	.061

P < 0.05*

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับระดับประสบการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F	Sig
วิธีแก้ปัญหา	8.035	.005
วิธีแก้ปัญหา x ประสบการณ์ ด้านสื่อ	3.996	.001*

P < 0.05*

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์น้อย (คือ ระดับ 0-1 อย่าง) เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหามาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ **น้อยกว่า** วิธีแก้ปัญหามาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (ระดับ 0 อย่างมีค่าเฉลี่ย = $3.87 < 3.94$, ระดับ 1 อย่างมีค่าเฉลี่ย = $3.90 < 3.98$) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์มากกว่า (คือ ระดับ 2-5 อย่าง) เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหามาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ **มากกว่า** วิธีแก้ปัญหามาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อ (ระดับ 2 อย่างมีค่าเฉลี่ย = $3.95 > 3.88$, ระดับ 3 อย่างมีค่าเฉลี่ย = $4.06 > 3.78$, ระดับ 4 อย่างมีค่าเฉลี่ย = $3.78 > 3.52$, ระดับ 5 อย่างมีค่าเฉลี่ย = $3.80 > 3.50$) แสดงว่า **กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์น้อยเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าการควบคุมหรือลงโทษผู้บริโภค/ผลิตสื่อ** ในขณะที่ **กลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์มากกว่าเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าการควบคุมหรือลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคสื่อ** (ดูตารางที่ 25 และรูปภาพที่ 3)

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ยของความตระหนักถึงความสำคัญองวิธีแก้ปัญหามาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับประสพการณ์

ความตระหนักถึงวิธี แก้ปัญหามาจาก สื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย					
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง
1.วิธีแก้ปัญหามาจาก สื่อมวลชนที่ สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	3.87	3.90	3.95	4.06	3.78	3.80
2.วิธีแก้ปัญหามาจาก สื่อมวลชนที่ไม่ สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	3.94	3.98	3.88	3.78	3.53	3.50

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน คือ ที่มีบุตร และยังไม่ีบุตร

ความตระหนักถึงวิธี แก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่ีบุตร		
วิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	3.92	3.86	.694	.405

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน คือ ที่มีบุตร และยังไม่ีบุตร

ความตระหนักถึงวิธี แก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่ีบุตร		
วิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้อง กับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	3.96	3.83	3.613	.058

$P < 0.05^*$

นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันกับบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ อย่งไรก็ตาม จากการเปรียบเทียบพบว่า ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่าง*ไม่มีปฏิสัมพันธ์*กันกับบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง (ดูตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
วิธีการแก้ปัญหา	.178	.673
วิธีการแก้ปัญหา x บทบาทใน ครอบครัว (มีบุตร/ยังไม่ีบุตร)	.302	.583

$P < 0.05^*$

3.2.5. บทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครูอาจารย์) ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอาจารย์ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย (นักเรียนนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย = 3.69, ประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ย = 3.81 < ครูอาจารย์ มีค่าเฉลี่ย = 4.07, นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย มีค่าเฉลี่ย = 4.36) ดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมแตกต่างกัน คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครูอาจารย์	นักเรียนนักศึกษา	ประชาชนทั่วไป	นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้ที่มีส่วนผลักดันนโยบาย		
วิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	4.07	3.69	3.81	4.36	9.753	.000*

$P < 0.05^*$

(กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปจะตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอาจารย์ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย)

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปยังตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอาจารย์อีกด้วย (นักเรียนนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย = 3.57, ประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ย = 3.87 < ครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ย = 4.10) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษาก็รับรู้ถึงวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไป (นักเรียนนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย = 3.57 < ประชาชนทั่วไปมีค่าเฉลี่ย = 3.87) ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครูอาจารย์	นักเรียนนักศึกษา	ประชาชนทั่วไป	นักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้ที่มีส่วนผลักดันนโยบาย		
วิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	4.10	3.57	3.87	3.92	11.135	.000*

P < 0.05*

(กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปจะตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอาจารย์

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนนักศึกษาก็รับรู้ถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไป)

นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบว่าความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับบทบาททางสังคมของ

กลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็ปรากฏว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่าง**มีปฏิสัมพันธ์**กับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มนักเรียนเคลื่อนไหวก้าวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย รวมทั้งกลุ่มนักเรียนนักศึกษาเห็นความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ**มากกว่า**วิธีแก้ที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (นักเรียนเคลื่อนไหวก้าวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายมีค่าเฉลี่ย = $4.35 > 3.92$, นักเรียนนักศึกษามีค่าเฉลี่ย = $3.69 > 3.60$) ในขณะที่กลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มครูอาจารย์เห็นความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ**น้อยกว่า**วิธีแก้ที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว (ครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ย = $4.08 < 4.12$, ประชาชนทั่วไปมีค่าเฉลี่ย = $3.81 < 3.87$) ตารางที่ 31-32 นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบจากช่วงของความแตกต่างของการให้ความสำคัญระหว่างทั้งสองวิธีก็พบว่า ช่วงของความแตกต่างในการตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาระหว่างทั้งสองวิธีของกลุ่มนักเรียนเคลื่อนไหวก้าวทางสังคมและผลักดันนโยบายจะ**แตกต่างกันมาก** ในขณะที่ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มครูอาจารย์น้อยกว่าตามลำดับ (ตารางที่ 32 และรูปภาพที่ 4)

ดังนั้น กลุ่มนักเรียนเคลื่อนไหวก้าวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย และกลุ่มนักเรียนนักศึกษาจึงเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ**มากกว่า**การควบคุมหรือลงโทษผู้บริโภค/ผู้ผลิตสื่อ ในขณะที่กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มครูอาจารย์เห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ**น้อยกว่า**การลงโทษและควบคุมผู้ผลิต/บริโภคสื่อ นอกจากนี้กลุ่มนักเรียนเคลื่อนไหวก้าวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายยังเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ**มากกว่า**กลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ 31 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
วิธีการแก้ปัญหา	5.654	.018
วิธีการแก้ปัญหา x บทบาททางสังคม (ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักเรียนเคลื่อนไหวก้าวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย)	4.265	.005*

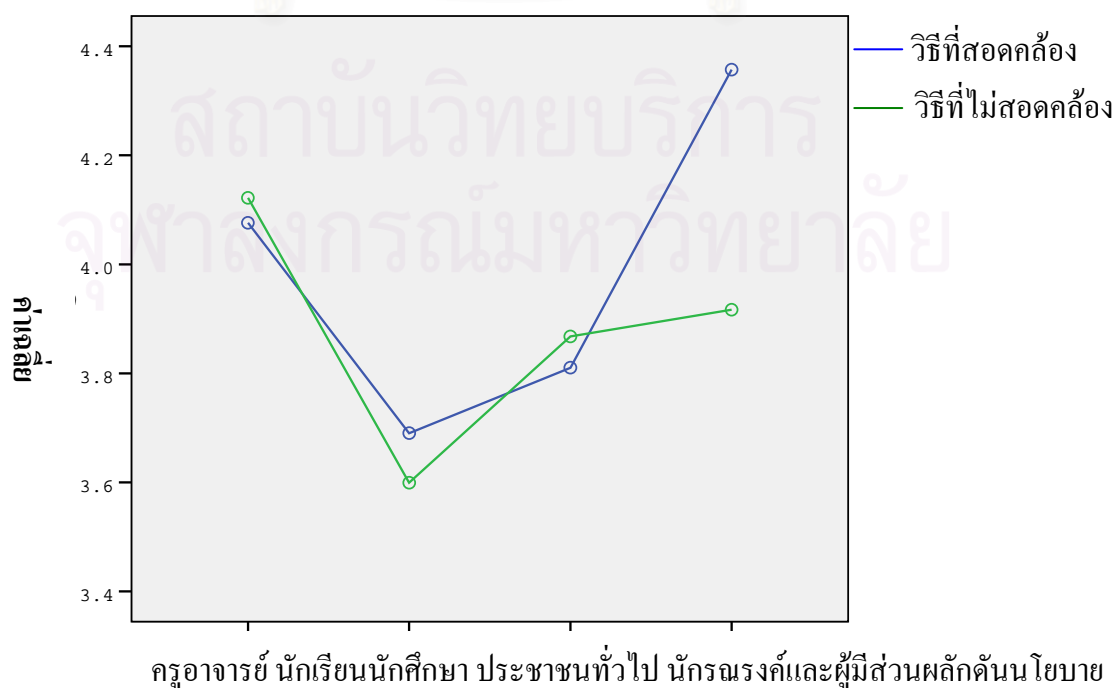
$P < 0.05^*$

ตารางที่ 32 ค่าเฉลี่ยของความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาททางสังคม

ความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน	ค่าเฉลี่ย			
	ครูอาจารย์	นักเรียนนักศึกษา	ประชาชนทั่วไป	นักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวกทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย
1.วิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	4.08	3.69	3.81	4.35
2.วิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	4.12	3.60	3.87	3.92

$P < 0.05^*$

รูปภาพที่ 4 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 33 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน

อายุ	F.	Sig.	ความต่างที่พบ
วิธีที่สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	2.526	.040*	15-25 ปี < 46-55 ปี
วิธีที่ไม่สอดคล้องกับ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	6.193	.000*	15-25 ปี < 26-35 ปี, 36-45 ปี, มากกว่า 55 ปี
วิธีแก้ปัญหา x อายุ	1.370	.243	
ระดับการศึกษา			
วิธีที่สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	2.822	.016*	มัธยมต้น,มัธยมปลาย/ปวช. < อนุปริญญา/ปวส. , ปริญญาตรี, ปริญญาโทหรือสูงกว่า
วิธีที่ไม่สอดคล้องกับ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	4.159	.001*	มัธยมต้น < อนุปริญญา/ปวส., ปริญญาตรี, ปริญญาโทหรือสูงกว่า มัธยมปลาย/ปวช. < อนุปริญญา/ปวส., ปริญญา ตรี ปริญญาตรี, ปริญญาโท < อนุปริญญา/ปวส.
วิธีแก้ปัญหา x ระดับ การศึกษา	1.109	.355	
ประสบการณ์ด้านสื่อ			
วิธีที่สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	1.479	.183	
วิธีที่ไม่สอดคล้องกับ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	2.125	.061	
วิธีแก้ปัญหา x ประสบการณ์ด้านสื่อ	3.996	.001*	0 - 1 : สอดคล้อง < ไม่สอดคล้อง, 2 - 6 : สอดคล้อง > ไม่สอดคล้อง

ตารางที่ 33 (ต่อ) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงวิธีแก้ปัญหาจากสื่อมวลชน

บทบาทในครอบครัว (มีบุตร และยังไม่ีบุตร)	F.	Sig.	ความต่างที่พบ
วิธีที่สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	.694	.405	
วิธีที่ไม่สอดคล้องกับ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	3.613	.058	
วิธีแก้ปัญหา x บทบาทใน ครอบครัว (มีบุตร และยังไม่ีบุตร)	.032	.583	
บทบาททางสังคม (ครู อาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป นัก รณรงค์เคลื่อนไหวทาง สังคมและผู้มีส่วนผลักดัน นโยบาย)			
วิธีที่สอดคล้องกับแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ	9.753	.000*	นักเรียนนักศึกษา, ประชาชนทั่วไป < ครู อาจารย์, นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและ ผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย
วิธีที่ไม่สอดคล้องกับ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	11.135	.000*	นักเรียนนักศึกษา, ประชาชนทั่วไป < ครู อาจารย์ นักเรียนนักศึกษา < ประชาชนทั่วไป
วิธีแก้ปัญหา x บทบาททาง สังคม(ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์เคลื่อนไหวทาง สังคมและผู้มีส่วนผลักดัน นโยบาย)	4.265	.005*	นักเรียนนักศึกษา, นักรณรงค์เคลื่อนไหวทาง สังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย : สอดคล้อง > ไม่สอดคล้อง ครูอาจารย์, ประชาชนทั่วไป : สอดคล้อง < ไม่สอดคล้อง

P < 0.05*

3.3. ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน และความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาต่อว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน และความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ซึ่งผลวิจัยพบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน และความตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการแก้ปัญหาทั้งสองวิธีของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กัน ดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงปัญหาจากสื่อมวลชน และความตระหนักถึงวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่าง

		วิธีแก้ปัญหาจากสื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	วิธีแก้ปัญหาจากสื่อที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	ปัญหาจากสื่อมวลชน
วิธีแก้ปัญหาจากสื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	Pearson Correlation	1	.663(**)	.249(**)
	Sig. (2-tailed)		.000	.000
	N	477	471	462
วิธีแก้ปัญหาจากสื่อที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ	Pearson Correlation	.663(**)	1	.346(**)
	Sig. (2-tailed)	.000		.000
	N	471	484	469
ปัญหาจากสื่อมวลชน	Pearson Correlation	.249(**)	.346(**)	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	
	N	462	469	474

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

4. การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

4.1. การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ผลการวิจัยพบว่า คนไทยให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างมาก โดยทักษะการประเมินค่าเป็นทักษะที่ให้ความสำคัญมากเป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 3.68) และทักษะการวิเคราะห์เป็นอันดับสอง (ค่าเฉลี่ย 3.57) ส่วนทักษะการเข้าถึง (ค่าเฉลี่ย 3.53) และทักษะการสังเคราะห์ (ค่าเฉลี่ย 3.50) เป็นทักษะที่รองลงมา ในขณะที่ทักษะการสร้างสรรคส์สื่อ ถือเป็นอันดับสุดท้าย (ค่าเฉลี่ย 3.23) (ดูตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 แสดงค่าเฉลี่ยรวมของระดับการให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทั้ง 5 ตัว คือ ทักษะการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินค่า สังเคราะห์ และสร้างสรรคส์สื่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ความสามารถ หรือ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. การประเมินค่า	3.68	0.720
2. การวิเคราะห์	3.57	0.660
3. การเข้าถึง	3.53	0.732
4. การสังเคราะห์	3.50	0.836
5. การสร้างสรรคส์สื่อ	3.23	0.820

เมื่อพิจารณาลำดับค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญกับความสามารถ หรือทักษะการรู้เท่าทันสื่อในแต่ละข้อย่อยทั้ง 21 ข้อแล้วก็พบว่าสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยรวมข้างต้น โดยข้อที่เกี่ยวข้องกับทักษะการประเมินค่าอยู่ในสามอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 4.08, 4.01 และ 3.77) ในขณะที่ข้อที่เกี่ยวข้องกับทักษะการสร้างสรรคส์สื่ออยู่ในลำดับท้ายๆ (ค่าเฉลี่ย 3.24, 3.17 และ 3.13) นอกจากนี้ ยังพบว่า ทักษะการเข้าถึงสื่อที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการกำหนดเป้าหมายของตนก่อนใช้สื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.77) และตระหนักถึงเป้าหมายของตนขณะที่ใช้ (ค่าเฉลี่ย 3.57) เป็นความสามารถที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความสำคัญมากกว่าความสามารถในการค้นหาข้อมูลจากสื่อหลายประเภท (ค่าเฉลี่ย 3.49) ในขณะที่ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรคส์สื่อเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสาร หรือแสดงความคิดเห็นผ่านไปยังสื่อต่างๆ เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย 3.36) หรือเขียนจดหมายไปหาบรรณาธิการ (ค่าเฉลี่ย 3.17) เป็นความสามารถที่สำคัญกว่าความสามารถในการสื่อสาร แสดงทัศนะ หรือผลงานของตนด้วยการสร้างช่องทางสื่อสารขึ้นเอง เช่น ทำเว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย 3.24) หรือ ผลิตรายการวิทยุชุมชนของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.13) นอกจากนี้ ทักษะการ

วิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริง และสิ่งที่แฝงมาในสื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.56 และ 3.55) เป็นความสามารถที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกว่าความสามารถในการเปรียบเทียบเนื้อหาประเด็นเดียวกันกับสื่อหนึ่ง และการเปรียบเทียบเนื้อหาในสื่อกับประสบการณ์จริง (ค่าเฉลี่ย 3.51 และ 3.27) ดังตารางที่ 36

ตารางที่ 36 แสดงค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 21 ข้อย่อยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ความสามารถ หรือ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. สรุปได้ว่าสื่อลามกทำให้เกิดผลเสีย คือ หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม (ทักษะการประเมินค่า)	489	4.08	.998
2. จัดอันดับรายการโทรทัศน์เองได้ว่า รายการไหนเด็กไม่ควรดู (ทักษะการประเมินค่า)	490	4.01	.870
3. ตรวจสอบและประเมินได้ว่า ข้อมูลในเว็บไซต์ไหนน่าเชื่อถือและสมควรใช้อ้างอิงในการทำรายงาน (ทักษะการประเมินค่า)	489	3.77	.970
4. กำหนดเวลาการเล่นเกมออนไลน์ของตน และตระหนักถึงกำหนดการที่ตั้งไว้ไม่ปล่อยให้เล่นเลยเวลาไปตามความอยากของตน (ทักษะการเข้าถึง)	490	3.77	1.071
5. ประเมินได้ว่า โปรมือถือไหนเหมาะสมกับการใช้งานของเรา (ทักษะการประเมินค่า)	489	3.68	1.038
6. ตรวจสอบและประเมินได้ว่า ข้อมูลจากฟอร์เวิร์ดเมลฉบับไหนเชื่อถือไม่ได้ และไม่ส่งต่อไปให้คนอื่น (ทักษะการประเมินค่า)	490	3.67	1.010
7. กำหนดเป้าหมายของตนก่อนใช้อินเทอร์เน็ตว่าจะใช้ข้อมูลอะไร ใช้เวลาเท่าไร และตระหนักถึงเป้าหมายของตนขณะใช้อินเทอร์เน็ต (ทักษะการเข้าถึง)	490	3.57	1.068
8. แยกแยะและสรุปได้ว่ารายการอะคาเดมีแฟนตาซีมีเป้าหมายโฆษณาสินค้าของทรูแฟงอยู่ (ทักษะการวิเคราะห์)	485	3.56	1.012
9. ประยุกต์ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับหัวข้อรายงานแล้วเขียนเป็นรายงานของตนได้อย่างสร้างสรรค์ (ทักษะการสังเคราะห์)	488	3.55	.998

ตารางที่ 36 (ต่อ) แสดงค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 21
ข้อย่อยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ความสามารถ หรือ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
10. แยกแยะบทความสารคดีประเภทสารคดีกึ่งละคร (Docu-Drama) ได้ว่า ข้อมูลส่วนไหนจริง ส่วนไหนแต่งขึ้น (ทักษะการวิเคราะห์)	490	3.55	1.010
11. เปรียบเทียบเนื้อหาข่าวการปฏิบัติจากทั้งในหนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ข่าวของไทย และต่างประเทศ (ทักษะการวิเคราะห์)	490	3.51	.964
12. หาข้อมูลข่าวการปฏิบัติจากทั้งในหนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ข่าวของไทย และต่างประเทศ (ทักษะการเข้าถึง)	490	3.49	.981
13. ประยุกต์ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับจิตรกรรมไทย เพื่อเขียนเป็นบทความทางสารคดีได้อย่างสร้างสรรค์ (ทักษะการสังเคราะห์)	490	3.45	1.012
14. แยกแยะและสรุปได้ว่าหนังสือวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมีอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่แฝงอยู่ (ทักษะการวิเคราะห์)	489	3.41	.915
15. ร่วมแสดงความคิดเห็นปัญหาบ้านเมืองทางเว็บไซต์ (ทักษะการสร้างสรรค์)	484	3.36	1.073
16. จัดอันดับภาพยนตร์ได้ว่า ภาพยนตร์เรื่องไหนมีคุณภาพและสมควรได้รับรางวัล (ทักษะการประเมินค่า)	489	3.31	1.085
17. ค้นหารายการโทรทัศน์จากตารางรายการ แล้วกำหนดว่าจะดูรายการใดก่อนเปิดโทรทัศน์ (ทักษะการเข้าถึง)	489	3.29	1.008
18. เปรียบเทียบประสบการณ์จริงของตัวเองในเหตุการณ์วาระเบิดกทม. กับข่าวที่สื่อต่าง ๆ นำเสนอ (ทักษะการวิเคราะห์)	488	3.27	1.005
19. สร้างเว็บไซต์ หรือ เว็บบล็อกเพื่อนำเสนอผลงานของตัวเอง เช่น นวนิยาย หรือ บทความต่างๆ (ทักษะการสร้างสรรค์)	489	3.24	1.017
20. เขียนจดหมายไปยังบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาบ้านเมือง (ทักษะการสร้างสรรค์)	490	3.17	1.090
21. จัดทำรายการวิทยุ โทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์ของตนเอง เพื่อนำเสนอรายการ และภาพยนตร์ที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นให้คนทั่วไปได้รับชม และรับฟัง (ทักษะการสร้างสรรค์)	490	3.13	1.107
Valid N (listwise)	471		

4.2. การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคมต่างกัน

นอกจากผลการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังต้องการทราบอีกว่า ความแตกต่างทั้งสี่ด้านของกลุ่มตัวอย่าง คือ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม ตลอดจนประสบการณ์ด้านสื่อ มีผลทำให้การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ดังต่อไปนี้

4.2.1. อายุ ผลการวิจัยพบว่า คนอายุต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว*ไม่แตกต่างกัน* โดยจากการเปรียบเทียบการตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนที่ในช่วงอายุแตกต่างกันจะพบว่า คนที่มีช่วงอายุต่างกันตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว*ไม่แตกต่างกัน*อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 37-41) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการทราบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันกับอายุของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบพบว่า ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่าง*ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน*กับอายุของกลุ่มตัวอย่าง (ดูตารางที่ 42)

ตารางที่ 37 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
ทักษะการเข้าถึง	3.42	3.55	3.57	3.58	3.52	.925	.449

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 38 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
ทักษะการวิเคราะห์	3.53	3.58	3.61	3.58	3.51	.254	.907

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 39 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมิน
ค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
ทักษะการประเมินค่า	3.63	3.73	3.75	3.64	3.54	.916	.454

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 40 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์
ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
ทักษะการสังเคราะห์	3.48	3.53	3.49	3.54	3.27	.505	.732

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 41 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการ
สร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย					F.	Sig.
	15-25 ปี	26-35 ปี	36-45 ปี	46-55 ปี	มากกว่า 55 ปี		
ทักษะการสร้างสรรค์	3.24	3.28	3.27	3.13	2.99	1.020	.396

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 42 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึง
ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	48.976	.000
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ x อายุ	1.189	.269

$P < 0.05^*$

4.2.2. ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คนที่ระดับการศึกษาต่างกันรับรู้ถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว**แตกต่างกัน** โดยจากการเปรียบเทียบระดับความตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนที่มีการศึกษาแตกต่างกันจะพบว่า คนที่ระดับการศึกษาน้อยตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินค่าน้อยกว่าคนที่ระดับการศึกษาสูงกว่า อย่างไรก็ตามไม่พบความแตกต่างของการตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับทักษะการสังเคราะห์ และสร้างสรรค์ระหว่างคนระดับการศึกษาต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบว่าความตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันกับอายุของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็ปรากฏว่า ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่าง**ไม่มีปฏิสัมพันธ์**กับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบทั้งหมดที่กล่าวไปข้างต้นมีดังต่อไปนี้

4.2.2.1. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญ of “ทักษะการเข้าถึง” ระหว่างคนที่มีการศึกษาต่างกัน คนที่มีระดับการศึกษาดำกว่าตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการเข้าถึงน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่า ดังนี้

4.2.2.1.1. คนที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าป.6ตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการเข้าถึงน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า (ระดับต่ำกว่าป.6มีค่าเฉลี่ย = 2.75 < มัธยมปลาย/ปวช.มีค่าเฉลี่ย = 3.44, อนุปริญญา/ปวส.มีค่าเฉลี่ย = 3.71, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย = 3.54, ปริญญาโทหรือสูงกว่ามีค่าเฉลี่ย = 3.70) ดังตารางที่ 43

4.2.2.1.2. คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการเข้าถึงน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมต้นมีค่าเฉลี่ย = 3.15 < อนุปริญญามีค่าเฉลี่ย = 3.71, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย = 3.54, ปริญญาโทหรือสูงกว่ามีค่าเฉลี่ย = 3.70) ดังตารางที่ 43

4.2.2.1.3. คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช.ตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการเข้าถึงน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมปลาย/ปวช.มีค่าเฉลี่ย = 3.44 < ปริญญาโทหรือสูงกว่ามีค่าเฉลี่ย = 3.70) ดังตารางที่ 43

ตารางที่ 43 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่าป.6	มัธยมต้น	มัธยมปลาย/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
ทักษะการเข้าถึง	2.75	3.15	3.44	3.71	3.54	3.70	4.319	.001*

P < 0.05*

(คนที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่า ป.6 ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า

คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า

คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช.ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า)

4.2.2.2. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญ ของ “ทักษะการวิเคราะห์” ระหว่างคนที่มีการศึกษาต่างกัน คนที่มีการศึกษาดำรงว่าตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์น้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่า โดยคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์น้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมต้นมีค่าเฉลี่ย = 3.20 < มัธยมปลายมีค่าเฉลี่ย = 3.50, อนุปริญญา/ปวส.มีค่าเฉลี่ย = 3.73, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย = 3.58, ปริญญาโทหรือสูงว่ามีค่าเฉลี่ย = 3.70) ดังตารางที่ 44

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 44 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่า 6	มัธยมต้น	มัธยมปลาย/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
ทักษะการวิเคราะห์	3.60	3.20	3.50	3.73	3.58	3.71	3.018	.011*

$P < 0.05^*$

(คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์น้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า)

4.2.2.3. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญ ของ “ทักษะการประเมินค่า” ระหว่างคนที่มีการศึกษาต่างกัน คนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่า ดังนี้

4.2.2.3.1. คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญ ของทักษะการประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. และปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมต้นมีค่าเฉลี่ย = 3.39 < มัธยมปลายมีค่าเฉลี่ย = 3.71, อนุปริญญา/ปวส.มีค่าเฉลี่ย = 3.80, ปริญญาโทหรือสูงก่ามีค่าเฉลี่ย = 3.93) ดังตารางที่ 45

4.2.2.3.2. คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. และปริญญาตรี ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า (มัธยมปลาย/ปวช.มีค่าเฉลี่ย = 3.71, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย = 3.63 < ปริญญาโทหรือสูงก่ามีค่าเฉลี่ย = 3.93) ดังตารางที่ 45

4.2.2.3.3. คนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงก่าตระหนักถึง ความสำคัญของทักษะการประเมินค่ามากกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย/ปวส. และปริญญาตรี (ปริญญาโทหรือสูงก่ามีค่าเฉลี่ย = 3.93 > มัธยมต้นมีค่าเฉลี่ย = 3.39, มัธยมปลาย/ปวส.มีค่าเฉลี่ย = 3.71, ปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ย = 3.63) ดังตารางที่ 45

ตารางที่ 45 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่าป.6	มัธยมต้น	มัธยมปลาย/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
ทักษะการประเมินค่า	3.68	3.39	3.71	3.80	3.63	3.93	3.611	.003*

$P < 0.05^*$

(คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้นตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. และปริญญาโทหรือสูงกว่า คนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. และปริญญาตรีตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า คนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่าตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่ามากกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย/ปวช. และปริญญาตรี)

4.2.2.4. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญ ของ “ทักษะการสังเคราะห์” ระหว่างคนที่มีการศึกษาต่างกัน ไม่พบความแตกต่างของการตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับทักษะการสังเคราะห์ระหว่างคนระดับการศึกษาต่างกัน (ดูตารางที่46)

ตารางที่ 46 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่าป.6	มัธยมต้น	มัธยมปลาย/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
ทักษะการสังเคราะห์	3.20	3.20	3.54	3.69	3.49	3.57	1.237	.291

$P < 0.05^*$

4.2.2.5. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญของ “ทักษะการสร้างสรรค์” ระหว่างคนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน *ไม่พบความแตกต่างของการตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างคนระดับการศึกษาต่างกัน* (ดูตารางที่ 47)

ตารางที่ 47 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	ต่ำกว่า ๖.๖	มัธยมต้น	มัธยมปลาย/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	ปริญญาโทหรือสูงกว่า		
ทักษะการสร้างสรรค์	2.70	2.91	3.22	3.41	3.21	3.38	2.114	.063

P < 0.05*

4.2.2.6. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่าง *ไม่มีปฏิสัมพันธ์* กับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง คือ คนทุกระดับการศึกษาเรียงลำดับความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวในแบบเดียวกันหมด (ดูตารางที่ 48)

ตารางที่ 48 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	26.191	.000
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ x ระดับการศึกษา	1.456	.087

P < 0.05*

4.2.3. ประสพการณ์ด้านสื่อ ผลการวิจัยพบว่า *คนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อในระดับที่ต่างกันรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวแตกต่างกัน* ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบการเห็นความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อต่างกันพบว่า *คนที่มีประสพการณ์ด้านสื่อน้อยเห็นความสำคัญของทักษะการประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มี*

ประสบการณ์มากกว่า โดยคนที่มีประสบการณ์ด้านสื่อ ระดับ 0 – 2 อย่างตระหนักถึงทักษะการประเมินน้อยกว่าคนที่มีประสบการณ์ด้านสื่อ 3 อย่าง (ระดับ 0 อย่างมีค่าเฉลี่ย = 3.63, ระดับ 1 อย่างมีค่าเฉลี่ย = 3.69, ระดับ 2 อย่างมีค่าเฉลี่ย = 3.68 < ระดับ 3 อย่างมีค่าเฉลี่ย = 4.11) ดังตารางที่ 49

ตารางที่ 49 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
ทักษะการประเมินค่า	3.63	3.69	3.68	4.11	3.74	3.69	2.309	.043*

$P < 0.05^*$

(คนที่มีประสบการณ์ด้านสื่อ ระดับ 0 – 2 อย่างตระหนักถึงทักษะการประเมินน้อยกว่าคนที่มีประสบการณ์ด้านสื่อระดับ 3)

อย่างไรก็ดี ในส่วนของทักษะอื่นๆ คนที่มีประสบการณ์ด้านสื่อต่างกันรับรู้ความสำคัญของทักษะเหล่านั้นไม่ต่างกัน (ดูตารางที่ 50 -53) นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบว่าความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันกับระดับประสบการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็พบว่า ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่าง **ไม่มีปฏิสัมพันธ์**กับระดับประสบการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่าง คือ คนทุกระดับการประสบการณ์เรียงลำดับความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวในแบบเดียวกันหมด (ดูตารางที่ 54)

ตารางที่ 50 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
ทักษะการเข้าถึง	3.47	3.59	3.57	3.71	3.48	3.51	.830	.529

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 51 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
ทักษะการวิเคราะห์	3.52	3.62	3.50	3.86	3.63	3.77	1.984	.080

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 52 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
ทักษะการสังเคราะห์	3.43	3.53	3.60	3.73	3.46	3.36	1.098	.361

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 53 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านสื่อแตกต่างกัน

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย						F.	Sig.
	0 อย่าง	1 อย่าง	2 อย่าง	3 อย่าง	4 อย่าง	5-6 อย่าง		
ทักษะการสร้างสรรค์	3.14	3.23	3.35	3.46	3.37	3.40	1.644	.147

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 54 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับระดับประสบการณ์ด้านสื่อของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	25.398	.000
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ x ระดับประสบการณ์ด้านสื่อ	1.166	.275

$P < 0.05^*$

4.2.4. บทบาทในครอบครัวที่แตกต่างกัน คือ มีบุตรและยังไม่มีบุตร ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตรและยังไม่มีบุตรรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ จากการเปรียบเทียบการเห็นความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนที่ไม่มีบุตร และยังมีบุตร พบว่า คนที่มีบุตรและยังไม่มีบุตรตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 55-59) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการทราบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กันกับบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ ผลปรากฏว่า ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างไม่มีปฏิสัมพันธ์กันกับบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง คือ ทั้งคนที่มีและไม่มีบุตรเรียงลำดับความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวในแบบเดียวกันหมด (ดูตารางที่ 60)

ตารางที่ 55 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการเข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มีบุตร

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่มีบุตร		
ทักษะการเข้าถึง	3.53	3.52	.009	.924

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 56 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มียุตร

ความตระหนักถึงทักษะการ รู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่มียุตร		
ทักษะการวิเคราะห์	3.59	3.56	.283	.595

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 57 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มียุตร

ความตระหนักถึงทักษะการ รู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่มียุตร		
ทักษะการประเมินค่า	3.71	3.67	.299	.584

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 58 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มียุตร

ความตระหนักถึงทักษะการ รู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่มียุตร		
ทักษะการสังเคราะห์	3.48	3.51	.135	.714

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 59 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน คือ มีบุตร และยังไม่มียุตร

ความตระหนักถึงทักษะการ รู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย		F.	Sig.
	มีบุตร	ยังไม่มียุตร		
ทักษะการสร้างสรรค์	3.18	3.27	1.209	.272

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 60 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	71.163	.000
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ x บทบาททางสังคม (มีบุตร และ ยังไม่มีบุตร)	1.219	.301

P < 0.05*

4.2.5. บทบาททางสังคม คือ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ (ยกเว้นครู อาจารย์) ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ผลการวิจัยพบว่า คนที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจนนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวแตกต่างกัน โดยจากการเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนที่มียบทบาททางสังคมต่างกันจะพบว่า นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์มากกว่านักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปอย่างมาก ในขณะที่ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์มากกว่านักเรียนนักศึกษาเช่นกันแต่ก็ยังไม่มากเท่ากับนักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย นอกจากนี้ ครูอาจารย์ตระหนักถึงการเข้าถึงมากกว่านักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปด้วย อย่างไรก็ตามไม่พบความแตกต่างของการตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับทักษะการประเมินค่าสังเคราะห์ และสร้างสรรค์ระหว่างคนที่มียบทบาททางสังคมต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบว่าความตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ก็ปรากฏว่า ความตระหนักถึงการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างไม่มีปฏิสัมพันธ์กับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่างคือ คนทุกบทบาททางสังคมเรียงลำดับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวในแบบเดียวกันหมด ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบทั้งหมดที่กล่าวไปข้างต้นมีดังต่อไปนี้

4.2.5.1. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญ
ของ “ทักษะการเข้าถึง” ระหว่างคนที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญ
 ของทักษะการเข้าถึงมากกว่านักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป (ครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ย = 3.66 >
 นักเรียนนักศึกษามีค่าเฉลี่ย = 3.39, ประชาชนทั่วไปมีค่าเฉลี่ย = 3.49) ดังตารางที่ 61

ตารางที่ 61 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการ
 เข้าถึงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา
 ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดัน
 นโยบาย

ความตระหนัก ถึงทักษะการ รู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครู อาจารย์	นักเรียน นักศึกษา	ประชาชน ทั่วไป	นักรณรงค์ เคลื่อนไหว ทางสังคม และผู้ที่มีส่วน ผลักดัน นโยบาย		
ทักษะการเข้าถึง	3.66	3.39	3.49	3.52	3.069	.028*

P < 0.05*

(ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึงมากกว่านักเรียนนักศึกษาและ
 ประชาชนทั่วไป)

4.2.5.2. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญ
ของ “ทักษะการวิเคราะห์” ระหว่างคนที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน ครูอาจารย์ตระหนักถึง
 ความสำคัญ of ทักษะการวิเคราะห์มากกว่านักเรียนนักศึกษา (ครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ย = 3.65 >
 นักเรียนนักศึกษามีค่าเฉลี่ย = 3.46, ประชาชนทั่วไปมีค่าเฉลี่ย = 3.53) ส่วนนักรณรงค์เคลื่อนไหว
 ทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการวิเคราะห์มากกว่ากลุ่ม
 นักเรียนและประชาชนทั่วไป (นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายมี
 ค่าเฉลี่ย = 3.96 > นักเรียนนักศึกษามีค่าเฉลี่ย = 3.46, ประชาชนทั่วไปมีค่าเฉลี่ย = 3.53) ดังตารางที่

ตารางที่ 62 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครูอาจารย์	นักเรียนนักศึกษา	ประชาชนทั่วไป	นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้ที่มีส่วนผลักดันนโยบาย		
ทักษะการวิเคราะห์	3.65	3.46	3.53	3.96	3.759	.011*

$P < 0.05^*$

(ครูอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์มากกว่านักเรียนนักศึกษา นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์มากกว่านักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป)

4.2.5.3. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญของ “ทักษะการประเมินค่า สังเคราะห์ และสร้างสรรค์สื่อ” ระหว่างคนที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน ความตระหนักถึงความสำคัญของสามทักษะนี้ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน *ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ* (ดูตารางที่ 63-65)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 63 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการประเมินค่าระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครูอาจารย์	นักเรียนนักศึกษา	ประชาชนทั่วไป	นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้ที่มีส่วนผลักดันนโยบาย		
ทักษะการประเมินค่า	3.72	3.59	3.67	4.04	2.013	.111

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 64 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสังเคราะห์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครูอาจารย์	นักเรียนนักศึกษา	ประชาชนทั่วไป	นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้ที่มีส่วนผลักดันนโยบาย		
ทักษะการสังเคราะห์	3.61	3.43	3.41	3.77	2.502	.059

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 65 การเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาททางสังคมต่างกัน คือ เป็นครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ ตลอดจน นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	ค่าเฉลี่ย				F.	Sig.
	ครูอาจารย์	นักเรียนนักศึกษา	ประชาชนทั่วไป	นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้ที่มีส่วนผลักดันนโยบาย		
ทักษะการสร้างสรรค์	3.26	3.22	3.19	3.48	.703	.551

$P < 0.05^*$

4.2.5.4. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่าง*ไม่มีปฏิสัมพันธ์*กับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง คือ คนทุกบทบาทเรียงลำดับความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวในแบบเดียวกันหมด (ดูตารางที่ 66)

ตารางที่ 66 การเปรียบเทียบผลในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของกลุ่มตัวอย่างกับบทบาททางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งความแปรปรวน	F.	Sig.
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	29.583	.000
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ x บทบาททางสังคม (ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย)	1.584	.089

$P < 0.05^*$

ตารางที่ 67 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

อายุ	F.	Sig.	ความต่างที่พบ
ทักษะการเข้าถึง	.925	.449	
ทักษะการวิเคราะห์	.254	.907	
ทักษะการประเมิน	.916	.454	
ทักษะการสังเคราะห์	.505	.732	
ทักษะการสร้างสรรค์	1.020	.396	
ทักษะ x อายุ	1.189	.269	
ระดับการศึกษา			
ทักษะการเข้าถึง	4.319	.001*	ต่ำกว่าป.6 < มัธยมปลาย/ปวช., อนุปริญญา/ปวส., ปริญญาตรี, ปริญญาโทหรือสูงกว่า มัธยมปลาย/ปวช. < อนุปริญญา/ปวส., ปริญญาโทหรือสูงกว่า ปริญญาตรี < ปริญญาโทหรือสูงกว่า
ทักษะการวิเคราะห์	3.018	.011*	มัธยมต้น < มัธยมปลาย/ปวช., อนุปริญญา/ปวส., ปริญญาตรี, ปริญญาโทหรือสูงกว่า
ทักษะการประเมิน	3.611	.003*	มัธยมต้น < มัธยมปลาย/ปวช., อนุปริญญา/ปวส., ปริญญาโทหรือสูงกว่า มัธยมปลาย/ปวช., ปริญญาตรี < ปริญญาโทหรือสูงกว่า
ทักษะการสังเคราะห์	1.237	.291	
ทักษะการสร้างสรรค์	2.114	.063	
ทักษะ x ระดับการศึกษา	1.456	.087	
ประสบการณ์ด้านสื่อ			
ทักษะการเข้าถึง	.830	.529	
ทักษะการวิเคราะห์	1.984	.080	
ทักษะการประเมิน	2.309	.043*	0, 1, 2 < 3
ทักษะการสังเคราะห์	1.098	.361	
ทักษะการสร้างสรรค์	1.644	.147	

ตารางที่ 67 (ต่อ) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ประสพการณ์ด้านสื่อ(ต่อ)	F.	Sig.	ความต่างที่พบ
ทักษะ x ประสพการณ์ด้านสื่อ	1.166	.275	
บทบาทในครอบครัว (มีบุตรและยังไม่มีบุตร)			
ทักษะการเข้าถึง	.009	.924	
ทักษะการวิเคราะห์	.283	.595	
ทักษะการประเมิน	.299	.584	
ทักษะการสังเคราะห์	.135	.714	
ทักษะการสร้างสรรค์	1.209	.272	
ทักษะ x บทบาทในครอบครัว (มีบุตรและยังไม่มีบุตร)	1.219	.301	
บทบาททางสังคม (ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย)			
ทักษะการเข้าถึง	3.069	.028*	ครูอาจารย์ > นักเรียนนักศึกษา, ประชาชนทั่วไป
ทักษะการวิเคราะห์	3.759	.011*	ครูอาจารย์ > นักเรียนนักศึกษา นักรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย > นักเรียนนักศึกษา, ประชาชนทั่วไป
ทักษะการประเมิน	2.013	.111	
ทักษะการสังเคราะห์	2.502	.059	
ทักษะการสร้างสรรค์	.703	.551	

ตารางที่ 67 (ต่อ) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร และความตระหนักถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

บทบาททางสังคม (ครู อาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์ เคลื่อนไหวทางสังคมและผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย) (ต่อ)	F.	Sig.	ความต่างที่พบ
ทักษะ x บทบาททางสังคม (ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักรณรงค์เคลื่อนไหวทาง สังคมและผู้มีส่วนผลักดัน นโยบาย)	1.584	.089	

$P < 0.05^*$

ส่วนที่ห้า : การรับรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน

ผลการวิจัยพบว่า คนไทยเห็นด้วยกับ วิธีการสอนแบบบรรยาย หรือวิจารณ์ให้เด็กฟังซึ่งไม่สอดคล้องกับวิธีการสอนในแนวรู้เท่าทันสื่อมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.67) รองลงมา คือ วิธีสอนที่กระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสอนในแนวรู้เท่าทันสื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.64) ในขณะที่วิธีการสอนให้เด็กสร้างสรรค์สื่อ ซึ่งเป็นวิธีที่สอดคล้องกับวิธีการสอนในแนวรู้เท่าทันสื่ออีกวิธีหนึ่ง เป็นวิธีการสอนที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นด้วยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.29) ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเกี่ยวกับวิธีการสอน แสดงให้เห็นเป็นค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังตารางที่ 68

ตารางที่ 68 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

วิธีการสอน	ค่าเฉลี่ย	SD.
1. วิธีสอนแบบบรรยาย หรือวิจารณ์ให้เด็กฟัง	3.67	0.778
2. วิธีสอนที่กระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วม	3.64	0.921
3. วิธีสอนที่ให้เด็กสร้างสรรค์สื่อ	3.29	0.894

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ในส่วนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากสื่อ ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว ตลอดจนวิธีการสอน ให้เพิ่มเติมขึ้นจากส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานความคิดของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ใช้แนวคำถามตามปัญหาคำถามวิจัย โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยกลุ่มละ 3 คน คิดเป็นทั้งหมดอย่างน้อย 15 คน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับสื่อ

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากสื่ออยู่มาก โดยสังเกตได้จากการอธิบายถึงรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากสื่อได้อย่างคล่องแคล่ว นอกจากนี้ ยังสามารถแสดงให้เห็นตัวอย่างที่เป็นปัญหาจากสื่อได้ค่อนข้างมาก ซึ่งตัวอย่างที่ยกมายังเป็นปัญหาที่พวกเขาประสบกันได้จากประสบการณ์ทางตรงอีกด้วย เช่น

“ภาพที่อยู่ในหนังสือพิมพ์ ในเน็ตนี่มันยังกะออกมาจากหนังสือเอ็กซ์ ... .. ยิงในเน็ตนี่โหลดหนักกันฟรีๆเลย เพื่อนผู้ชายมันโหลดกันทั้งวัน”

“เคยไปสอนเด็กป.สี่ ถามเด็กว่า เวลาจะไปซื้อของ ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการเลือกเด็กๆ ส่วนใหญ่ตอบเลยว่า ดูโฆษณา เห็นแล้ว อยากซื้อ อยากทำตาม”

“เนื้อหา(โทรทัศน์)ที่มีแต่ละครน้ำเน่าและแหกปากตบตีกัน”

ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาจากสื่อที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะทางด้าน “เพศ” เป็นประเด็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด และเห็นว่าต้องแก้ไขโดยด่วนที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงปริมาณข้างต้น โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้เหตุผลที่ตรงกันว่า เนื่องจาก ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น บางคนยังเห็นว่า ปัญหาสื่อที่เกี่ยวกับทางด้านเพศเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาก และรุนแรง นอกจากนี้ ยังเป็นการขั้วๆ และถ้าแสพสื่อประเภทขั้วๆทางเพศต่างๆก็จะคิด คิดว่าสิ่งที่เห็นเป็นเรื่องธรรมดา เช่น

“เรื่องเพศนี้ เยอะมากและเหมือนจะแรงขึ้นทุกวันๆ ... ..มันมีผลกระทบดึ้นให้คนเกิดความรู้สึกทางเพศมากขึ้น แล้วก็อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา”

“เพศคะ (เป็นปัญหาที่สำคัญ และต้องแก้โดยด่วนเมื่อเทียบกับความรุนแรง และบริโภคนิยม) เพราะที่เห็นมันเต็มด้วยเรื่องนี้เลย”

“เพศ เพราะทำให้เกิดการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ มีปัญหาการข่มขืน เกิดค่านิยมที่ผิดๆของเด็กวัยรุ่น เช่นการเสีตัว หรือ ฟรีเซ็กซ์ (free sex)”

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องสื่อที่มีความรุนแรง ซึ่งเป็นสื่อที่ไม่เหมาะสมเช่นเดียวกับสื่อที่มีเนื้อหาทางเพศ ยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสำคัญ แต่เมื่อเทียบกับสื่อทางด้านเพศแล้ว สื่อที่มีความรุนแรงก็ยังไม่สำคัญเท่า โดยนอกจากกลุ่มตัวอย่างจะเห็นว่า สื่อทั้งในแง่ของเพศและความรุนแรงสำคัญ เพราะ เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคนคนอื่นๆรอบข้างในสังคมแล้ว ยังมีผู้เห็นว่า เพราะปัญหานี้ กระทบกับชีวิตประจำวัน และทุกคนมีส่วนร่วมได้ ในขณะที่ เห็นว่า ปัญหาสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นปัญหาที่ไกลตัว ไม่ส่งผลกระทบตรงๆ เป็นเรื่องที่คุณเฉพาะกลุ่มสนใจ ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงปัญหาในประเด็นผลประโยชน์ทางการเมืองก็มีผู้แสดงเหตุผลที่สอดคล้องในทำนองเดียวกันนี้ค่อนข้างมาก เช่น

“(ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมือง) เป็นเรื่องของชาติ แต่ก็เกี่ยวพันกับคนส่วนน้อย พวกต่างๆคือ ไกลตัวชาวบ้าน”

“(ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมือง) เป็นแค่กับคนกลุ่มหนึ่งที่ติดตามเท่านั้น”

“อย่างเราเป็นเด็กก็ยังไม่สนใจการเมืองเลย”

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งได้ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาสื่อที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ทางการเมืองมาเป็นอันดับแรก โดยให้เหตุผลว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากใน

ช่วงเวลา ณ ปัจจุบัน หรือ เห็นว่า เรื่องนี้สำคัญมากกว่าปัญหาสื่อลามก เพราะมีความสำคัญกับประเทศชาติมากกว่า เช่น

“ถ้าเป็นช่วงเวลาตอนนี้ก็จะการเมือง และคนไทยก็มีศรัทธาจริต เชื่อง่าย โครประโคมข่าวไปไหน ก็ไปตามนั้น เชื่อตามที่บิดเบือน”

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งที่เห็นว่า ปัญหาสื่อทางด้าน**บริโภคนิยม**สำคัญที่สุด โดยให้เหตุผลว่า บริโภคนิยมเป็นต้นตอที่ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสื่อที่เกี่ยวข้องกับเพศ และความรุนแรง หรือให้เหตุผลว่า เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาก แทรกซึมได้ง่าย และยังมีกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่งที่เห็นว่า **ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นจากสื่อ** ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับ เพศ ความรุนแรง ผลประโยชน์ทางธุรกิจ ผลประโยชน์ทางการเมืองต่างก็เป็น**ปัญหาที่สำคัญทั้งสิ้น** ไม่มีปัญหาใดที่สำคัญไปกว่ากัน เพราะ **ทุกอย่างล้วนเกี่ยวข้องกันอยู่** หรือ **เพราะเห็นว่าสังคมจะแย่อยู่แล้ว** ฉะนั้น จึงเห็นว่าทุกปัญหาสำคัญ และต้องแก้โดยด่วนทั้งสิ้น เช่น

“เพราะมันแทรกซึมได้ง่าย ... .. เพราะสื่อที่นำเสนอมักจะใช้การโฆษณาในการดึงดูดใจผู้บริโภค จนแทบแยกไม่ออกว่าเรื่องใดควรเชื่อ เคยไปสอนเด็ก ป.สี่ ถามเด็กว่า เวลาจะไปซื้อของใช้อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการเลือก เด็กๆ ส่วนใหญ่ตอบเลยว่า ดูโฆษณา เห็นแล้ว อยากซื้อ อยากทำตาม”

“การเมืองกำหนดนโยบายชาติ และเป็นตัวกำหนดว่าจะให้อะไรเป็นสื่อคือขู่ (ประเด็นร้อน) เพราะฉะนั้น สามสิ่งล้วนไปด้วยกัน นโยบายทางเพศ กับบริโภคนิยมเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สามอันนี้เป็นวงกลม ขาดกันไม่ได้ การจะแก้ปัญหายุทธศาสตร์ต้องอาศัยการมีนโยบายทางการเมือง เป็นต้น”

นอกจากประเด็นที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ยังมีผู้ที่เห็นว่า **ประเด็นปัญหาสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ หรือสื่อที่สร้างสรรค์ และมีประโยชน์น้อย**เป็นปัญหาที่สำคัญ โดยถึงแม้ส่วนใหญ่จะไม่ได้จัดว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอันดับแรก แต่ก็**เป็นปัญหาที่พวกเขาให้ความสนใจ** และกล่าวถึง เช่น

“รายการการศึกษามีน้อยมาก น้อยกว่าเป็นบันเทิงเยอะ รายการเด็กควรดูก็ไม่ได้ดู เช่น เกม อัจฉริยะก็ไปอยู่คิกๆ เด็กก็ดูไม่ไหวนอนเสียก่อนแล้ว”

การรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ยกเว้นกลุ่มบรรณรักษ์ด้านรู้เท่าทันสื่อ และผลักคั่นนโยบายการศึกษา มีแนวโน้มที่จะรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อไม่สูงนัก เนื่องจาก ถึงแม้พวกเขาจะรับรู้กับวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่ออยู่เหมือนกัน แต่ก็เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีคนที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาในแนวคิดรู้เท่าทันสื่อเลย และส่วนใหญ่ยังเห็นว่า การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้นั้นยาก ซึ่งผลของการวิเคราะห์นี้ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณข้างต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งกลุ่มความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) กลุ่มที่เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเท่านั้น หรือ เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้อง 2) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ และ 3) กลุ่มที่เห็นด้วยกับทั้งสองวิธีเท่าๆกัน พร้อมทั้งแสดงเหตุผลของทุกกลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเท่านั้น หรือ เห็นด้วยกับวิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้อง กลุ่มนี้จัดว่าเป็นกลุ่มที่รับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากที่สุด กลุ่มนี้จะเห็นด้วยกับการปลูกฝังจิตสำนึก ตลอดจนแนะนำ ฝึกฝน และให้ความรู้กับผู้บริโภคสื่อ เพื่อให้เขารู้จักบริโภคสื่อเป็นด้วยตัวเอง มากกว่า หรือ แทนที่จะเป็นการควบคุม และลงโทษผู้ผลิตสื่อ/ผู้บริโภคสื่อ โดยผู้ที่มีส่วนสำคัญที่สุดในการปลูกฝัง ได้แก่ ครอบครัว รองลงมา คือ ครู อาจารย์ ซึ่งการปลูกฝังนั้นต้องเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ ตัวของผู้ปลูกฝังเอง เช่น พ่อแม่ แล้วจึงขยายไปสู่คนอื่นๆได้ ทั้งนี้ คนในกลุ่มนี้ยังเห็นว่า ตัวสื่อเป็นแค่เครื่องมือ การเปิดรับสื่อของผู้บริโภคต่างหากที่สำคัญ เช่น

“สร้างภูมิคุ้มกัน... พ่อแม่สำคัญที่สุด รองลงมาเป็นโรงเรียน ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ตัวเราต้องดีก่อน แล้วถึงไปสู่คนใกล้ชิด เราต้องทำตัวให้ดูเป็นตัวอย่าง”

“แต่คิดว่าที่สำคัญควรแก้ที่ระบบความคิดของผู้บริโภคมากกว่า เพราะสื่อก็จำเป็นต้องทำหน้าที่ของสื่อ ต้องนำเสนอความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม อยู่ที่เราจะพัฒนาระบบความคิดของคนไทยยังไง ให้มีวิจารณญาณ มีสติในการบริโภคสื่อมากขึ้น”

“ฝึกให้รู้เท่าทันสื่อ เป็นทางออกสุดท้ายที่ดีที่สุดเพราะเราไม่สามารถดูแลเขาได้ตลอดเวลา 24 ชม. และตลอดไป”

“ปัญหาไม่ได้อยู่ที่สื่อ เพราะสื่อเป็นแค่ช่องทางในการให้ข้อมูล ...ความเห็นส่วนตัว คือ ไม่เชื่อในทฤษฎีอิทธิพลของสื่อ แต่เชื่อในการเปิดรับสารของคนมากกว่า คนเป็นคนกำหนดมากกว่า เพราะฉะนั้นเชื่อว่าคนเป็นคนกำหนดพฤติกรรมของสื่อมากกว่า ไม่ใช่สื่อกำหนดพฤติกรรมของคน เพราะฉะนั้นการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ ไม่ใช่เริ่มที่สื่อแต่ต้องเริ่มที่คนรับ ซึ่งวิจารณ์ญาณเป็นเรื่องหนึ่งอยู่แล้ว”

บางส่วนยังเห็นว่า การควบคุมนั้นเป็นไปได้ยาก ไม่ว่าจะป็นด้วยกฎหมาย หรือโดยรัฐบาล และแม้ว่า พวกเขาจะเห็นว่า การฝึกฝน หรือปลูกจิตสำนึกนั้นเป็นเรื่องยาก แต่พวกเขาก็เห็นว่า เป็นวิธีการที่ยั่งยืนนอกจากนี้ คนในกลุ่มนี้ยังเห็นว่า การปลูกจิตสำนึกของผู้ผลิตสื่อก็มีส่วนสำคัญด้วย ทั้งยังมีบางส่วนของที่สนับสนุนให้ผู้บริโภคได้เข้ามาเป็นผู้ผลิตสื่อเอง เช่น

“ปลูกฝังให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อ โดยการออกเป็นหนังสือ แผ่นพับ หรืออาจจะบรรจุเป็นหลักสูตร อาจเป็นเรื่องที่พุดง่าย แต่ทำยาก การปลูกฝัง จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ช้า แต่เห็นผล ส่วนการควบคุม เห็นผลไว แต่คนก็สารทหลบเลี่ยงได้ง่าย อย่างเช่น แคมพรีอ็อก”

“กฎหมายควบคุมสื่อไม่เวิร์ค รัฐบาลจะหาคนที่ไหนได้มากมายไปคุมสื่อต่างๆที่มีเป็นร้อยเป็นพัน ควรมุ่งที่พ่อแม่ ตัวเด็กเอง ที่จะเลือก กฎหมายเหมือนเขียนทิ้งไม่ถูกนำมาใช้ ควรเป็นจิตสำนึกของตัวเอง”

“การแก้ควรผลักดันกองทุนสื่อสร้างสรรค์พัฒนาสังคมเพื่อจัดการสื่อสำหรับเยาวชน และครอบครัว..... และ สร้างเครือข่าย เฝ้าระวังสื่อ โดยทุกฝ่ายร่วมมือกันเฝ้าระวัง เช่น พ่อแม่ ชุมชน ผู้บริโภคควรมีสติมีเสียง เช่น ถอดรายการที่ไม่ดีออก และผลักดันให้เด็กผลิต และสร้างสรรค์สื่อเอง คือ ให้เด็กมีส่วนร่วมผลิต และบอกว่า รายการไหนดี ไม่ดี นี่ถือว่าสำคัญสุด”

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษาเคลื่อนไหวทางสังคม เคลื่อนไหวด้านรู้เท่าทันสื่อ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย

2. กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ กลุ่มนี้จัดว่าเป็นกลุ่มที่ไม่รับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อเลย หรือ รับรู้ น้อยมาก โดยกลุ่มนี้เห็นชอบกับการควบคุม โดยใช้กฎหมาย และมาตรการลงโทษแทนที่จะเป็นการปลูกฝังผู้บริโภคสื่อ และเห็นชอบกับการขอความร่วมมือจากผู้ผลิตสื่อ ไม่ใช่ปลูกฝัง หรือ ฝึกฝนผู้บริโภคให้รู้ทันสื่อ พวกเขาไม่เห็นด้วยกับการปลูกฝัง เพราะ เห็นว่าเป็นไปไม่ได้ยากในสังคมไทย และ ผู้ผลิตสื่อเองก็จะไม่น่าจะยินดี ถ้ามีการสอนให้รู้เท่าทันสื่อ เช่น

“(ฝึกฝนผู้ใช้สื่อ และให้ความรู้) ไม่น่าจะช่วยให้ เพราะผู้ใช้สื่อเนี่ยมีตั้งแต่ระดับบนยันรากหญ้า ขอความร่วมมือสื่อที่น่าจะง่ายกว่ามากกว่า”

“ครอบครัวสำหรับสังคมไทยเป็นผู้ปลูกฝัง คงฝันไป หรือต้องรออีกชาติ ทุกวันนี้พ่อแม่หาเข้ากินคำ ขากเหลือเกินจะมาใส่ใจลูก สังคมที่ไม่หาความรู้แบบไทย ต้องการรัฐที่มีประสิทธิภาพมาขึ้นนามากที่สุด”

3. กลุ่มที่เห็นด้วยกับทั้งสองวิธีเท่าๆกัน คือ ทั้งวิธีที่สอดคล้องกับความรู้เท่าทันสื่อ และไม่สอดคล้องกับความรู้เท่าทันสื่อ กลุ่มนี้จัดว่าเป็นกลุ่มที่รับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อปานกลาง โดยเห็นชอบทั้งการควบคุมผู้ผลิตสื่อ และการปลูกฝังจิตสำนึกของผู้บริโภคสื่อ และผู้ผลิตสื่อ เนื่องจากเห็นว่า ใช้ทั้งสองวิธีการจะดีกว่า ถือเป็นทั้งการป้องกัน และแก้ไขไปด้วยกัน ทำอย่างใดอย่างหนึ่งจะไม่ได้ผล เช่น

“ทั้งสองอย่าง คือ ควรมีรัฐมาช่วยจัดการดูแล และ ให้ความรู้กับผู้บริโภค ปลูกฝังให้พวกเขารู้จักคิดและรู้จักเลือกรับ แต่ปลูกฝังนั้นยาก ควรทำทั้งสองอย่างเพราะ ไม่มีอันไหนสำคัญกว่ากัน และทำฝ่ายเดียวไม่ได้ผล”

“ก็รู้ทันสื่อกับปิดเว็บที่ไม่เหมาะสม ก็เด็กบางคนอาจจะยังคิดได้ไม่ทัน ก็ปิดไปก่อน”

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาความรู้เท่าทันสื่อไว้ในอีกแง่มุมหนึ่งที่ไม่ใช่การบรรจุวิชาในหลักสูตรการสอน โดยเห็นว่า การสอนวิชาความรู้เท่าทันสื่อควรเป็นแบบบูรณาการ หรือ กิจกรรมนอกหลักสูตรมากกว่าเป็นวิชาหนึ่งในโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนทุกวันนี้ก็มีวิชาที่ต้องเรียนกันมากอยู่แล้ว และครูเองก็มีภาระการสอนล้นมือ นอกจากนี้ นักเรียนคนหนึ่งยังเห็นว่า วิชานี้จะไม่ใช่วิชาหลัก และไม่ควรสอนให้เครียดมากนัก (ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสอนดูได้ในหัวข้อถัดไป) ทั้งนี้ ในกลุ่มของนักบรรณารักษ์เคลื่อนไหวยทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายก็มีความเห็นเกี่ยวกับการมีวิชารู้เท่าทันสื่อในโรงเรียนต่างกันไป ระหว่าง วิชารู้เท่าทันสื่อควรเป็นวิชาในโรงเรียน วิชารู้เท่าทันสื่อควรบูรณาการมากกว่า และวิชารู้เท่าทันสื่อควรเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชารู้เท่าทันสื่อแสดงให้เห็นในคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“จำเป็น แต่ไม่น่าจะเป็นวิชาเอกเทศ เพราะคนจะรู้สึกว่ามันก็ไม่ใช่คนโง่นะ น่าจะสอดแทรกในวิชาต่างๆ ในลักษณะบูรณาการ โดยอาจมีวิชาหนึ่งเป็นแกน เมื่อตั้งหลักวิชาหนึ่งก็จะบูรณาการได้ แต่ต้องมีวิชาที่เป็นแกนจะได้ไม่หายไป”

“ควรเป็นกิจกรรมที่แทรกในวิชาต่างๆ เช่น สุขศึกษา ภาษาไทย หรือเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรจะดีกว่าเป็นวิชาต่างหาก เพราะการศึกษาโหลดงานครู”

“ต้องไม่เครียดเกินไปกับวิชานี้ เพราะไม่ใช่วิชาหลัก ถ้าสอนให้เด็กรู้ว่า เราจะใช้สื่ออย่างไร น่าจะดีกว่า นอกจากนี้ เด็กเรียนหนักแล้ว เด็กอาจรับไม่ไหว ถ้าได้มาผ่อนคลายสมอง เด็กก็น่าจะรับได้บ้าง”

“เป็นการเรียนรู้วันต่อวัน มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ดีกว่าเอาตามตำรา ไม่จำเป็นต้องมีตำราให้ครู แต่ละคนหยิบเรื่องต่างๆ มาคุย และคิดส์ (อภิปราย) กับเด็ก ควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้สนุก ไม่ต้องวัดผล เด็กจะค่อยๆ ซึมซับได้”

การรับรู้เกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนรับรู้ถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่จำเป็นต้องมีแตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ความสามารถ หรือทักษะที่ควรมีมากที่สุด คือ *ทั้งวิเคราะห์ และประเมินค่า* รองลงมา คือ ทักษะการวิเคราะห์อย่างเดี่ยว ต่อมาคือ ทักษะการประเมิน เข้าถึง และ ทุกทักษะตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่ทำให้เห็นว่า ทักษะแต่ละตัวมีความสำคัญแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1. **ทักษะการวิเคราะห์ และประเมินค่า** กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าทั้งสองทักษะนี้เป็นความสามารถที่สำคัญที่สุด เพราะ เป็นทักษะที่จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากสื่อในปัจจุบันได้ ถ้าผู้ใช้มีความสามารถทั้งสองอย่างนี้ก็จะสามารถใช้สื่อได้โดยไม่เกิดโทษ เช่น

“เพราะคิดว่าความสามารถในการเข้าถึงน่าจะไม่ใช่เรื่องยากสำหรับปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันน่าจะเกิดจากการที่เด็กวิเคราะห์และประเมินค่าสิ่งที่บริโภคได้ว่าดีหรือไม่ดี ต้องเร่งรีบปลูกฝังมากกว่าการสังเคราะห์และสร้างสรรค์ เพราะเด็กควรจะต้องแยกแยะให้ได้ก่อนว่าจะไรดีและควร ถึงจะสร้างสรรค์สิ่งที่เหมาะสมได้”

นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่เห็นว่า ทักษะการประเมินค่าต้องมีไม่เช่นนั้นอันตรายมาก และจะประเมินค่าได้ก็ต้องวิเคราะห์ได้ก่อน สองทักษะนี้จึงจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้ ยังมีผู้ที่มองว่า ทั้งสองทักษะนี้จำเป็นทั้งคู่ เพราะ ปัญหาจากสื่อจะแก้ได้ต้องอาศัยทั้งสองทักษะ แต่ก็ขึ้นกับว่าประเด็นปัญหาจากสื่อไหนเหมาะที่จะใช้ทักษะไหนด้วย

2. **ทักษะการวิเคราะห์อย่างเดี่ยว** กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า การวิเคราะห์อย่างเดี่ยวสำคัญที่สุด เพราะ ทักษะการวิเคราะห์เป็น **ทักษะพื้นฐาน** ถ้าวิเคราะห์ได้ก็จะเข้าใจสื่อ และประเมินค่าได้ รวมทั้งสามารถเลือกสื่อที่จะเข้าถึงได้อย่างถูกต้องด้วย เช่น

“เราเน้นที่ผู้รับสื่อให้รู้ว่าอะไรดี ไม่ดี วิเคราะห์เป็น ถ้ามีภูมิคุ้มกันดี คนจะไม่เข้าสู่กระแสท่ายที่สุด สื่อจะเข้าใจว่า หลอกคนดูไม่ได้ และมีสื่อดีๆ เพิ่มขึ้น ... .. หลักสำคัญ คือ การวิเคราะห์ เป็นว่าสื่อไม่ใช่ทั้งชีวิต มีสังคม มีครอบครัว การรู้เท่าทันสื่อ คือ วิเคราะห์เป็นเพื่อให้สื่อไม่มีผลกับเรา”

“เพราะ ทำให้รู้ว่า สื่อนี้สมควรหรือไม่สมควรที่จะอ่าน สื่อนี้มีความจริงแค่ไหน ทำให้เราต้องไปหาสื่ออื่นๆมาอ่านได้”

3. **ทักษะการประเมิน** กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าทักษะนี้สำคัญที่สุดก็เพราะ เห็นว่าประเด็นปัญหาสื่อที่ตนให้ความสำคัญมากที่สุด (สื่อที่มีเนื้อหาทางเพศที่ไม่เหมาะสม) จำเป็นต้องใช้ทักษะนี้

4. **ทักษะการเข้าถึง** กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับทักษะนี้มากที่สุด ให้เหตุผลว่า ถ้ามีข้อมูลในการตัดสินใจ อย่างอื่นมันก็ต่อยอดไปได้ เพราะ **พื้นฐานแน่น**

“ถ้าคุณมีข้อมูลในการตัดสินใจ อย่างอื่นมันก็ต่อยอดไปได้ พื้นฐานมันแน่น”

อย่างไรก็ดี มีกลุ่มตัวอย่างหลายคนเห็นแย้งกันว่า ทักษะการเข้าถึงสื่อไม่สำคัญ เพราะ การเข้าถึงนั้น *ไม่ยาก* และไม่ต้องสอน เด็กเข้าถึง และค้นหาได้อยู่แล้ว

5. **ทุกทักษะสำคัญพอๆกัน** กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับทักษะนี้มากที่สุด ให้เหตุผลว่า เป็นเพราะทุกทักษะเชื่อมกันไปหมด

ทั้งนี้ จะสังเกตได้ว่า ไม่มีใครที่เห็นว่า ความสามารถในการ สังเคราะห์ และ *สร้างสรรค์สื่อ* เพียงอย่างเดียวเป็นความสามารถที่สำคัญที่สุด ซึ่งพวกเขาให้เหตุผลเกี่ยวกับความไม่จำเป็นต้องมีทักษะการสร้างสรรคสื่อไว้ว่า *ผู้ใช้สื่อควรรู้จักใช้สื่อให้ไม่เกิดโทษก็พอแล้ว* ไม่ต้องถึงขั้นผลิตสื่อได้เอง ถ้าสร้างสื่อไม่ได้ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหา การสร้างสรรค์สื่อเป็นกระบวนการที่ยากที่สุด และมีคนเข้าถึงได้น้อย เป็นเรื่องของคนที่ประกอบอาชีพเฉพาะทางด้านนี้ นอกจากนี้ ถ้าวิเคราะห์ และ

ประเมินค่าไม่ได้ก็ไม่สามารถสร้างสื่อที่เหมาะสมได้ ทั้งนี้ ในกลุ่มนักบรรณารักษ์เคลื่อนไหวทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายเห็นความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์ และประเมินค่าเป็นส่วนใหญ่ (โดยเฉพาะทักษะการวิเคราะห์) แต่ก็มีที่เห็นว่าทุกทักษะสำคัญพอกัน

การรับรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน

กลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงวิธีการสอนตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อกันอย่างมาก โดยทั้งหมดเห็นด้วยกับวิธีการสอนที่ฝึกให้เด็กคิด และแสดงความคิดเห็น ด้วยการใช้กิจกรรมมาช่วย และเมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นต้องไม่มีการตัดสินว่าถูก หรือ ผิด แต่มีการสรุปประเด็นร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสอนตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่ออย่างยิ่ง นอกจากนี้ การสอนให้เด็กคิดจะทำให้สิ่งที่ได้มาจากการคิดของเขายั่งยืน และคงทน อย่งไรก็ดี ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันออกไป สองกลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งเห็นว่า ควรใช้กิจกรรมประกอบการบรรยาย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่า ควรปฏิบัติจริง และใช้กิจกรรม ไม่ควรใช้วิธีการบรรยาย โดยเหตุผลของทั้งสองกลุ่มมีดังต่อไปนี้

1. **ฝึกให้เด็กคิด โดยใช้กิจกรรม ประกอบการบรรยาย** กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรให้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การให้เด็กคิดเองแล้วสรุปจะซึมลึกกว่า ถ้าไม่ให้เขาคิดและสรุปเอง เขาจะไม่เชื่อเราหรอก เพราะ เด็กสมัยนี้เชื่อความคิดของตัวเองมากกว่าที่จะฟังจากคนอื่น ทั้งนี้ การบรรยายควรมีบ้าง เพื่อให้เด็กรู้หลักการบางประการ แต่ควรใช้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น การบรรยายนี้ใช้กับเด็กที่มีวุฒิภาวะกลับจะเป็นวิธีที่ดีเสียอีก จึงควรตั้งคำถาม รวมทั้งจัดกิจกรรม และบรรยายด้วย นอกจากนี้ ครูควรให้เด็กแสดงความคิดเห็นก่อนแล้วค่อยวิจารณ์ให้ฟังทีหลัง เพราะ รู้ความคิดนักเรียนก่อนแล้วค่อยสอน จะทำให้แนะแนวทางเพื่อแก้ปัญหาให้ถูกต้องได้

2. **ฝึกให้เด็กคิด โดยใช้กิจกรรมอย่างเดียว ไม่ใช้การบรรยาย** เพราะ การบรรยายไม่ทำให้มองเห็นภาพได้ชัด และครูควรเป็นที่ปรึกษา หรือเพื่อนมากกว่า

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ควรสอนแบบไม่กดดัน และไม่มีภาระให้คะแนน หรือวัดผล การไม่กดดันเด็ก เด็กจะยอมรับได้ดีที่สุด ทั้งนี้ พัฒนาการของเด็กก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นกันในการเลือกวิธีการสอน เช่น เด็กประถมควรทำกิจกรรม และ ไม่ซีเรียส เด็กมัธยมควรทำกิจกรรม และบรรยาย เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์” ต้องการวัดว่าคนไทยรับรู้ถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชนและการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยเพียงใด ทักษะการรู้เท่าทันสื่อใดที่คนไทยรับรู้มาก หรือ น้อยกว่ากัน นอกจากนี้ สาเหตุที่ทำให้พวกเขารับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันนั้นเป็นเพราะเหตุใด ปัจจัยทั้งห้าด้าน คือ ความแตกต่างทางด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคมของพวกเขาเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของปัญหาจากสื่อมวลชน การรู้เท่าทันสื่อ ตลอดจนทักษะการรู้เท่าทันสื่อใช่หรือไม่อย่างไร

ปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชนอยู่มาก โดยประเด็นปัญหาที่คนไทยเห็นว่าสำคัญ และต้องหาวิธีป้องกันแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด ได้แก่ เพศ และการสูญเสียเวลา โดยเฉพาะปัญหาสื่อที่เกี่ยวข้องกับเพศ ทั้งนี้ จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพก็สอดคล้องกันในประเด็นดังกล่าว โดยผลจากการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพพบว่า ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสื่อทางเพศเป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ยกตัวอย่างเรื่องใกล้ตัวของพวกเขามาเป็นเหตุผลที่ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวมากที่สุดอีกด้วย เช่น ครูที่ยกตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายได้กระโปรง หรือ เพื่อนผู้ชายที่โหลดภาพ หรือ คลิปวิดีโอไปจากในอินเทอร์เน็ตมาดูทั้งวัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวถึงเหตุผลที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ไว้ว่า เพราะประเด็นนี้เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ทั้งยังส่งผลกระทบต่อชีวิตโดยตรง และรุนแรง นอกจากนี้ หลายคนยังเปรียบเทียบกับปัญหาสื่อที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์ทางการเมืองไว้ว่า เรื่องการเมืองเป็นเรื่องที่ไกลตัว จึงไม่สำคัญเท่ากับประเด็นดังกล่าว ส่วนประเด็นการสูญเสียเวลาแม้ผู้ให้สัมภาษณ์จะไม่ได้กล่าวถึงความสำคัญ แต่จากการจัดอันดับการให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาทั้ง 15 ข้อ โดยยังไม่ได้แยกเป็นประเด็นก็พบว่า “ปัญหาการเล่นอินเทอร์เน็ต หรือ เกมออนไลน์จนเสียเวลา และการเรียน” เป็นปัญหาที่พวกเขา

เขาให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ซึ่งปัญหานี้ก็ถือว่าเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวเช่นเดียวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเพศ การให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นปัญหาโดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวนั้น สอดคล้องกับ Y. Fujioka¹ ที่ว่า เราจะสนใจประมวลข้อมูลที่สำคัญกับเรามากกว่า ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเรา หรือ ข้อมูลที่มีผลต่อความปลอดภัยของเรา และเมื่อเราสนใจ เรา ก็จะประมวลข้อมูลนั้นลึก และ ข้อมูลนั้นจะอยู่ในความทรงจำได้นาน และคงทนกว่า นอกจากนี้ ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร ขวโกศล² ที่ว่าความพยายามหาความจริงของกลุ่มตัวอย่างนั้น ขึ้นอยู่กับความสำคัญของข่าว หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะพยายามสืบหาข้อเท็จจริง มากกว่าเรื่องที่ตนไม่สนใจ แสดงว่าผู้รับสารจะเปิดรับข่าวอย่างตั้งใจ และพินิจพิเคราะห์เฉพาะเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ดังนั้น หากผู้รณรงค์เลือกเอาปัญหาที่ใกล้ตัวเหล่านี้มาชูเป็นประเด็นสำคัญก็ จะสามารถดึงดูดคนไทยให้รู้จัก และสนใจวิธีการแก้ปัญหาในแนวรู้เท่าทันสื่อได้มาก

นอกจากคนไทยจะให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาที่ใกล้ตัวมากที่สุดแล้ว พวกเขาจะเริ่ม ตระหนักถึงภัยจากสื่อใหม่อีกด้วย ซึ่งสื่อใหม่เหล่านี้ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยจากการยกตัวอย่างปัญหาสื่อที่เกี่ยวข้องกับทางเพศข้างต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ก็พบว่า พวกเขา ยกตัวอย่างภัยจากสื่อดังกล่าวทั้งสิ้น นอกจากนี้ จากการจัดอันดับการให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหา ทั้ง 15 ข้อ ยังพบว่า ปัญหา “เล่นอินเทอร์เน็ต หรือ เกมออนไลน์จนเสียเวลา และการเรียน” เป็น ปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากกว่า “ดูโทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์จากวีซีดี ดีวีดีมากเกินไป จนเสียการทำงาน และการเรียน” และ ปัญหา “โหลด แอปฯ และดูภาพโป๊ หรือ คลิปวิดีโอโป๊ผ่าน โทรศัพท์มือถือ อีเมล เว็บไซต์ และเว็บบล็อกทางอินเทอร์เน็ต” ก็เป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างให้ ความสำคัญมากกว่า “ดูภาพโป๊จากนิตยสาร หรือ การ์ตูน และดูหนังโป๊จากวีซีดี หรือ ดีวีดี” เช่นเดียวกัน

ดังนั้น นอกจากคนไทยจะเริ่มตระหนักถึงภัยจากสื่อใหม่แล้ว พวกเขายังตระหนักถึงภัยจาก สื่อเหล่านี้มากกว่าภัยจากสื่อเดิม ไม่ว่าจะ เป็น นิตยสาร การ์ตูน โทรทัศน์ วีซีดี หรือ ดีวีดี การตระหนักถึงภัยจากสื่อใหม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดียิ่งสำหรับการรณรงค์ และเผยแพร่การรู้เท่าทันสื่อ หรือ

¹ Y. Fujioka, “Emotional TV viewing and minority audience: How Mexican Americans process and evaluate TV news about in-group members,” *Communication Research*, 32 (2005): 567-568.

² ศศิธร ขวโกศล, “การให้ความหมายข่าวในมุมมองของผู้รับสาร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรม ภาควิชาจิต แผนกวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 135.

สื่อมวลชนศึกษาในกระบวนทัศน์ใหม่ ซึ่งเป็นการฝึกให้ประชาชนพร้อมเผชิญหน้ากับสื่อได้ด้วยตัวเอง (a form of preparation) ไม่ใช่ป้องกันประชาชนจากอิทธิพลของสื่อเหมือนแต่ก่อน (a form of protection)³ นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ไม่สนใจเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ หรือ สื่อมวลชนศึกษามากเท่ากับ ประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย หรือ แคนาดามาก่อนก็กลับมาให้ความสนใจกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากพวกเขาเริ่มตระหนักว่า โลกเริ่มเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสาร (new information age) และ เด็กของพวกเขาเข้าสู่โลกของอินเทอร์เน็ตด้วยตัวเองเป็นจำนวนมากแล้วนั่นเอง ทั้งนี้ พวกเขาเริ่มให้ความสนใจ และใส่ใจกับหลักสูตรวิชาดังกล่าวก็เพื่อต้องการให้ผู้รับสื่อทั้งหลายรับข้อมูลอย่างรู้จักวิเคราะห์วิพากษ์ได้ด้วยตัวเอง (critical autonomy)⁴

อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นประเด็นที่น่าเป็นห่วง คือ คนไทยไม่เห็นความสำคัญกับปัญหาทางด้านอุดมการณ์เท่าไรนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร ชูวโกศล⁵ ที่ว่าการรับรู้ของผู้รับสารต่ออุดมการณ์ในข่าวอยู่ในระดับต่ำมาก โดยส่วนใหญ่ยังคงมองข่าวตามกรอบของบรรทัดฐานทางวิชาชีพของนักข่าว ทั้งที่ในความเป็นจริงกระบวนการนำเสนอข่าวมีเบื้องลึกสำคัญที่ซ่อนอยู่ และคนส่วนใหญ่มองไม่เห็น หรือ ไม่รู้เท่าทัน ซึ่งเบื้องลึกเหล่านี้ ได้แก่ ข่าวในฐานะสินค้าของกระบวนการผลิตข่าว ข่าวกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคม และข่าวในฐานะเครื่องมือในการนำเสนออุดมการณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่า เหตุที่คนไทยไม่เห็นความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวเป็นเพราะ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ไม่เป็นรูปธรรม เห็นผลเสียได้ไม่ชัดเจน และดูไม่รุนแรงมากเท่ากับปัญหาทางด้านเพศ ทั้งที่ปัญหาในประเด็นนี้ก็ก่อให้เกิดผลเสียได้อย่างมาก และเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวเหมือนกัน เช่น อุดมการณ์บริโภคนิยม หรือ ทุนนิยมที่แฝงมากับสื่อต่างๆ โดยเฉพาะ สื่อโฆษณา ทำให้คนนิยมซื้อของบริโภคเกินความจำเป็น ทั้งนี้ จากการวิจัยพบว่า คนไทยเป็นพวก "จมไม่ลง" ชอบซื้อสินค้าตามกระแส และเกินความสามารถในการหารายได้ของตน ส่งผลให้ยอดหนี้ครัวเรือนเพิ่มถึง 7.1 เท่าของรายได้ต่อเดือน⁶ นอกจากนี้ พฤติศ พหุลักษณ์ ยังให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความสำคัญของประเด็นปัญหาทางด้านอุดมการณ์บริโภคนิยมไว้อย่างน่าสนใจว่า บริโภค

³ Jane L. Baughman, "Media literacy: A survey of College of education faculty in the State of Nevada," (Master's thesis, Journalism, University of Nevada, Reno, 2004) pp. 12-13.

⁴ Ibid., pp. 9-10.

⁵ ศศิธร ชูวโกศล, "การให้ความหมายข่าวในมุมมองของผู้รับสาร," หน้า 137.

⁶ "คนไทยแบกหนี้ครัวเรือน 2 ล. ตกเป็นทาส"บริโภคนิยม," แนวหน้า (27 พฤษภาคม 2548) อ้างถึงใน www.ftawatch.org, เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2550.

นิยมเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็ความรุนแรง หรือ เพศ⁷ ดังนั้น เมื่อคนไทยตระหนักถึงประเด็นปัญหาใดที่เป็นปัญหาสำคัญน้อย การเรียนการสอนเรื่องรู้เท่าทันสื่อก็ควรเน้นประเด็นเหล่านี้ให้มากขึ้น

การรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ถึงแม้คนไทยจะตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากสื่อ แต่คนไทยก็ยังรับรู้ถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ*น้อยกว่า*การควบคุม หรือ ลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคสื่อ ซึ่งเป็นแนวทางที่ไม่ตรงตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ โดย จากการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าคนไทยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาด้วยการควบคุม หรือ ลงโทษมาเป็นอันดับแรกๆ โดยพวกเขาเห็นด้วยกับการแก้ปัญหาจากสื่อใหม่ด้วยวิธี “ตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ปิดกั้นเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ผู้ใช้สื่อเข้าไปดูได้” และ “สนับสนุนให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอซีที) สั่งปิดเว็บไซต์ที่นำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม” โดยพวกเขาเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาด้วยสองวิธีนี้มาเป็นอันดับที่สอง และสามเลยทีเดียวนี่ ผู้วิจัยเห็นว่า เหตุผลที่คนไทยเห็นด้วยกับวิธีการควบคุม หรือลงโทษมากกว่าการฝึกฝนคนให้มีความสามารถ หรือ ทักษะในการป้องกันตนเองมีสองประการด้วยกัน คือ

1. *คนไทยนิยมการเชื่อตามกันมากกว่าการคิดหาเหตุผลด้วยตนเอง* โดยเหตุผลที่สนับสนุนถึงคุณลักษณะดังกล่าวได้อย่างชัดเจน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทย ดังจะเห็นได้ตามข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์อยู่บ่อยๆ เกี่ยวกับ การขอหวยบนต้นไม้ การแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และล่าสุดที่เป็นข่าวครึกโครมอย่างยิ่ง คือ การเช่าเหรียญจตุคามรามเทพกัน ในราคาถึงหลักล้านบาท โดยส่วนใหญ่สนใจกับสรรพคุณ หรือ ปาฏิหาริย์ขององค์จตุคามรามเทพ จนยอมเสียเงินเป็นหลักล้านเพื่อเช่าเหรียญดังกล่าว แทนที่จะสนใจกับการใช้ชีวิต หรือ คุณธรรมความดีของ พล.ต.ต. ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช ไม่ว่าจะเป็ความเป็นคนที่สมณะ มัคน้อย และสันโดษ พอใจเท่าที่

---

⁷ สัมภาษณ์ พงษ์ หาดกุลบุตร, ผู้อำนวยการฝ่ายละครการศึกษา และกรรมการ โครงการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย, 1 เมษายน 2550.

ตัวเองมีของท่าน⁸ พฤติกรรมเช่นนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยชอบลงทุนทางวัตถุ หรือ สร้างวัตถุ มากกว่าลงทุนกับคน หรือ สร้างคน นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ สุธี เผ่าบุญมี⁹ ยังพบว่า การพิจารณาข้อโต้แย้งที่คนต่างชาติเห็นว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องนั้นใช้ไม่ได้กับการตัดสินใจของคนไทย คนไทยจะเลือกสิ่งที่ใช้ประกอบการคิดพิจารณาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามมุมมองของแต่ละคนมากกว่า

2. *การศึกษาของไทยไม่ได้ฝึกให้เด็กรู้จักคิดเองเป็น* ทั้งนี้ การเรียนการสอนในชั้นเรียนของคนไทยนิยมให้ครูเป็นผู้บรรยายความรู้ให้เด็กฟังมากกว่า ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเห็นของคนไทยถึงวิธีการสอนยังพบว่า การสอนด้วยวิธีบรรยายเป็นวิธีที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด ในขณะที่ การสอนด้วยวิธีกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมเป็นวิธีที่รองลงมา ซึ่งถือว่าเป็นผลดีเท่าไรนักสำหรับสังคมไทยยุคศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหาสิ่งที่ตนต้องการรู้ (how to...) และวิธีการฝึกฝนให้มีทักษะการจัดการความคิดขั้นสูง เพื่อวิเคราะห์ และประเมินค่าได้ว่าข้อมูลที่เขาหามาเป็นประโยชน์สำหรับสิ่งที่ตนต้องการรู้หรือไม่ แทนที่จะเรียนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโลกซึ่งวัดผลด้วยการสอบแบบถามตอบเหมือนเมื่อก่อน¹⁰

3. *คนไทยนิยมผลักรูปปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นให้ภาครัฐหรือบุคคล/ฝ่ายอื่นมากกว่า* เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่ตนควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบและช่วยป้องกันแก้ไข ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากสื่อมวลชนเองก็เช่นเดียวกัน โดยจะเห็นได้ว่าวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อด้วย “การผลักดัน

⁸ “ท่านเป็นคนสมถะ มัคน้อย สันโดษ พอใจเท่าที่ตัวเองมี เห็นได้ชัดจากเรื่องของท่าน ไครจะนึกว่า นายตำรวจระดับผู้บังคับบัญชาจะมีแค่บ้านหลังเล็กๆ ที่พอที่จะอยู่ได้ การใช้ปัจจัยสี่ของคุณตา สะท้อนถึงความพอดีของท่านเป็นอย่างดี... ..” (คำให้สัมภาษณ์ของ น. พ. บัญชา พงษ์พานิช ถึง ขุนพันธุรักษาราชเดช ในมติชน ฉบับวันที่ 21 เม.ย. 50)

⁹ สุธี เผ่าบุญมี, “ผลของความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ และน้ำหนักข้อโต้แย้งในเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อเส้นทางการยอมรับข่าวสารโน้มน้าวใจในสถานการณ์ความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 46.

¹⁰ Elizabeth Thoman, and Tessa Jolls, Literacy for the 21st Century: An overview and orientation guide to media literacy education[Online], Center for Media Literacy, 2003, Available from: <http://www.medialit.org/medialitkit>, [2006, December 21], p. 6.

ให้รัฐบาลลงทุนปราบปรามผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้เผยแพร่สื่อที่ไม่เหมาะสมอย่างเต็มที่¹¹ เป็นวิธีการแก้ปัญหาก็กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความสำคัญมากเป็นอันดับแรก

เมื่อคนไทยส่วนใหญ่ยังนิยมผลกระทบ งามาย ไม่คิดอย่างเป็นเหตุผล ลงทุนกับวัตถุ แทนที่จะลงทุนฝึกฝนตนเอง หรือ ลูกหลานของตนให้มีทักษะความสามารถและความรู้ อีกทั้ง การเรียนการสอนในโรงเรียนยังนิยมให้เด็กคิดตามครูแทนที่จะคิดเอง ก็ไม่น่าแปลกใจที่มีผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นว่า ถ้าแก้ไขปัญหามาจากสื่อด้วยวิธีการฝึกฝนคนไทยให้มีทักษะรู้เท่าทันสื่อคงเป็นไปได้ เพราะ สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่หาความรู้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องการรัฐที่มีประสิทธิภาพมาชี้นำมากที่สุด นอกจากนี้ หลายคนยังเห็นว่า การฝึกฝนคนเพื่อให้มีทักษะป้องกันตัวเองเป็นเรื่องยาก ในทางตรงกันข้าม การควบคุม หรือ ลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคเป็นเรื่องที่ง่ายกว่า และเห็นผลได้ชัดเจนกว่า อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนเห็นว่า การฝึกฝนคนเป็นวิธีการที่ยั่งยืนกว่าการควบคุม หรือ ลงโทษด้วยกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงเห็นด้วยว่า วิธีการแก้ปัญหาคควรใช้ทั้งสองวิธีไปด้วยกัน คือ ฝึกฝนคนให้มีทักษะรู้ทันสื่อ และ ควบคุม หรือ ลงโทษด้วยกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยรวมของการแก้ปัญหทั้งสองวิธีที่ออกมาเท่ากัน

อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านสื่อ บทบาทในครอบครัว และบทบาททางสังคม กับ การรับรู้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คนไทยที่มีอายุ และ ระดับการศึกษาน้อยตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าคนไทยที่มีอายุ และระดับการศึกษาสูงกว่า ในขณะที่ คนไทยที่มีประสบการณ์ด้านสื่อน้อยเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าการควบคุม หรือ ลงโทษผู้บริโภค/ผลิตสื่อ ส่วนคนไทยที่มีประสบการณ์มากกว่าเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าการควบคุมหรือลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคสื่อ นอกจากนี้ คนไทยที่เป็นนักรณรงค์ด้านรู้ทันสื่อและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายจะเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้ มีเพียงความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวในแง่มีบุตร และยังไม่มีการทำที่ไมทำให้การรับรู้ความสำคัญเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของคนไทยแตกต่างกัน ดังนั้น จึงถือได้ว่าผลการวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกับแนวคิดแบบแผนการรับรู้ของ Fiske and Taylor¹¹ ที่ว่าการรับรู้ของคนเราเกิดจาก

¹¹ Susan T. Fiske and Shelley E. Taylor, *Social cognition*, 2nd ed. (Singapore: McGraw-Hill, 1991), p. 98.

ประสบการณ์ และความรู้ที่มีอยู่แต่เดิม (prior knowledge) นอกจากนี้ Chandler¹² ยังได้เสริมไว้อีกว่า แบบแผนการรับรู้ของคนในเรื่องหนึ่งๆจะแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ ระดับความรู้ และบทบาททางสังคมของบุคคล ซึ่งเมื่อแบบแผนการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันแล้ว ก็จะมีผลให้คนเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆแตกต่างกัน

ทั้งนี้ คนไทยที่มีอายุน้อยย่อมมีประสบการณ์น้อยกว่าคนอายุมากกว่า ดังนั้น ปัญหาต่างๆที่เด็กต้องเจอในชีวิตย่อมต้องน้อยกว่าคนที่เป็นผู้ใหญ่กว่า จึงทำให้ความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากสื่อ ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาต่างกล่าวทั้งที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ *น้อยกว่า* ผู้ใหญ่ไปด้วย โดยการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาลัมพันธ์กับวิธีการแก้ปัญหา อันทำให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ *น้อยกว่า* ผู้ใหญ่นั้นเอง อย่างไรก็ตาม เด็กก็ตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุม และลงโทษผู้ผลิต/บริโภคนสื่อ ซึ่งเป็นแนวทางที่ไม่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อ *น้อยกว่า* ผู้ใหญ่ด้วย ดังนั้น หากจะสรุปว่า *ผู้ใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าเด็กก็ยังไม่ชัดเท่ากับกรณีของนักธรรมรงค์ทางสังคม และ ผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย* เพราะ นอกจากคนไทยที่เป็นนักธรรมรงค์ทางสังคม และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายจะเห็นด้วยกับวิธีการแก้ไขปัญหาคือที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ *มากกว่า* กลุ่มนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปแล้ว เมื่อเปรียบเทียบการเห็นความสำคัญระหว่างวิธีแก้ปัญหาทั้งสองวิธีของนักธรรมรงค์ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปก็พบว่า นักธรรมรงค์ด้านรู้เท่าทันสื่อ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย รวมทั้ง กลุ่มนักเรียนนักศึกษาเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ *มากกว่า* การควบคุม หรือลงโทษผู้ผลิต/บริโภคนสื่อ ในขณะที่ กลุ่มคนทั่วไป และ กลุ่มครูอาจารย์เห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ *น้อยกว่า* การลงโทษ และควบคุมผู้ผลิต/บริโภคนสื่อ นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบจากช่วงของความแตกต่างของการให้ความสำคัญระหว่างทั้งสองวิธีก็พบว่า ช่วงของความแตกต่างในการตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแก้ปัญหาระหว่างทั้งสองวิธีของกลุ่มนักธรรมรงค์ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายจะแตกต่างกันมาก และแตกต่างกันมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ดังนั้น กลุ่มนักธรรมรงค์ด้านรู้เท่าทันสื่อ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายจะเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ *มากกว่า* กลุ่มอื่นๆอย่างเด่นชัด ส่วนเหตุผลที่ทำให้คนกลุ่มนี้เห็นความสำคัญมากกว่ากลุ่มอื่นก็คือ คนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งเป็นนักธรรมรงค์ด้านนี้โดยตรง อีกส่วนหนึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายการศึกษา ดังนั้น ย่อมเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาคือการฝึกสอนคนที่เป็นผู้บริโภคน

¹² Daniel Chandler, "The Active Reader," Lecture Notes of UWA Education Department, December 1995, อ้างถึงใน มณฑิรา อินทสาร, 2539: 17.

คนไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกันก็คล้ายกับกรณีคนไทยที่อายุต่างกัน คือ *ถ้าจะสรุปว่า คนที่มีการศึกษาน้อยตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าคนที่มีการศึกษาสูงกว่าก็ยังไม่ชัดเจนเท่ากับกรณีของนักบรรณารักษ์ทางสังคม และ ผู้มีส่วนผลักดันนโยบายเช่นเดียวกัน* เนื่องจาก แม้ว่า คนไทยที่มีการศึกษาน้อยจะตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อน้อยกว่าคนไทยที่มีการศึกษาสูงกว่า อย่างไรก็ตาม คนไทยที่มีการศึกษาน้อยก็ตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมและลงโทษผู้ผลิต/บริโภคนสื่อน้อยกว่าคนไทยที่มีการศึกษาสูงกว่าด้วย ทั้งนี้ เหตุที่ทำให้คนที่มีการศึกษาน้อยตระหนักถึงการรู้เท่าทันสื่อ และการควบคุม ลงโทษผู้ผลิต/บริโภคนสื่อ *น้อยกว่า* คนที่มีการศึกษาสูงกว่า คือ ความรู้ของคนที่มีการศึกษาน้อยจะน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูง จึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหา *น้อยกว่า* นั่นเอง (การวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสัมพันธ์กับวิธีการแก้ปัญหา) ส่วนคนไทยที่มีประสบการณ์ด้านสื่อต่างกันนั้น แม้ว่าคนไทยที่มีประสบการณ์มากกว่าจะเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าการควบคุมหรือลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคนสื่อ และ คนไทยที่มีประสบการณ์ด้านสื่อน้อยจะเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ *น้อยกว่า* การควบคุมหรือลงโทษผู้บริโภคนสื่อ/ผลิตสื่อ เพราะ คนที่มีประสบการณ์ด้านสื่อจะเข้าใจธรรมชาติของสื่อมากกว่า เนื่องจากมีความรู้ทางด้านสื่อในโครงสร้างความรู้* มากกว่า เช่น ไม่มีสื่อใดที่จะปราศจากอุดมการณ์ที่แอบแฝง และจะบังคับสื่อไม่ให้แฝงสิ่งใดเลยนั้นไม่มีทางเป็นไปได้ จึงเห็นว่าวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อจะแก้ปัญหาได้ผลกว่าวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้อง แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อก็พบว่า คนที่มีประสบการณ์ด้านสื่อน้อย หรือมากให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาทั้งที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อของนักบรรณารักษ์ และผู้มีส่วนกำหนดนโยบายการศึกษา จึงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างชัดเจนที่สุด

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* คนเราจะมี “แบบแผนการรับรู้” (schemas) ที่เป็นโครงสร้างความรู้ (knowledge structure) ซึ่งอยู่ในสมอง โครงสร้างความรู้เกิดจากข้อมูลจำนวนมากที่ผ่านการจัดการ (organize) โดยข้อมูลเหล่านี้มาจากประสบการณ์การรับรู้สิ่งที่มีลักษณะคล้ายกันหลายครั้ง และเป็นสิ่งที่กำหนด และควบคุมการรับรู้ข้อมูลใหม่ๆ ด้วยการใช้อุปกรณ์ในสมองเพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลใหม่ (พัชรินทร์ จงยิ่งเจริญวงศ์, “ลีลาการเขียนข่าวธุรกิจกับการรับรู้ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร,” หน้า 7.)

การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า **คนไทยให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างมาก** โดย **ทักษะการประเมินค่า**เป็นทักษะที่ให้ความสำคัญมากเป็นอันดับแรก และ**ทักษะการวิเคราะห์**เป็นอันดับสอง ส่วน**ทักษะการเข้าถึง** และ**ทักษะการสังเคราะห์**เป็นทักษะที่รองลงมา ในขณะที่**ทักษะการสร้างสรรคส์ื่อ**ถือเป็นอันดับสุดท้าย จากผลวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวของคนไทยค่อนข้างสอดคล้องกับ Thoman and Jolls และ Potter ที่เป็นนักวิชาการด้านรู้เท่าทันสื่อ คือ คนไทยเห็นความสำคัญของทักษะการประเมินค่า และวิเคราะห์ มาเป็นสองอันดับแรก ในขณะที่ Thoman and Jolls¹³ กล่าวว่า นักเรียนยุคปัจจุบันจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหาสิ่งที่ตนต้องการรู้ (how to...) และ วิธีการฝึกฝนให้มีทักษะการจัดการความคิดขั้นสูง เพื่อวิเคราะห์ และประเมินค่าได้ว่าข้อมูลที่พวกเขาหามานั้นเป็นประโยชน์สำหรับสิ่งที่ตนต้องการรู้หรือไม่ ส่วน Potter¹⁴ กล่าวว่า ถ้าต้องการมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูงขึ้นไป ก็จำเป็นต้องพัฒนาให้มีทักษะขั้นสูง ซึ่งทักษะขั้นสูงเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการวิเคราะห์(analysis) การประเมินค่า(evaluation) การอุปนัย(induction) การนิรนัย(deduction) การแบ่งกลุ่ม(grouping) การสังเคราะห์(synthesis) และการสรุป(abstraction)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาลำดับค่าเฉลี่ยของการให้ความสำคัญกับความสามารรถ หรือทักษะความรู้เท่าทันสื่อในแต่ละข้อย่อยทั้ง 21 ข้อแล้ว ยังพบว่า ทักษะการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริง และสิ่งที่แฝงมาในสื่อ เป็นความสามารถที่คนไทยให้ความสำคัญกว่าความสามารถในการเปรียบเทียบเนื้อหาประเด็นเดียวกันกับสื่อหนึ่ง และการเปรียบเทียบเนื้อหาในสื่อกับประสบการณ์จริง ซึ่งผลตรงนี้สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของคนส่วนใหญ่ (ยกเว้นนักบรรณรักษ์ด้านรู้เท่าทันสื่อ) เกี่ยวกับทักษะการวิเคราะห์ คือ เมื่อพวกเขาคิดถึงความหมายของการวิเคราะห์ก็จะคิดไปถึงการแยกแยะว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง หรือ อะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ ซึ่งแง่หลังนี้ก็จะเกี่ยวกับการประเมินค่าแล้ว ทั้งนี้ ทุกคน (ยกเว้นนักบรรณรักษ์) แทบจะ

¹³ Elizabeth Thoman, and Tessa Jolls, Literacy for the 21st Century: An overview and orientation guide to media literacy education[Online], Center for Media Literacy, 2003, Available from: <http://www.medialit.org/medialitkit>, [2006, December 21], p. 6.

¹⁴ W. James Potter, Theory of media literacy: A cognitive approach (California: Sage Publications, 2004), p. 135.

ไม่ได้พูดถึงวิธีการเปรียบเทียบเนื้อหาสื่อหนึ่ง กับ แหล่งอื่น รวมทั้งประสบการณ์จริงเลย มีเพียงคนเดียวที่บอกว่า เมื่อแยกแยะสื่อว่าจริง หรือเท็จได้แล้ว ก็ทำให้เราต้องไปหาสื่ออื่นๆมาดู แสดงว่า เขาเห็นความสามารถในการเปรียบเทียบ ส่วนทักษะการเข้าถึงสื่อที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการกำหนดเป้าหมายของตนก่อนใช้สื่อ และตระหนักถึงเป้าหมายของตนขณะที่ใช้ เป็นความสามารถที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความสำคัญมากกว่าความสามารถในการค้นหาข้อมูลจากสื่อหลายประเภท โดยเหตุผลที่ทำให้พวกเขาเห็นความสำคัญกับความสามารถในแบบแรกมากกว่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า เพราะพวกเขาเห็นความสำคัญของปัญหาการสูญเสียเวลาอย่างมาก ดังนั้น พวกเขาจึงให้ความสำคัญกับวิธีที่จะแก้ปัญหาที่เขาเห็นความสำคัญมากกว่า ในขณะที่ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สื่อเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสาร หรือ แสดงความคิดเห็นผ่านไปยังสื่อต่างๆ เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ เป็นความสามารถที่สำคัญกว่าความสามารถในการสื่อสาร แสดงทัศนะหรือผลงานของตนด้วยการสร้างช่องทางการสื่อสารขึ้นเอง เช่น ทำเว็บไซต์ หรือ ผลิตรายการวิทยุชุมชนของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเพราะการสร้างช่องทางการสื่อสารยากกว่าแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ คนไทยส่วนใหญ่ยังเห็นว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิต ไม่ใช่ผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

ดังนั้น การเรียนการสอน และรณรงค์ให้คนไทยรู้เท่าทันสื่อก็ควรฝึกฝนทักษะการวิเคราะห์ประเมินค่าเป็นสำคัญ ไม่ใช่เน้นสอนการสร้างสรรค์สื่อ โดยเฉพาะการสร้างช่องทางการสื่อสารขึ้นเอง ซึ่งเป็นทักษะที่คนไทยไม่ต้องการ และไม่เห็นว่าจำเป็น นอกจากนี้ ยังไม่ใช่ทักษะที่จำเป็นในการมีความรู้เท่าทันสื่อด้วย ทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อให้อยู่ในขั้นสูง คือ ทักษะการวิเคราะห์ และประเมินค่า โดยทักษะการวิเคราะห์ก็ควรฝึกให้เห็นความสำคัญของการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นวิธีที่คนไม่ค่อยนึกถึงให้มากขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มนี้กระแสรองคั้งยังมีความเห็นแย้งกันในประเด็นทักษะการสร้างสรรค์สื่อ โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ทักษะการสร้างสรรค์สื่อ คือ การสร้างช่องทางการสื่อสารนั้นไม่สำคัญ เนื่องจากความสามารถในการสร้างสื่อต้องอาศัยศาสตร์ และศิลป์ ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะทาง คนที่ทำอาชีพด้านนี้ถึงจะทำได้ดี ฝ่ายนี้มองว่า ทักษะการวิเคราะห์ และ/หรือ ประเมินค่าสำคัญที่สุด เพราะทำให้เอาตัวรอดได้ ขณะที่อีกฝ่ายเห็นว่าทักษะการสร้างสรรค์ก็สำคัญ โดยฝ่ายหลังเห็นว่า ทุกทักษะสำคัญพอกๆกัน โดยควรมีวิชาการรู้เท่าทันสื่อด้วย และควรผลักดันให้เด็กผลิต และสร้างสรรค์สื่อเองด้วย ประกอบกับสนับสนุนให้มีกองทุนสื่อสร้างสรรค์

อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อ กับ การรับรู้ความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัว

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คนไทยที่มีระดับการศึกษาน้อยตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินค่าน้อยกว่าคนที่อายุมากกว่า ขณะที่คนไทยที่มีประสบการณ์ด้านสื่อน้อยเห็นความสำคัญของการประเมินค่าน้อยกว่าคนที่มีความรู้มากกว่า นอกจากนี้ นักรณรงค์เคลื่อนไหวด้านรู้ทันสื่อและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายตระหนักถึงทักษะการวิเคราะห์มากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ แม้ว่าครูอาจารย์จะตระหนักถึงความสามารถในการวิเคราะห์มากกว่านักเรียนนักศึกษาเช่นกัน แต่ก็ยังไม่มากเท่ากับนักรณรงค์และผู้มีส่วนผลักดันนโยบาย ซึ่งตรงนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากนักรณรงค์เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรู้ทันสื่อโดยตรงและคุ้นเคยกับการมองปัญหาสังคมในแนววิพากษ์ จึงเห็นความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์มากกว่าครูอาจารย์ นอกจากนี้ ภายในกลุ่มนักรณรงค์เองยังต้องมีการพูดคุย และฝึกฝนเกี่ยวกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้เข้าใจตรงกันอีกด้วย โดย พรทิพย์ เย็นจะบก หัวหน้าโครงการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยได้ให้สัมภาษณ์ว่า เนื่องจากทักษะนี้เป็นทักษะหลักที่จะนำไปสู่ทักษะอื่น คือ เมื่อวิเคราะห์ได้ก็จะรู้ภาพรวมของสื่อ เข้าใจสื่อ และประเมินค่าสื่อได้ ดังนั้น ทักษะนี้จึงสำคัญที่สุด¹⁵ อย่างไรก็ตาม มีเพียงความแตกต่างของอายุ และบทบาทในครอบครัวในแง่มีบุตร และยังไม่มีการเปรียบเทียบที่ทำให้การรับรู้ความสำคัญเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของคนไทยแตกต่างกัน จึงถือได้ว่าผลการวิจัยส่วนใหญ่ยังคงสอดคล้องกับแนวคิดแบบแผนการรับรู้ของ Fiske and Taylor และ Chandler ที่ว่าการรับรู้ของคนเราเกิดจากประสบการณ์ และความรู้ที่มีอยู่แต่เดิม (prior knowledge)¹⁶ ทั้งนี้ แบบแผนการรับรู้ของคนในเรื่องหนึ่งๆจะแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ ระดับความรู้ และบทบาททางสังคมของบุคคล ซึ่งเมื่อแบบแผนการรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันแล้ว ก็จะมีผลให้คนเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆแตกต่างกัน¹⁷

¹⁵ สัมภาษณ์ พรทิพย์ เย็นจะบก, รองคณบดีฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และหัวหน้าโครงการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย, 10 เมษายน 2550.

¹⁶ Fiske and Taylor, *Social cognition*, 2 : p. 98.

¹⁷ Daniel Chandler, "The Active Reader," Lecture Notes of UWA Education Department, December 1995, อ้างถึงใน มณฑิรา อินทสาร, 2539: 17.

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีความรู้มากกว่า และมีประสบการณ์ด้านสื่อมากกว่าจะเห็นด้วยกับทักษะที่จำเป็นสำหรับการมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูง คือ ทักษะการวิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อ **มากกว่า**ผู้ที่มีน้อยกว่า นอกจากนี้ ยังพบว่า นักบรรณรักษ์ด้านรู้ทันสื่อ และผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการศึกษาเห็นความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์มากที่สุดเมื่อเทียบกับนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ผลจากการเปรียบเทียบความตระหนักถึงความสำคัญระหว่างทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งห้าตัวของแต่ละกลุ่มอายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และ ประสบการณ์ด้านสื่อยังพบว่า ทุกกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญ of ทักษะการรู้เท่าทันสื่อทุกตัวในแบบเดียวกัน คือ ให้ความสำคัญกับทักษะการประเมินค่าเป็นทักษะมาเป็นอันดับแรก และทักษะการวิเคราะห์เป็นอันดับสอง ส่วนทักษะการเข้าถึง และทักษะการสังเคราะห์เป็นทักษะที่รองลงมา ในขณะที่ทักษะการสร้างสรรค์สื่อถือเป็นอันดับสุดท้าย ไม่มีกลุ่มไหนที่เรียงลำดับต่างกันออกไป ทั้งนี้ ในส่วนของสาเหตุที่ทำให้ปัจจัยทางด้านอายุ และ บทบาทในครอบครัว คือ มีบุตรและไม่มีบุตรไม่ส่งผลให้ความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวระหว่างคนที่มียุ หรือ บทบาทในครอบครัวแตกต่างกันเป็นเพราะสังคมไทยเคยชินกับการสื่อสารแบบทางเดียวมานาน โดยมีการแบ่งแยกบทบาทของผู้ผลิต และ ผู้บริโภคสื่ออย่างชัดเจน ไม่มีการโต้ตอบซึ่งกันและกันระหว่างผู้ผลิต และผู้บริโภค ดังนั้น ปัจจัยทางด้านอายุ และ บทบาทในครอบครัวในแง่มีบุตร และ ยังไม่มีบุตรจึงไม่ส่งผลให้ความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อแต่ละตัวต่างกัน

บทสรุปประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้

ประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชนมาก โดยเฉพาะประเด็นปัญหาทางด้าน **เพศ และการสูญเสียเวลา** เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว และ ส่งผลกระทบต่อชีวิตโดยตรง ต่างกับ ประเด็นปัญหาทางการเมืองที่พวกเขาบอกว่าเป็นเรื่องไกลตัว อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัว และก่อให้เกิดผลเสียได้อย่างมาก ดังเช่น ปัญหาทางด้าน **อุดมการณ์** (บริโภคนิยม ทุนนิยม ชายเป็นใหญ่ เป็นต้น) คนไทยก็ไม่ได้เห็นความสำคัญกับประเด็นนี้เท่าไรนัก เพราะ 'ไม่รู้เท่าทัน' อีกทั้งปัญหาเหล่านี้ยังเป็นปัญหาที่ไม่เป็นรูปธรรม เห็นผลเสียได้ไม่ชัดเจน และดูไม่รุนแรงมากเท่ากับปัญหาทางด้านเพศ

2. คนไทยเริ่มตระหนักถึงภัยจากสื่อใหม่ และให้ความสำคัญกับปัญหาจากสื่อใหม่มากกว่าสื่อเดิม โดยแม้ว่าประเด็นปัญหาจากสื่อทั้งสองแบบนี้จะเป็นปัญหาในประเด็นเดียวกัน แต่คนไทยกลับให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาในประเด็นเดียวกันนี้จากสื่อใหม่มากกว่า เช่น ให้ความสำคัญกับปัญหา “โหลด เผยแพร่ และคุณภาพโป๊ หรือ คลิปวิดีโอโป๊ผ่านโทรศัพท์มือถือ อีเมล เว็บไซต์ และเว็บบล็อกทางอินเทอร์เน็ต” มากกว่า “คุณภาพโป๊จากนิตยสาร หรือ การ์ตูน และคู่มือโป๊จากวีซีดี หรือ ดีวีดี”

3. คนไทยเห็นความสำคัญของการควบคุม หรือ ลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคสื่อ ซึ่งเป็นแนวทางที่ไม่ตรงตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ มากกว่า การฝึกฝนผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ยังนิยมผลลัทธิการระปัญหา ง่ายและเชื่อตามกัน ไม่คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ลงทุนกับวัตถุ แทนที่จะลงทุนฝึกฝนตนเอง หรือ ลูกหลานของตนให้มีทักษะความสามารถและความรู้ อีกทั้ง การเรียนการสอนในโรงเรียนยังนิยมให้เด็กคิดตามครูแทนที่จะคิดเอง ทำให้หลายคนยังเห็นว่าการฝึกฝนคนเพื่อให้มีทักษะป้องกันตัวเองเป็นเรื่องยาก ในทางตรงกันข้าม การควบคุม หรือ ลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคเป็นเรื่องที่ง่ายกว่า และเห็นผลได้ชัดเจนกว่า

4. คนไทยที่มีอายุ และการศึกษาน้อยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจากสื่อ และวิธีแก้ปัญหาที่เกิดจากสื่อน้อยกว่าคนไทยที่มีอายุมาก และการศึกษาสูงกว่า เพราะ คนไทยที่มีอายุน้อยมีประสบการณ์น้อยกว่าคนอายุมากกว่า ในขณะที่ คนไทยที่มีการศึกษาน้อยมีความรู้่น้อยกว่า คนที่มีการศึกษาสูงกว่า

5. คนไทยที่มีประสบการณ์ด้านสื่อมากกว่าตระหนักถึงวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าคนไทยที่มีประสบการณ์ด้านสื่อน้อย เพราะ เข้าใจธรรมชาติของสื่อมากกว่า เช่น ไม่มีสื่อใดที่จะปราศจากอคติที่แอบแฝง และ จะบังคับสื่อไม่ให้แฝงสิ่งใดเลยนั้นไม่มีทางเป็นไปได้ จึงเห็นว่าวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อจะแก้ปัญหาได้ผลกว่าวิธีแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้อง

6. คนไทยที่เป็นนักกิจกรรมระดับด้านรู้เท่าทันสื่อ และ ผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการศึกษาเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อมากกว่ากลุ่มอื่นๆอย่างเด่นชัด เพราะ คนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งเป็นนักกิจกรรมระดับด้านรู้เท่าทันสื่อโดยตรง ในขณะที่ อีกส่วนหนึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายการศึกษา จึงเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้วยการฝึกสอนผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อมากกว่าวิธีการควบคุม และ ลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภค และเห็นด้วยกับวิธีการฝึกสอนดังกล่าวอย่างมากที่สุด

7. คนไทยให้ความสำคัญกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างมาก โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า และทักษะการวิเคราะห์ ในขณะที่ ทักษะการสร้างสรรคส์ื่อเป็นทักษะที่คนไทยเห็นว่าจำเป็นน้อยที่สุด โดยความสามารถในการสร้างช่องทางการสื่อสารขึ้นเอง เช่น ทำเว็บไซต์ หรือ ผลิตรายการวิทยุชุมชนเป็นความสามารถที่คนไทยเห็นว่าจำเป็นน้อยกว่าการสื่อสาร หรือ แสดงความคิดเห็นผ่านไปยังสื่อต่างๆ เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นทางเว็บไซต์ เพราะการสร้างช่องทางการสื่อสารยากกว่าแสดงความคิดเห็น และเป็นหน้าที่ของผู้ผลิต ไม่ใช่ผู้บริโภค

8. ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า และประสบการณ์ด้านสื่อมากกว่าเห็นด้วยกับทักษะที่จำเป็นสำหรับการมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับสูง คือ ทักษะการวิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อมากกว่าผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านสื่อน้อยกว่า นอกจากนี้ นักรณรงค์ด้านรู้เท่าทันสื่อ และ ผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการศึกษาเห็นความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์มากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตาม ไม่มีกลุ่มใดที่เรียงลำดับความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อต่างกัน

บทสรุปของสาเหตุที่ทำให้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยยังไม่พัฒนา

สาเหตุสำคัญที่ทำให้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยยังไม่พัฒนา คือ คนไทยนิยมใช้วิธีแก้ปัญหาในลักษณะควบคุมและลงโทษผู้ผลิต/ผู้ใช้สื่อมากกว่าการฝึกฝนและพัฒนาผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ โดยเหตุผลที่ทำให้คนไทยนิยมวิธีการควบคุมและลงโทษ คือ คนไทยมีลักษณะชอบเชื่อตามกัน ไม่ชอบคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และชอบผลักภาระปัญหา อีกทั้งการศึกษาไทยเองก็ไม่ได้ฝึกให้นักเรียนคิดเป็น คุณครูเคยชินกับการสอนแบบบรรยายมากกว่าการกระตุ้นให้เด็กคิด นอกจากนี้ ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อยังไม่ถูกมองว่าสำคัญเทียบเท่ากับวิชาอื่นที่เด็กเรียนกันในโรงเรียนอีกด้วย

ดังนั้น ถ้าจะรอให้มวลชนผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวในเรื่องรู้เท่าทันสื่อกันเองคงเป็นไปได้ยาก แต่ถ้ารัฐเห็นความสำคัญและกำหนดขึ้นเป็น “วาระแห่งชาติ” การพัฒนาเรื่องความรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยจะเป็นไปได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม เรื่อง “รู้เท่าทันสื่อ” ยังเป็นเรื่องใหม่ คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักและเข้าใจถึงแนวคิดนี้อย่างแท้จริงจึงไม่เห็นความสำคัญ อย่างไรก็ตาม ถ้าสามารถชี้ให้เห็นความสำคัญของการฝึกฝนคนให้มีทักษะรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจะเป็นวัคซีนป้องกันให้กับพวกเขาไปได้ตลอดชีวิต ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องรู้เท่าทันสื่อก็มีหวังที่จะพัฒนาไปได้ เนื่องจากคนไทยก็ตระหนักถึงความสำคัญของการมีความรู้เท่าทันสื่อเช่นกันเพียงแต่ยังเห็นด้วยกับ

การควบคุมหรือลงโทษผู้ผลิตและผู้บริโภคมากกว่าเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ถ้าชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกันว่าการรู้เท่าทันสื่อดีกว่าอย่างไร คนก็จะเห็นความสำคัญของความรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น และความเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าวก็จะพัฒนาไปได้ในที่สุด ทั้งนี้ ทุกฝ่ายที่เข้าใจเรื่องนี้สามารถร่วมมือกันทำให้นุคตลใกล้ชิดเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ได้ อย่างไรก็ตาม นักบรรณรักษ์เคลื่อนไหวด้านรู้เท่าทันสื่อ น่าจะเป็นกำลังสำคัญอย่างมากที่จะชี้แจงและรณรงค์ให้ทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ครู ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการศึกษาได้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนการสอนและฝึกฝนคนตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ

แนวทางสำหรับการรณรงค์ และวางแผนการเรียนการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิจัยทั้งหมดสามารถสรุปเป็นแนวทางสำหรับการรณรงค์ และวางแผนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริม และพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของคนไทยได้ดังต่อไปนี้

1. **ปัญหาจากสื่อใหม่เป็นปัญหาที่คนไทยเริ่มเห็นความสำคัญ ทั้งยังเห็นความสำคัญมากกว่าสื่อเดิม** จึงเป็นช่องทางที่ดีสำหรับการรณรงค์ให้เกิดการฝึกฝนผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย เนื่องจาก สื่อใหม่เหล่านี้ทำให้การควบคุม และลงโทษที่คนไทยนิยมเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ เพราะ แม้แต่พ่อแม่ยังไม่สามารถควบคุม และดูแลลูกได้ตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้น ความหวังที่หลายคนอยากจะทำให้รัฐเข้ามาควบคุมสื่อใหม่เหล่านี้ยังเป็นไปได้ยากมาก การควบคุม หรือ ลงโทษผู้ผลิตสื่อจะเป็นไปได้ก็เพียงแค่ชั่วคราวเท่านั้น การดำเนินการสั่งปิดเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมของกระทรวงไอซีทีนั้นทำอย่างไรก็ไม่สามารถครอบคลุมได้ทั้งหมด นอกจากนี้ การควบคุม หรือ ลงโทษยังมีค่าใช้จ่ายสูงมาก รัฐบาลเหล่านี้มีมาลงทุนพัฒนาประชาชนให้มีทักษะรู้เท่าทันสื่อไม่ได้ การส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะแก้ปัญหาสื่อได้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัญหาอื่นๆในชีวิตอีกด้วย เพราะ ถ้าพวกเขาไม่มีทักษะเหล่านี้ พวกเขาจะสามารถคิดแก้ปัญหา และเรียนรู้ด้วยตัวเองในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปไม่หยุดนิ่งนี้ไปได้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ตระหนักถึงความสำคัญของวิชารู้เท่าทันสื่อเพราะสื่อใหม่เหล่านี้เช่นกัน นอกจากนี้ ตามแนวคิดทางจิตวิทยา คนเราจะสนใจ และจดจำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเรามากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชีวิต ดังนั้น หากสามารถนำประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสื่อใหม่ที่เป็นอันตรายกับตัวประชาชน และลูกหลานของพวกเขาใช้ในการรณรงค์เพื่อเผยแพร่ให้เกิดวิชารู้เท่าทันสื่อ โดยชี้ให้เห็นความยากลำบากในการควบคุม และผลที่ยั่งยืนของการฝึกฝนประชาชน น่าจะได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเรียนการสอนวิชารู้เท่าทันสื่อควรระวังถึงปัญหาที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้นำความสนใจ และฝึกฝนให้พวกเขาเท่าทันในประเด็นปัญหาเหล่านี้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาจากสื่อที่เกี่ยวกับอุดมการณ์ที่คนไทยยังเห็นความสำคัญน้อย ทั้งที่ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ส่งผลเสียอย่างรุนแรงเช่นกัน

3. การรณรงค์ และเผยแพร่วิชานี้ในโรงเรียนควรระมัดระวังความเข้าใจผิดเกี่ยวกับวิธีการสอนให้มาก ทั้งยังควรฝึกฝนให้ครูใช้วิธีการสอนที่ไม่ใช่การบรรยายเป็นหลัก แต่ให้ใช้วิธีการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในวิชาเรียน หรือสร้างสื่อ เพื่อให้เด็กได้รู้จักคิดได้ด้วยตัวเอง เนื่องจากวิชารู้เท่าทันสื่อเป็นวิชาที่ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และประเมินค่าด้วยตนเองไปตลอดชีวิต ดังนั้น การสอนด้วยวิธีบรรยายจึงเป็นการสอนที่ไม่ถูกต้องตามแนวคิดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ครูอาจารย์ในไทยส่วนใหญ่ยังคงเคยชินกับสอนด้วยวิธีการบรรยายอยู่ และนักเรียนไทยยังไม่เคยชินกับการคิดด้วยตัวเอง นอกจากนี้ บางคนยังเข้าใจผิดว่า การสอนวิชาการรู้เท่าทันสื่อต้องสอนให้เด็กสร้างสรรค์สื่อเป็นด้วย ทั้งๆที่ การสร้างสรรค์สื่อเป็นวิธีการสอนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเท่าทันสื่อมากขึ้นเท่านั้น

4. วิชาการรู้เท่าทันสื่อในโรงเรียนควรเป็นวิชาที่ไม่เคร่งเครียด โดยอาจเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อให้บรรยากาศการเรียนในชั้นเรียนระหว่างครู และนักเรียนเป็นกันเอง และเอื้ออำนวยกับการฝึกฝนให้เด็กคิดมากขึ้น เนื่องจาก นักเรียนไทยยังไม่เคยชินกับการคิดด้วยตัวเอง นอกจากนี้ วิชาที่ต้องเรียนในไทยยังมีมาก ทั้งนี้ แนวคิดการบูรณาการวิชานี้ก็ดีเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวิชานี้ยังไม่เป็นที่รู้จักมากพอ ดังนั้น การบูรณาการวิชานี้กับวิชาอื่นอาจทำให้วิชานี้หายไปเลยได้ วิธีการบูรณาการจึงควรคู่กัน กับการสนับสนุนให้วิชานี้เป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร และเมื่อคนไทยรู้จักวิชานี้จากกิจกรรมนอกหลักสูตร ครูเริ่มเคยชินกับการสอนให้เด็กคิดมากขึ้น ประกอบกับนักเรียนรู้จักคิดมากขึ้น จึงบรรจุเป็นวิชาเรียนต่อไป

5. การนำแนวคิดทางพุทธศาสนามาจับกับวิชาการรู้เท่าทันสื่อ ดังเช่นที่นักธรรมศาสตร์ด้านรู้เท่าทันสื่อทำเป็นวิธีการที่เหมาะสม เนื่องจาก ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ และแนวคิดหลักเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อก็ตรงกับแนวคิดทางพุทธศาสนาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการฝึกฝนให้คนรู้จักวิเคราะห์ และประเมินค่า หรือ การฝึกให้ใช้ทักษะเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินด้วยสติอย่างต่อเนื่องด้วยตัวเอง ทั้งนี้ ศาสนาพุทธก็สอนให้มีสติรู้เท่าทันสิ่งที่เข้ามากระทบ ไม่ว่าจะเป็นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ รวมทั้งสอนให้รู้จักฟังตนเอง และไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ดังเช่น หลักคำสอนเรื่องกาลามสูตร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

พัฒนาการของเด็กเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมอย่างยิ่ง เนื่องจากพัฒนาการของเด็กมีผลต่อการเลือกใช้วิธีการสอนในวิชารู้เท่าทันสื่อได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้วิจัยเพียงแค่การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ตลอดจนวิธีการสอนหลักเท่านั้น ยังไม่ได้วิจัยไปถึงพัฒนาการของเด็กที่จะมีผลต่อการใช้วิธีการสอนที่ต่างกัน ดังนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวกับพัฒนาการของคนในแต่ละวัยที่มีส่วนสำคัญกับการเรียนการสอนให้รู้เท่าทันสื่อจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาวิจัยต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ปารณีย์ จันทกรกุล. การเสนอข่าวโลกตะวันตกและข่าวโลกตะวันออกของสำนักข่าวต่างประเทศ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

พฤษพิศ พหลกุลบุตร. ผู้อำนวยการฝ่ายละครการศึกษา และกรรมการ โครงการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย. สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2550.

พรทิพย์ เย็นจะบก และคณะ. การเรียนรู้สื่อ. กรุงเทพมหานคร : ยูเนสโก, 2548.

พรทิพย์ เย็นจะบก. รองคณบดีฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และหัวหน้าโครงการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย. สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2550.

พัชรินทร์ จงยิ่งเจริญวงศ์. ลีลาการเขียนข่าวธุรกิจกับการรับรู้ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

พาริดา เตชะวรินทร์เลิศ. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่ข่าวสาร และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

มณฑิรา อินคชสาร. การอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ และหนังสือพิมพ์ออนไลน์: ศึกษาเปรียบเทียบ

ปริมาณข้อมูลที่ได้อ่าน ความจำ และความพึงพอใจของผู้อ่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต, แผนกวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

วรรณมณี บัวเทศ. อุดมการณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับ

เหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชีย เปรียบเทียบนิตยสารไทม์กับเอเชียวิก. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2545.

ศศิธร ชูโกศล. การให้ความหมายข่าวในมุมมองของผู้รับสาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,

สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สุกัญญา สุกบรรทัด. จิตวิญญาณหนังสือพิมพ์. เอกสารประกอบการสอนวิชา กฎหมายและ

จริยธรรมวารสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สุธี เผ่าบุญมี. ผลของความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ และน้ำหนักข้อโต้แย้งในเนื้อหาของ

หนังสือพิมพ์ที่มีต่อเส้นทางการยอมรับข่าวสาร โน้มน้าวใจในสถานการณ์ความเล็งทาง

สิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุภาณี แก้วมณี. การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

อดุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์. การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

อุณาโลม จันทรรุ่งมณีกุล. เปิดม่านการรู้เท่าทันสื่อ. ใน หลากหลายความคิดหลากหลายมุมมองสะท้อนการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ, หน้า 6 - 44. กรุงเทพมหานคร : โครงการการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ, 2547.

ภาษาอังกฤษ

Anderson, J. The theoretical lineage of critical viewing curricula. Journal of Communication 30, 3 (1980) : 64-70. Cited in Buckingham, D. Media education: Literacy, learning and contemporary culture. Great Britain : Polity Press, 2003.

Baran, S. J. Introduction to mass communication: Media literacy and culture. 4th ed. Boston : McGraw Hill, 2006.

Baran, S. J. and D. K. Davis. Mass communication theory: Foundations, ferment, and future. 3th Ed. Canada : Wadsworth/Thompson Learning, 2003.

Baran, S. J. and D. K. Davis. Mass communication theory: Foundations, ferment, and future. 4th Ed. Canada : Wadsworth/Thompson Learning, 2006.

Baughman, J. L. Media Literacy: A Survey of College of Education Faculty in the State of Nevada. Master's Thesis, Department of Journalism, Faculty of Communication Arts, University of Nevada, Reno, 2004.

Buckingham, D. Media education: Literacy, learning and contemporary culture. Great Britain : Polity Press, 2003.

Chandler, D. The Active Reader. Lecture Notes of UWA Education Department, December 1995.

Considine, D. M. Media literacy: National developments and international Origins. Journal of Popular Film and Television (spring 2002) : 7-9. Cited in Giraud, I. L. C. How people become media literate and their media habits. Master's Thesis, Department of Journalism,

- Faculty of the Perley Isaax Reed School of Journalism, West Virginia University, 2005.
- Downing, J. D. H., D. Mcquail, P. Schelesinger and E. Wartella. The SAGE handbook of media studies. California : Sage Publications, 2004.
- Fiske, S. T. and S. E. Taylor. Social cognition. 2nd ed. Singapore : McGraw-Hill, 1991.
- Fujioka, Y. Emotional TV viewing and minority audience: How Mexican Americans process and evaluate TV news about in-group members. Communication Research 32 (2005) : 567-568.
- Giraud, I. L. C. How people become media literate and their media habits. Mastes's Thesis, Department of Jounalism, Faculty of the Perley Isaax Reed School of Journalism, West Virginia University, 2005.
- Greeson, L. and R. Williams. Social implications of music videos for youth: An analysis of the content and effects of MTV. Youth & Society 18, 2 (1987) : 177-189. Cited in Downing, J. D. H., D. Mcquail, P. Schelesinger and E. Wartella. The SAGE handbook of media studies. California : Sage Publications, 2004.
- Grossberg, L., E. Wartella and D. C. Whitney. Media Making: mass media in popular culture. Thousand Oaks, California : Sage, 1998, อ้างถึงใน วรรณมณี บัวเทศ. อุดมการณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชีย เปรียบเทียบนิตยสารไทม์กับเอเชียวีค. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- Hall, S. Encoding and decoding in television discourse. In S. Hall, Culture, media, language, ed. London : Hutchinson, 1980a. Cited in Baran, S. J. and D. K. Davis. Mass communication theory: Foundations, ferment, and future. 3th Ed. Canada : Wadsworth/Thompson Learning, 2003.
- Harris, R. J. A cognitive psychology of mass communication. 4th ed. New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, 2004.
- Hawkins, R. P. and J. Daly. Cognition and communication. In Robert P. Hawkins, John M. Wiemann and Suzanne Pingree, Advancing Communication Science, eds. Newbury Park : Sage Publications, 1988.
- Hobbs, R. The seven great debates in the media literacy movement. Journal of Communication 48,1 (1998) : 16.
- Horn, R. V. Sex, potato chips, and media literacy. Journal of Technology (September 2002) : 2.

- Cited in Giraud, I. L. C. How people become media literate and their media habits. Mastes's Thesis, Department of Journalism, Faculty of the Perley Isaax Reed School of Journalism, West Virginia University, 2005.
- Kubey, R., 2002. Cited in Baughman, J. L. Media Literacy: A Survey of College of Education Faculty in the State of Nevada. Master's Thesis, Department of Journalism, Faculty of Communication Arts, University of Nevada, Reno, 2004.
- Langer, J., and Nuntiya Doungphummes. An Everyday World of Media: The New Literacy Challenge in Thailand. Bangkok : The first World Congress on the Power of Language, 2006.
- Mead, G. H. Mind, self and society. Chicago : University of Chicago Press, 1934, cited in Baran, S. J. and D. K. Davis. Mass communication theory: Foundations, ferment, and future. 3th Ed. Canada : Wadsworth/Thompson Learning, 2003.
- Media literacy[online]. Available from: <http://www.wikipedia.org> [2006, December 28].
- Media literacy statement: 2001: A general statement of policy by the Department for Culture, media and sport on media literacy and critical viewing skills [Online]. Available from: http://www.ML_Culture.gov.uk. [2006, December 29].
- Pearson, J. C., P. E. Nelson, S. Titsworth and L. Harter. Human communication. 2nd ed. Singapore : The McGraw-Hill Companies, 2006.
- Potter, W. J. Media Literacy. California : Sage Publications, 1998.
- Potter, W. J. Argument for the need for a cognitive theory of media literacy. The American Behavioral Scientist 48 (2004) : 266-272.
- Potter, W. J. Theory of Media literacy: a cognitive approach. California : Sage Publications, 2004.
- Share, J., T. Jolls and E. Thoman. 5 Five key questions that can change the world: Classroom activities for media literacy[Online]. Center for Media Literacy, 2005. Available from: http://www.medialit.org/mlk_termsofuse.html[2006, December 21]
- Silverblatt, A. Media literacy: keys to interpreting media messages. 4th ed. Westport, Connecticut : Praeger, 1995, อ้างถึงใน ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่ข่าวสาร และการเลือกรอบในการตีความข่าวสาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- Sternberg, R. J. Cognitive psychology. 3rd ed. Belmont, CA : Wadsworth/Thomson Learning,

c2003.

- Thoman, E. Skill and strategies for media education. Educational Leadership 56 (February 1999) : 50. Cited in Giraud, I. L. C. How people become media literate and their media habits. Mastes's Thesis, Department of Journalism, Faculty of the Perley Isaax Reed School of Journalism, West Virginia University, 2005.
- Thoman, E., and T. Jolls. Literacy for the 21st Century: An overview and orientation guide to media literacy education[Online]. Center for Media Literacy, 2003. Available from: <http://www.medialit.org/medialitkit>[2006, December 21]
- Thoman, E. and T. Jolls. Media literacy: A national priority for a changing world. American Behavioral Scientist 48 (2004) : 18-29.
- Thomas, M. H. and R. S. Drabman. Effects of television violence on expectation of other's aggression. Personality & Social Psychology Bulletin 4, 1 (1978) : 73-76. Cited in Downing, J. D. H., D. Mcquail, P. Schelesinger and E. Wartella. The SAGE handbook of media studies. California : Sage Publications, 2004.
- Wood, J. T. Communication in our lives. Belmont-Calif : Thompson/Wadsworth, 2006.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทุกคำตอบของท่านจะใช้เพื่อประโยชน์
ทางการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามนี้

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 1 ประสพการณ์ด้านสื่อ (กรุณาตอบแบบสอบถามจนครบทุกหน้า)

1. ท่านเคยเรียนวิชาทางด้านสื่อมวลชน หรือวิชาที่สอนเกี่ยวกับสื่อต่อไปนี้อย่างหรือไม่
(สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  1. เรียนความรู้เกี่ยวกับสื่อ เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ โครงสร้างขององค์กรสื่อแต่ละ
องค์กรเป็นแบบใด ทำสื่อประเภทใดบ้าง ฯลฯ
  2. เรียนวิธีวิเคราะห์ วิจัย ประเมินค่าสื่อ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น
ต่างๆในสื่อด้วยตนเอง
  3. เรียนวิธีการสร้างสื่อเป็นของตัวเอง เช่น วิธีการสร้างเว็บไซต์ วิธีการผลิต
ภาพยนตร์ และโฆษณา วิธีการผลิตรายการวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น (สื่อที่เรียน
ต้องเป็นสื่อที่เผยแพร่สู่คนจำนวนมากเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน)
  4. ไม่เคยเรียนดังเช่นที่กล่าวมาในสามข้อข้างต้นเลย
2. ท่านเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตสื่อ หรือ เบื้องหลังการผลิตสื่อต่อไปนี้หรือไม่
(สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  1. เป็นผู้ผลิตสื่อด้วยตนเอง เช่น เขียนบทความ นวนิยาย สร้างเว็บไซต์ ผลิต
ภาพยนตร์ และโฆษณา ผลิตรายการวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น (สื่อที่สร้างต้องเป็น
สื่อที่เผยแพร่สู่คนจำนวนมากเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน)
  2. เป็นผู้มีส่วนร่วมในรายการ เช่น ไปเป็นแขกรับเชิญในรายการ หรือ ไปเป็นคน
เชียร์ในรายการ
  3. เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ เช่น ไปดูการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ที่สถานี แต่ไม่ได้
เข้าไปเกี่ยวข้อง
  4. ไม่เคยมีประสบการณ์ดังเช่นที่กล่าวมาในสามข้อข้างต้นเลย

1. ท่านเห็นว่าปัญหาจากสื่อมวลชนใดต่อไปนี้เป็นปัญหาสำคัญและต้องหาวิธีการป้องกันแก้ไขอย่างเร่งด่วน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. คู่มือโทรศัพท์ หรือ ภาพยนตร์จากวีซีดี ดีวีดีมากเกินไปจนเสียงาน และการเรียน					
2. ส่ง SMS เพื่อให้คะแนนคนที่ตนชอบในรายการ โทรศัพท์ ประเภทเรียลลิตี้โชว์เกินความจำเป็น					
3. ซื้อสินค้าที่หือดังจากเมืองนอก เช่น กระเป๋าหูลุยส์ นาฬิกา โรเลกซ์ ตามที่สื่อโฆษณา					
4. ทำงานอย่างหนักเพื่อให้มีบ้านหลังใหญ่ และรถยนต์คันหรูเหมือนพระเอกในละคร โทรศัพท์					
5. ละเลยข่าวปัญหาบ้านเมืองที่มีความสำคัญ เพราะไปสนใจข่าวที่หนังสือพิมพ์เน้นให้เด่นกว่า					
6. ดูภาพโป๊จากนิตยสาร หรือ การ์ตูน และดูหนังโป๊จากวีซีดี หรือ ดีวีดี					
7. ชกต่อยกัน หรือยิงกันเหมือนที่เล่นในเกมต่อสู้ออนไลน์					
8. ซื้อโทรศัพท์มือถือยี่ห้อเดียวกับพระเอก นางเอกในละคร โทรศัพท์โดยไม่รู้ตัว					
9. แข่งขันกันเพื่อให้เป็นที่หนึ่งเรื่องต่างๆ เช่น การทำงาน และการเรียน ตามที่เคยแข่งขันกันในเกมออนไลน์					
10. กีดกัน หรือ ดูถูกเพศหญิงว่าด้อยกว่าเพศชาย ตามอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ที่แฝงมากับสื่อต่างๆ เช่น วรรณคดีไทย ละครในโทรศัพท์ เป็นต้น					
11. ตัดสินใจเลือกตั้งส.ส.ผิดพลาด เพราะไม่ได้รับข่าวที่เสนอข้อมูลด้านลบ หรือ ได้รับข่าวที่บิดเบือนข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ผ่านทางหนังสือพิมพ์					
12. ถูกหลอกให้ซื้อสินค้า หรือ บริการผ่านอินเทอร์เน็ต					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. โหลด เผยแพร่ และคุณภาพโป้ หรือคลิปวิดีโอโป้ผ่านโทรศัพท์มือถือ อีเมลล์ เว็บไซต์ และ เวบบล็อกทางอินเทอร์เน็ต					
14. เล่นอินเทอร์เน็ต หรือ เกมออนไลน์มากเกินไปจนเสียงานและการเรียน					
15. ตบตีกัน หรือ ยิงกันเหมือนตัวละครในโทรทัศน์ และภาพยนตร์					

2. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาจากสื่อมวลชนต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

รายการ	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สนับสนุนให้มีการกำหนดพื้นที่เพื่อควบคุมการจัดจำหน่ายสื่อที่ไม่เหมาะสม					
2. ฝึกฝนผู้ใช้สื่อให้รู้จักกำหนดเป้าหมายก่อนเล่นอินเทอร์เน็ตด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และตระหนักถึงเป้าหมายของตนอยู่ตลอดเวลาในการเล่น ไม่ให้เล่นนอกเป้าหมายที่กำหนดไว้					
3. สนับสนุนให้มีการสอนวิธีการสร้างสื่อ เพื่อให้ผู้ใช้สื่อเป็นฝ่ายที่รู้จักสร้างสรรค์สื่อเอง					
4. ตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ปิดกั้นเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ผู้ใช้สื่อเข้าไปดูได้					
5. สนับสนุนให้วิชาการสอนเกี่ยวกับสื่อเป็นวิชาในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา					
6. ฝึกฝนผู้ใช้สื่อให้เลือก และกำหนดรายการที่จะดูก่อนเปิดโทรทัศน์ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และดูโทรทัศน์ตามที่ตนเลือกอย่างมีสติ ไม่ดูนอกเหนือจากที่เลือกไว้แต่แรก					
7. สนับสนุนให้มีการเรียนสอนที่ทำให้ผู้ใช้สื่อสามารถจัดอันดับความเหมาะสม (เรตติ้ง) ของรายการโทรทัศน์ และภาพยนตร์ได้ด้วยตัวเอง					

รายการ	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. ผลักดันให้รัฐบาลลงทุนปราบปรามผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายและผู้เผยแพร่สื่อที่ไม่เหมาะสมอย่างเต็มที่					
9. สนับสนุนการให้ความรู้เรื่องสื่อแก่ผู้ใช้สื่อ เช่น จัดกิจกรรมเพื่อสอนวิธีการดูภาพยนตร์ให้ถูกต้องเหมาะสม					
10. สนับสนุนให้บรรจุวิชาการสอนเกี่ยวกับสื่อเข้าในหลักสูตรวิชาการระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา					
11. มอบหมายให้รัฐบาลเข้ามาจัดระเบียบรายการโทรทัศน์ ไม่ที่จะเป็นการจัดอันดับรายการโทรทัศน์ หรือ การตัดรายการที่ไม่เหมาะสมออก					
12. สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้ใช้สื่อเฝ้าระวังสื่อเป็น					
13. คุกคามผู้ใช้สื่อที่เปิดชม วิดีโอ ดีวีดี หรือ เว็บไซต์ลามก หรือ เลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากสื่อ					
14. สนับสนุนให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอซีที) สั่งปิดเว็บไซต์ที่นำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม					

ส่วนที่ 3

ท่านเห็นว่าความสามารถดังต่อไปนี้สำคัญ หรือ จำเป็นที่จะต้องมีอย่างน้อยเพียงใด

รายการ	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แยกแยะ และสรุปได้ว่ารายการอะคาเดมี่ แฟนตาซีมีเป้าหมายโฆษณาสินค้าของทรูแผลงอยู่					
2. ค้นหารายการโทรทัศน์จากรายการ แล้วกำหนดว่าจะดูรายการใดก่อนเปิดโทรทัศน์					
3. ประยุกต์ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆที่เกี่ยวกับหัวข้อรายงาน แล้วเขียนเป็นรายงานของตนได้อย่างสร้างสรรค์					

รายการ	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. สร้างเว็บไซต์ หรือ เว็บบล็อกเพื่อนำเสนอผลงานของตัวเอง เช่น นวนิยาย หรือ บทความต่างๆ					
5. ตรวจสอบ และประเมินได้ว่า ข้อมูลในเว็บไซต์ไหน น่าเชื่อถือ และสมควรใช้อ้างอิงในการทำรายงาน					
6. กำหนดเวลาการเล่นเกมนอนไลน์ของคุณ และตระหนักถึง กำหนดการที่ตั้งไว้ไม่ปล่อยให้เล่นเลยเวลาไปตามความอยากของคุณ					
7. เขียนจดหมายไปยังบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาบ้านเมือง					
8. เปรียบเทียบประสบการณ์จริงของตัวเองในเหตุการณ์วางระเบิดกทม. กับข่าวที่สื่อต่างๆนำเสนอ					
9. จัดอันดับภาพยนตร์ได้ว่า ภาพยนตร์เรื่องไหนมีคุณภาพ และสมควรได้รับรางวัล					
10. หาข้อมูลข่าวการปฏิบัติจากทั้งในหนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ข่าวของไทย และต่างประเทศ					
11. แยกแยะบทความสารคดีประเภท สารคดีกึ่งละคร (Docu-Drama) ได้ว่า ข้อมูลส่วนไหนจริง ส่วนไหนแต่งขึ้น					
12. ร่วมแสดงความคิดเห็นปัญหาบ้านเมืองทางเว็บไซต์					
13. กำหนดเป้าหมายของคุณก่อนเข้าอินเทอร์เน็ตว่าจะใช้ ข้อมูลอะไร ใช้เวลาเท่าไร และตระหนักถึงเป้าหมายของคุณขณะใช้อินเทอร์เน็ต					
14. สรุปได้ว่าสื่อลามกทำให้เกิดผลเสีย คือ หลอหลอมให้เกิด พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม					
15. ตรวจสอบ และประเมินได้ว่าข้อมูลจากฟอร์เวิร์ดเมลล์ ฉบับไหนเชื่อถือไม่ได้ และไม่ส่งต่อไปให้คนอื่น					
16. เปรียบเทียบเนื้อหาข่าวการปฏิบัติจากทั้งในหนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ข่าวของไทย และต่างประเทศ					

รายการ	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
17. ประยุกต์ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับจิตรกรรมไทย เพื่อเขียนเป็นบทความทางสารคดีได้อย่างสร้างสรรค์					
18. จัดอันดับรายการโทรทัศน์เองได้ว่า รายการไหนเด็กไม่ควรดู					
19. แยกแยะ และสรุปได้ว่าหนังสือวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผนมีอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่แฝงอยู่					
20. จัดทำรายการวิทยุ โทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์ของตนเอง เพื่อนำเสนอรายการ และภาพยนตร์ที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นให้คนทั่วไปได้รับชม และรับฟัง					
21. ประเมินได้ว่า โปรโมชันมือถือไหนเหมาะสมกับการใช้งานของเรา					

ส่วนที่ 4 วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อ

การสอนเพื่อให้ความรู้เรื่องสื่อเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาจากสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นข้างต้นได้ ท่านเห็นด้วยกับการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการสอนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้สอนบรรยาย และวิจารณ์ให้นักเรียนฟังว่า พระเอก หรือนางเอกที่อยู่ในละครสอนค่านิยม แบบแผนการดำเนินชีวิต และอุดมการณ์ให้กับเรา					
2. ผู้สอนให้นักเรียนเก็บสถิติของประโยชน์ในหนังสือพิมพ์ที่มีการลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แล้วส่งจดหมายไปยังบรรณาธิการเพื่อชี้แจงสถิติดังกล่าว					
3. ผู้สอนให้นักเรียนจัดอันดับคุณภาพรายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือ เว็บไซต์ ประกอบกับให้เหตุผล แล้วออกมารายงานให้เพื่อนฟัง					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ผู้สอนแบ่งกลุ่ม และให้นักเรียนสำรวจกลุ่มเป้าหมายของโฆษณาที่ตนจะสร้าง แล้วจึงสร้างโฆษณาของตนขึ้นเผยแพร่					
5. ผู้สอนบรรยายให้นักเรียนฟังถึงกลุ่มเป้าหมาย ประเภท และผลเสียของโฆษณา					
6. ผู้สอนให้นักเรียนเขียนเวลาการใช้สื่อของตนออกมา แล้วให้นักเรียนกำหนดเวลา และเป้าหมายของการดูโทรทัศน์โดยพิจารณาเลือกรายการที่จะดูก่อนเปิดโทรทัศน์ จากนั้นแลกเปลี่ยนผลที่เกิดขึ้นร่วมกันในชั้น					

ส่วนที่ 5 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

- อายุ

☐	1. 15 - 25 ปี	☐	2. 26-35 ปี
☐	3. 36 - 45 ปี	☐	4. 46-55 ปี
☐	5. มากกว่า 55 ปี		
- บุตร

☐	1. ไม่มี	☐	2. มี
--------------------------	----------	--------------------------	-------
- การศึกษาขั้นสูงสุด (*สำหรับผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ให้ถือเอาระดับการศึกษาในปัจจุบัน)

☐	1. ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	☐	2. มัธยมต้น
☐	3. มัธยมปลาย หรือ ปวช.	☐	4. อนุปริญญา หรือ ปวส.
☐	5. ปริญญาตรี	☐	6. ปริญญาโท หรือ สูงกว่า
- สถานภาพ

☐	1. ครู อาจารย์: ☐ รัฐ ☐ เอกชน	☐	2. นักเรียน นิสิต นักศึกษา
☐	3. ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพ หรือ เป็นพ่อบ้านแม่บ้าน (ยกเว้น ครู อาจารย์)		
☐	4. นักทรงรงค์ หรือ ผู้มีส่วนผลักดันนโยบายทางการศึกษา		
- เพื่อประโยชน์ในการสอบถามข้อมูลวิจัยเพิ่มเติมต่อไป หากท่านสะดวกโปรดให้ชื่อนามสกุล และเบอร์โทรติดต่อ
ชื่อ _____ นามสกุล _____ โทร _____

ขอขอบคุณท่านอย่างยิ่งที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุขใจ ประเทืองสุขเลิศ เกิดวันที่ 9 มิถุนายน 2522 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาบัณฑิต วิชาเอกภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2544 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2548

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย